

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 191

**Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile 74
Milletvekilinin Bazı Kanunlarda Değişiklik
Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2858) ile
Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2858 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	6
- Genel Gerekçesi.....	7
- Madde Gerekçeleri.....	7
• Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu	10
• Muhalefet Şerhleri	18
• Teklif Metni.....	131
• Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....	131

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Seydi Gülsoy</i>	<i>Harun Mertoğlu</i>	<i>Ahmet Çolakoğlu</i>
Osmaniye	Rize	Zonguldak
<i>Cevahir Asuman Yazmacı</i>	<i>Faruk Kılıç</i>	<i>Rukiye Toy</i>
Şanlıurfa	Mardin	Sivas
<i>Mehmet Baykan</i>	<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>	<i>Saffet Bozkurt</i>
Konya	Bartın	Zonguldak
<i>Murat Baybatur</i>	<i>Tamer Akkal</i>	<i>Resul Kurt</i>
Manisa	Manisa	Adıyaman
<i>Arslan Tatar</i>	<i>Zeki Korkutata</i>	<i>Erol Keleş</i>
Şırnak	Bingöl	Elâzığ
<i>İrfan Çelikaslan</i>	<i>Hüseyin Özhan</i>	<i>Süleyman Şahan</i>
Gaziantep	Adıyaman	Yozgat
<i>Mehmet Sait Yaz</i>	<i>Çiğdem Koncagül</i>	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i>
Diyarbakır	Tekirdağ	Gaziantep
<i>Süleyman Özgün</i>	<i>Murat Cahid Cıngı</i>	<i>Nazım Maviş</i>
Nevşehir	Kayseri	Sinop
<i>Abdullah Doğru</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>
Adana	Malatya	İstanbul
<i>Orhan Yegin</i>	<i>Tahir Akyürek</i>	<i>Cevahir Uzkurt</i>
Ankara	Konya	Niğde
<i>Mehmet Demir</i>	<i>Ahmet Mücahit Arınç</i>	<i>Kadem Mete</i>
Kütahya	Manisa	Muğla
<i>Mustafa Oğuz</i>	<i>Yakup Otgöz</i>	<i>Ayhan Salman</i>
Burdur	Muğla	Bursa
<i>Ercan Öztürk</i>	<i>Ertuğrul Kocacık</i>	<i>Refik Özen</i>
Düzce	Sakarya	Bursa
<i>Ali Özkaya</i>	<i>İsmail Erdem</i>	<i>Faruk Aytek</i>
Afyonkarahisar	İstanbul	Adana
<i>Yüksel Coşkunyürek</i>	<i>Nilgün Ök</i>	<i>Mustafa Demir</i>
Bolu	Denizli	İstanbul
<i>Mahmut Rıdvan Nazırlı</i>	<i>Yıldız Konal Süslü</i>	<i>Hüseyin Altınsoy</i>
Elâzığ	İstanbul	Aksaray

<i>Mervan Gül</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Mevlüt Kurt</i>
Siirt	Samsun	Kahramanmaraş
<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Kaan Koç</i>	<i>Mehmet Uğur Gökgöz</i>
Afyonkarahisar	Ardahan	Isparta
<i>Fatma Aksal</i>	<i>Meliha Akyol</i>	<i>Asuman Erdoğan</i>
Edirne	Yalova	Ankara
<i>Kayhan Türkmengoğlu</i>	<i>Bünyamin Bozgeyik</i>	<i>Lütfi Bayraktar</i>
Van	Gaziantep	Sakarya
<i>Mesut Bozatlı</i>	<i>Ali İnci</i>	<i>Tuğba Işık Ercan</i>
Gaziantep	Sakarya	İstanbul
<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i>	<i>Selman Özboyacı</i>	<i>Ahmet Fethan Baykoç</i>
Kahramanmaraş	Konya	Ankara
<i>Abdurrahim Fırat</i>	<i>Ali Temür</i>	<i>Adem Korkmaz</i>
Erzurum	Giresun	Burdur
<i>Osman Zabun</i>	<i>Nurettin Alan</i>	<i>Mustafa Arslan</i>
Isparta	İstanbul	Tokat
<i>Hasan Turan</i>	<i>İnanç Sıraç Kara Ölmeztoprak</i>	<i>Ersan Aksu</i>
İstanbul	Malatya	Samsun
	<i>Halil Eldemir</i>	
	Bilecik	

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2858 Esas Numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum.
Gereğini arz ederim.

13.01.2025

Nazım Elmas

Giresun

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2858 Esas Numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne katılıyorum.
Gereğini arz ederim.

13.01.2025

Mestan Özcan

Tekirdağ

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2858)	
ESAS	Plan ve Bütçe Komisyonu
TALİ	Adalet Komisyonu Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Hazırlanan Kanun Teklifi ile son dönemde vatandaşlarımızdan gelen talepler ile kamu kurum ve kuruluşlarımızın ihtiyaçlarının karşılanması ve Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararlarının oluşturacağı hukuki boşluğun doldurulması ve uygulamada yaşanabilecek tereddütlerin giderilmesi amacıyla çeşitli konularda kanuni düzenlemelerin hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan bu düzenlemeler ile;

- Devlet Denetleme Kurulunun Kamuya yararlı derneklerle vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevlerine, Kurulda görev yapan denetçilerin görev ve yetkilerine ve belirli hallerde ilgili Kurul üyesi veya denetçinin görevden uzaklaştırma tedbirini önermesine bu tedbiri memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında uygulamasına yönelik 2443 sayılı Kanunda değişiklik yapılmaktadır.

- Yaşlılık, malullük, ölüm aylığı almakta olan emeklilerimize ve hak sahiplerine dosya bazında 12.500 Türk lirası olarak öngörülen aylık asgari ödeme tutarının yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

- İşverenlerin işgücü maliyetlerini düşürerek istihdamı korumalarını ve artırmalarını desteklemek amacıyla 2016 yılından 2024 yılının sonuna kadar olan dönemde her yıl asgari ücret desteği sağlanmıştır. Kanun Teklifi ile 2025 yılı Ocak ila Aralık aylarında da istihdamı desteklemek için işgücü maliyetlerini azaltmak üzere işverenlere, finansmanı İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak şekilde aylık 1000 TL asgari ücret desteği sağlanması amaçlanmaktadır.

- Enerji alım ve satım faaliyetlerinin sürdürülmesi ve imzalanan sözleşmeler kapsamında elektrik enerjisi alışı ve satışı yapılması, yürütülen enerji alım faaliyetlerinin sürdürülmesi, mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alışı ve satış anlaşmaları imzalanabilmesi, imzalanan enerji satış anlaşmalarının sürdürülmesi ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun, Elektrik Üretim A.Ş.'nin alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi için her türlü önlemi alabilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayımlık görevinde kullanabileceği bazı hak ve yetkiler belirlenmektedir. Ayrıca, Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkilerin de kayımlar hakkında kıyasen uygulanması sağlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun 8 inci maddesinde yer alan özel hizmet tazminatı ve harcıraha ilişkin hükümler dışındaki maddeleri 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Kurulun görevi, denetçilerin görev ve yetkileri ile görevden uzaklaştırmaya ilişkin bazı hükümlerin anılan Kanuna eklenmesi ihtiyacı ortaya çıktığından Kanun isminin de söz konusu değişikliklere uygun olarak değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 tarihli ve 2021/113 Esas, 2024/29 Karar sayılı kararı ile 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "...vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde..." ibaresi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile Anayasa hükmünde mevcut olmasına rağmen 5 sayılı CBK'da yer alan vakıflarla ilgili düzenleme bütünüyle yürürlükten kalkmış olup vakıflar yönünden hukuksal boşluk oluşmuştur. Kooperatifler, birlikler ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştirakleri ise, gerekçeli kararda belirtildiği üzere, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri uyarınca CBK ile düzenlenemeyen, kanunla düzenleme yapılması gereken alanda kalmaktadır. Anayasanın

108 inci maddesi uyarınca Devlet Denetleme Kurulunun görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde düzenlenmekle birlikte bu görevlerden Anayasa Mahkemesinin anılan kararı ile iptal edilen hususların kanunla düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 2- 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan; “Grup başkanı ve denetçiler denetim görevi mucibince, denetim kapsamına dahil kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir.” şeklindeki hüküm Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 tarih ve 2021/113 Esas; 2024/29 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Kararının iptal gerekçesinde, Anayasanın 128 inci maddesinde, memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği, CBK’daki hükmün memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerine ilişkin olduğu, bu nedenlerle söz konusu hususun Anayasaya aykırılık teşkil ettiği ifade edilmiştir. Devlet Denetleme Kurulunda görev yapan denetçilerin görev ve yetkilerinin Anayasanın 128 inci maddesi gereğince kanunla düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle; Anayasa Mahkemesi kararının gerekçesine uygun olarak iptal edilen hüküm ile birlikte CBK’da yer alan denetçilerin görev ve yetkilerine ilişkin diğer hükümlerin de 2443 sayılı Kanuna eklenmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 3- Anayasa Mahkemesinin 11/11/2021 tarih ve 2018/121 Esas; 2021/84 sayılı Kararı ile 5 sayılı CBK’nın 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...tedbiri uygulayabilir veya...” ibaresi Anayasaya aykırı görülerek iptal edilmiştir. Söz konusu maddenin iptal gerekçesinde; Anayasanın 108 inci maddesi gereğince Devlet Denetleme Kurulu tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında dernek görevlileri hakkında da görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanabileceğinden bahisle, söz konusu hükmün dernek görevlileri yönünden Anayasanın 33 üncü maddesinde yer alan dernek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu, bu bağlamda söz konusu CBK hükmünün kapsamı itibarıyla Anayasanın İkinci Kısım İkinci Bölümünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili bir düzenleme içerdiği, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek alan içerisinde kaldığı ve bu nedenle Anayasaya aykırı olduğu belirtilmiştir. Madde ile 5 sayılı CBK’da DDK’ya verilen yetkiler arasında yer alan “Görevden Uzaklaştırma” tedbiri hakkında, memurlar ve diğer kamu görevlilerini kapsayacak şekilde Anayasa Mahkemesi kararının iptal gerekçesine uygun olarak düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.

Madde 4- Madde ile, yaşlılık, malullük, ölüm aylığı almakta olan emeklilerimize ve hak sahiplerine dosya bazında 12.500 TL olarak öngörülen aylık asgari ödeme tutarının 2025 yılı Ocak ayı ödeme dönemi itibarıyla 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi kapsamındaki emekli ve hak sahiplerinin aylık artışında uygulanan 2024 yılı Temmuz-Aralık dönemi için Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişim oranı olan %15,75 oranında artırılarak 14.469 TL’ye yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Madde 5- İşverenlerin işgücü maliyetlerini düşürerek istihdamı korumalarını ve artırmalarını desteklemek amacıyla 2016 yılından itibaren her yıl asgari ücret desteği uygulanmıştır. Düzenleme ile 5510 sayılı Kanuna geçici madde eklenerek, 2025 yılı Ocak ila Aralık aylarında da istihdamı desteklemek için işgücü maliyetlerini azaltmak üzere, madde metninde belirtilen işverenlere finansmanı İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak şekilde, ödeyecekleri sigorta priminden mahsup edilerek günlük 33,33 TL, aylık 1.000TL asgari ücret desteği sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 6- Madde ile Enerji alım ve satım faaliyetlerinin sürdürülmesi ve imzalanan sözleşmeler kapsamında elektrik enerjisi alışı ve satışı yapılması, yürütülen enerji alım faaliyetlerinin sürdürülmesi,

mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alış ve satış anlaşmaları imzalanabilmesi, imzalanan enerji satış anlaşmalarının sürdürülmesi ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (o) bendi kapsamında, EÜAŞ'ın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarına; taraflar arasında düzenlenen ikili anlaşmalar (elektrik satış anlaşması) kapsamında elektrik enerjisi satışı gerçekleştirilebilmesi amaçlanmaktadır.

Görevli Tedarik Şirketlerinin tarifesiz düzenlemeye tabi olan tüketicileri için ve elektrik dağıtım şirketlerinin, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ'tan temin etmesi; ayrıca EÜAŞ'ın görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde, yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden enerji alımına ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca son kaynak tedarikçilerinin EÜAŞ'tan temin ettikleri ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından belirlenen elektrik enerjisi oranının, yıl ile sınırlama yapılmaksızın belirlenmesi ile öngörülebilir bir alım sürecinin oluşması amaçlanmaktadır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun, EÜAŞ'ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi için her türlü önlemi alabilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 7- Maddenin birinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası uyarınca malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân tanınmaktadır. Belirtmek gerekir ki, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi soruşturma ve kovuşturma sürecince devam edecek olup, soruşturma ve kovuşturmanın sonuçlanması halinde bu görev sona erecektir. Düzenlemeyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevinde kullanabileceği bazı hak ve yetkiler belirlenmektedir. Ayrıca Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkilerin de kayyımlar hakkında kıyasen uygulanması sağlanmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasıyla, bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin müsadereesine karar verilmesi halinde müsadere kararının yerine getirilmesi sürecine, şirket veya malvarlığı değerlerinin satış veya tasfiyelerine dair hususlar düzenlenmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasıyla, yargı mercileri arasında çıkabilecek görev uyumsuzlukları sebebiyle yargılama sürecinin uzamaması amacıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davaların, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülmesi sağlanmaktadır.

Madde 8- Yürürlük maddesidir.

Madde 9- Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

21/01/2025

Esas No: 2/2858

Karar No: 14

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2858 esas numaralı, “*Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*”, Komisyonumuzun 15/01/2025 tarihinde yaptığı 26’ncı birleşiminde görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

1. GİRİŞ

Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY ve Rize Milletvekili Harun MERTOĞLU ile 74 Milletvekili tarafından 10/01/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/2858 esas numaralı; “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Adalet Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 15/01/2025 tarihinde yaptığı 26’ncı birleşiminde 2/2858 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahipleri Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY ve Rize Milletvekili Harun MERTOĞLU ile Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF), Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ), Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HAK-İŞ), Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Memur Sendikaları Konfederasyonu (MEMUR-SEN), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Türkiye Emekliler Derneği (TÜED) ve Tüm Emekliler Derneği (TÜM EMEK DER) temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuz tarafından 26’ncı birleşimde tamamlanan 2/2858 esas numaralı Kanun Teklifinin görüşmeleri; toplam 8 saat 5 dakika sürmüş ve görüşmelerde 75 sayfa tam tutanak tutulmuştur¹.

2. 2/2858 ESAS NUMARALI KANUN TEKLİFİNDE ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELER

2/2858 esas numaralı Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde, Teklifte;

- 2443 sayılı Kanunun adının, Kanun metnindeki değiştirilen maddelerle uyumun sağlanması amacıyla “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” olarak değiştirilmesine, Anayasa Mahkemesinin kararına uygun olarak Devlet Denetleme Kurulunun (DDK) kamuya yararlı dernekler, vakıflar, kooperatifler, birlikler ile bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştirakleri üzerindeki yetkilerinin kanun metnine eklenmesine,

- Anayasa Mahkemesinin kararları doğrultusunda DDK bünyesinde görev yapan denetçilerin görev ve yetkilerine ilişkin hükümlerin Kanun kapsamına alınmasına, ayrıca Kurul üyesi veya denetçilerin denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan, görevde kalması halinde kamu zararını artıracak ve suç delillerini karartacak anlaşılan, kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilmesi, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında da bu tedbiri uygulayabilmesine,

- Yaşlılık, malullük, ölüm aylığı almakta olan emeklilere ve hak sahiplerine dosya bazında 12.500 TL olarak öngörülen aylık asgari ödeme tutarının 2025 yılı Ocak ayı ödeme dönemi itibarıyla, emekli ve hak sahiplerinin aylık artışında uygulanan 2024 yılı Temmuz-Aralık dönemi için Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan ve en son temel yıllık tüketici fiyatları genel indeksindeki değişimi gösteren % 15,75 oranı dikkate alınarak 14.469 TL’ye yükseltilmesine,

¹Plan ve Bütçe Komisyonunun 15/1/2025 tarihli 26’ncı birleşiminin tutanaklarına aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir:

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4080>

- İşverenlerin işgücü maliyetlerini düşürerek istihdamı korumalarını ve artırmalarını desteklemek amacıyla 2016 yılından itibaren uygulanan ve 2024 yılı için günlük 23,33 TL, aylık 700 TL olarak belirlenen asgari ücret desteğinin 2025 yılında da destek tutarının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması suretiyle sigortalı başına günlük 33,33 TL, aylık 1.000 TL tutarında uygulanmasına devam edilmesine,

- Anayasa Mahkemesinin 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun Elektrik Üretim A.Ş.'nin (EÜAŞ) hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 26'ncı maddesinin bazı fıkralarının söz konusu fıkraları ihdas eden 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin dayanağı olan 7412 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal etmesi nedeniyle, EÜAŞ'ın hak ve yükümlülüklerinden kaynaklanan enerji alım ve satım faaliyetlerini devam ettirebilmesi için bahsi geçen fıkraların kanun ile düzenlenmesine,

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315'inci maddeleri ile 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4'üncü maddelerinde sayılan suçlardan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt kurma, yönetme ve üye olma, bu örgütlere silah sağlama ve terörün finansmanı suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, şirketlere veya malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verilmesi durumunda soruşturma ve kovuşturma süresince maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun (TMSF) da kayyım olarak atanabilmesine,

- Şirketlerin veya mal varlığı değerlerinin müsadere kararına karar verilmesi halinde müsadere kararının yerine getirilmesi sürecine ve şirket veya mal varlığı değerlerinin satış veya tasfiyelerine yönelik hususların düzenlenmesine, ayrıca TMSF'nin kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davaların Fonun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülmesine,

yönelik hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

3. KOMİSYONDA KANUN TEKLİFİ ÜZERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Kanun Teklifi üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Devlet Denetleme Kurulunun Anayasal bir kuruluş olduğu ve görev ve yetkilerinin Anayasanın 108'inci maddesinde açıkça düzenlendiği, bu kapsamda DDK'nın kamuya yararlı derneklerle vakıflarda her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapma yetkisine sahip olduğu, ancak Kanun Teklifinde yer alan düzenleme ile Kurulun yetkilerinin kapsamı genişletilerek kooperatifler, birlikler ve bunların her türlü ortaklık ve iştiraklerinin de denetim kapsamına alındığının görüldüğü, Anayasada açıkça DDK'nın denetleyebileceği kurum ve kuruluşlar içinde sayılmayan kooperatif ve birliklerin kanuni düzenleme ile denetim kapsamına alınmasının Anayasaya aykırı olacağı, bunun yanı sıra DDK'nın personel sayısının bu kapsamdaki geniş denetim yetkisini yerine getirmekte yetersiz kalabileceğinin değerlendirildiği,

- Kanun Teklifinde yer alan düzenleme ile soruşturma yetkisinin yanında DDK'ya verilmesi planlanan görevden uzaklaştırma yetkisinin Kurulun kamu kurum ve kuruluşlarındaki denetim ve teftiş birimleri gibi faaliyette bulunarak bu kuruluşların etkinliğini kaybetmesine sebep olabileceği, ayrıca görevden uzaklaştırma yetkisinin her kademe ve rütbedeki görevliler için yetkili makamlara öneri olarak uygulanabilecek iken memur ve diğer kamu görevlileri için denetimi yapan kurum ve kuruluşların yetkili ita amirinin onayına sunulmadan doğrudan Kurul tarafından kullanılabilir olmasının kamu görevlisinin bağlı olduğu ita amirinin yetkilerine müdahale olarak değerlendirilebileceği, bu yönde yapılacak düzenlemenin de Anayasanın 129'uncu maddesine aykırılık teşkil edebileceği,

- Türkiye'nin son yıllarda toplumun tüm kesimleri üzerinde olumsuz sonuçlara yol açan yüksek enflasyon sorunu ile mücadele içerisinde olduğu, enflasyona bağlı olarak özellikle düşük gelir grubunda yer alan emeklilerin ve asgari ücretli çalışanların alım gücünün yıllar itibarıyla önemli ölçüde zayıfladığı, bu durumun söz konusu kesimlerin refah seviyelerini ve yaşam standartlarını da olumsuz yönde etkilediği, enflasyonun olumsuz etkilerinin hafifletilmesi amacıyla asgari ücretin 2022 yılından itibaren vergi dışı bırakılması ve tüm çalışanların asgari ücrete kadar olan gelirlerinde vergi istisnası uygulamasının olumlu karşılandığı, ancak asgari ücret, en düşük emekli aylığı ve emekli maaşı artışlarının daha yüksek oranlarda yapılmasının da kamuoyu tarafından beklenildiği,

- Yaşlılık, malullük ve ölüm aylığı almakta olan emeklilere ve hak sahiplerine dosya bazında 12.500 TL olarak öngörülen aylık asgari ödeme tutarının 14.469 TL'ye yükseltilmesinin olumlu karşılanmakla birlikte mevcut ekonomik koşullar göz önüne alındığında bu iyileştirmenin yetersiz olduğunun değerlendirildiği, gecikmeli olarak uygulanan enflasyon oranına dayalı emekli maaş zammının alım gücünü düşürerek emeklilerde refah kaybına neden olduğu, emekli olup çalışanların ve kayıt dışı çalışan emeklilerin sayısındaki artışın emekli aylıklarının düşük olmasından kaynaklandığı ve bu durumun emeklilerin ek gelire duyduğu ihtiyacı açıkça gösterdiği, bu bağlamda en düşük emekli aylığının yükseltilmesi ayrıca emeklilere verileceği ifade edilen seyyanen zammın emekli maaşlarına eklenmesi gerektiği,

- İstihdamın artırılması ve işsizlikle mücadele kapsamında 2016 yılından bu yana uygulanan asgari ücret desteğinin önemli olduğu, ancak bu desteğin işsizlerin desteklenmesi için oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonundan yapılması nedeniyle Fonun kullanımına yönelik sınırların iyi çizilmesinin önem arz ettiği, son yıllarda Fondan işverenlere sağlanan desteklerin işçilere sağlanan desteklere kıyasla daha fazla olduğu, bu nedenle Fondan işveren ve işsizlere sağlanan destek arasında dengeli bir dağılım yapılmasının gerektiği, ayrıca İşsizlik Sigortası Fonundan yararlanma koşullarının mevcut durumda oldukça zorlayıcı olduğu düşünüldüğünde başvuru şartlarının hafifletilmesi gerektiği, bunun yanı sıra Fondan yararlanılan süre boyunca işsizlere ödenen işsizlik yardımlarının artırılması ve yararlanma süresinin uzatılmasının faydalı olacağı,

- Enerji piyasasında rekabetin sağlanması ve serbest piyasa mekanizmasının işletilmesinin önemli olduğu, bu kapsamda devletin arz ve talebi serbest bırakması ve fiyatların piyasa koşullarında oluşmasını sağlaması gerektiği, ancak özellikle kömür santrallerinin özelleştirilmesinden kaynaklı alıcı firmaların santrallere gerekli yatırımları yapmadığı için rekabetçi fiyatlarla piyasada üretimin gerçekleştirilemediği, bunun yanı sıra EÜAŞ'a, gerekli yatırımlar yapılmadığı için kömür santrallerinin yüksek maliyetle yaptıkları üretimlerini piyasa fiyatının üstünden alma zorunluluğu getirildiği, öte yandan EÜAŞ'a dağıtım şirketlerinin genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı düşük fiyatlı elektrik sağlama görevinin verildiği, EÜAŞ'ın yüksek maliyetle üretim şirketlerinden elektrik enerjisi alarak bu enerjiyi dağıtım şirketlerine maliyetinin altında satmasının Şirketin görev zararlarını artırdığı, diğer yandan EÜAŞ'tan uygun fiyatlı elektrik temin eden dağıtım şirketlerinin vatandaşlara yüksek fiyatlarla elektrik enerjisi satmalarının vatandaşlar üzerinde de ekonomik bir baskı oluşturduğu,

- Türkiye'nin yeşil dönüşüm ve 2053 sıfır emisyon hedeflerine rağmen kömür gibi yüksek karbon salınlı fosil yakıtlara uzun süreli alım garantileri verilmesinin ve bu yakıtların üretiminin teşvik edilmesinin doğru bulunmadığı, ancak yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen üretimlerin yeterli olmadığının görüldüğü, Türkiye'nin enerji arzı ile güvenliği de düşünüldüğünde, kömür santrallerinin doğaya verdikleri zararın önlenmesi ve Türkiye'nin yeşil dönüşüm hedefleri doğrultusunda bu santrallerde hava gazı filtresi kullanılması gibi çevreyle ilgili taahhütler getirilerek üretimlerini yapmalarına izin verilmesinin önemli olduğu,

- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun terörle iltisaklı şirketlere kayyım olarak atanmasının olağanüstü hâl döneminde uygulandığı ve bunun yerinde bir karar olarak görüldüğü, ancak bu düzenlemenin olağan dönem hukukunda uygulanmasının hukuki açıdan doğru olmadığının değerlendirildiği, ayrıca Kanun Teklifinde yer aldığı şekilde Fonun kayyım olarak atanabilmesinin ticari faaliyetler açısından risk oluşturabileceği ve mülkiyet hakkına müdahale teşkil edebileceği, bunun yanı sıra kayyım olarak atanacak kişilerin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde idari, mali, hukuki ve cezai olarak herhangi bir sorumluluk taşımayacak şekilde görevlendirilmesinin doğru olmadığı, iş ve işlemleri yapanın sorumlu olmasının gerektiği, öte yandan TMSF'nin kayyımlık yetkisi bakımından görevli mahkemenin şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi olması gerektiği, ancak TMSF'nin görevine ilişkin karar ve işlemlerinin ticari faaliyetler olduğu göz önünde bulundurulduğunda Teklif ile Fonun kayyımlık görevi kapsamındaki iş ve işlemlerine karşı açılan davalarda görevli mahkemenin idare mahkemesi olarak belirlenmesinin doğru olmadığının düşünüldüğü,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklifin ilk imza sahipleri Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY ve Rize Milletvekili Harun MERTOĞLU ile ilgili kamu idarelerinin temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- 1981 yılında 2443 sayılı Kanunla DDK'ya verilen yetkilerin 1982 yılında Anayasa kapsamına alındığı, aradan geçen süre boyunca idari yapılanmanın birçok kez değiştiği dikkate alındığında o dönem hukuk sistemimizde yer almayan birçok yeni kurumun ortaya çıktığı, ayrıca kamuya yararlı dernek ve vakıf statüsünde faaliyet gösteren kuruluşların vergi muafiyetinden yararlanmasının bu kuruluşların kamunun imkanlarından faydalandığı anlamına geldiği, bu nedenle bu tür kuruluşların DDK tarafından denetlenmesi gerektiği, öte yandan ticari faaliyet gösteren ve kamusal yönü olmayan kooperatiflerin DDK'nın denetim yetkisi kapsamında olmadığı, ancak kamusal yönü olan kooperatif ve birliklerin denetime tabi olduğu, Kurulun denetleyeceği kurum ve kuruluşların somut bir şekilde belirlenmesi denetim yetkisinin genişletilmesi değil aksine görev ve yetki alanının daha net bir şekilde sınırlandırılması anlamına geldiği,

- 2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle DDK'ya idari soruşturma yetkisi verildiği, bu bağlamda idari soruşturma yetkisine sahip kurum ve kuruluşların görevden uzaklaştırma yetkisine de sahip olmasının olağan hukuk kuralları çerçevesinde yerinde bir düzenleme olarak değerlendirildiği, ayrıca DDK'nın 5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca tüm denetim ve teftiş birimlerinin üst denetim birimi olarak bu birimleri koordine etme yükümlülüğünün bulunduğu, bu kapsamda denetim ve teftiş birimlerinin sahip olduğu görevden uzaklaştırma yetkisinin DDK'ya da verilmesinin Anayasa'ya aykırılık oluşturmadığı,

- Türkiye'nin enflasyonla mücadelesinin kararlılıkla devam ettiği, bu kapsamda enflasyonun istenilen seviyelere düşürülüp kalıcı refah sağlandıkça emeklilere ve çalışanlara milli gelirden daha fazla pay verilmeye devam edileceği, bu çerçevede mevcut ekonomik koşullar ve bütçe imkanları göz önünde bulundurularak yaşlılık, malullük, ölüm aylığı almakta olan emeklilere ve hak sahiplerine dosya bazında 12.500 TL olarak öngörülen aylık asgari ödeme tutarının TÜİK tarafından açıklanan en son temel yıllık Tüketici Fiyatları Genel Endeksindeki değişim oranı olan 15,75 oranında artırılarak 14.469 TL'ye yükseltildiği,

- 2016 yılından itibaren uygulanan ve 2024 yılı için günlük 23,33 TL, aylık 700 TL olarak belirlenen asgari ücret desteğinin 2025 yılında da sigortalı başına günlük 33,33 TL, aylık 1.000 TL tutarında uygulanmaya devam edileceği, destek tutarının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacağı, bu uygulama

ile işverenlerin işgücü maliyetlerini düşürerek istihdamın korunmasına ve artırılmasına destek olmanın amaçlandığı, 2024 yılı itibarıyla en az sigortalı bildirimi yapılan sigortalı sayısının altında bildirimde bulunmayan tüm işverenlerin bu destekten yararlanacağı, öte yandan kamu kaynaklarıyla kamu kurum ve kuruluşlarının desteklenmemesi gerektiği bakış açısıyla bu destekten yararlananların kapsamının daraltıldığı,

- Anayasa Mahkemesinin kararına uygun olarak enerji alım ve satım faaliyetlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi ve elektrik enerjisi alış ve satışının imzalanan sözleşmeler kapsamında yapılabilmesi, ayrıca mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alış ve satış anlaşmalarının imzalanabilmesi ve imzalanan bu anlaşmaların sürdürülebilmesi ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun, Elektrik Üretim A.Ş.'nin alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi için her türlü önlemi alabilmesine yönelik düzenlemelerin kanunla yapılmasının amaçlandığı,

- Enerji arz ve güvenliğinin sağlanması amacıyla EÜAŞ'ın özellikle yerli kömür gibi ulusal kaynakların enerji üretiminde kullanılmasını teşvik ettiği, yeşil enerji hedefleri doğrultusunda Türkiye'nin 2053 net sıfır karbon hedefini benimsediği ve bu hedefe ulaşmak için kademeli bir geçişin gerektiği, ancak mevcut yenilenebilir enerji kaynakları ile yapılan elektrik üretiminin ihtiyacın karşılanmasında yeterli olamayacağı, bu nedenle fosil yakıtlarla üretim yapan santrallerin yenilenebilir enerji kaynakları ile entegre şekilde çalışması gerektiği, diğer yandan genel aydınlatma giderleri maliyetlerinin büyük oranda Hazine tarafından karşılandığı ve dağıtım şirketlerinin bu süreçte sınırlı bir kâr marjının olduğu, enerji fiyatlarında oluşan farkların piyasa dinamikleri ve enerji dağıtım maliyetlerinden kaynaklandığı, söz konusu fiyat artışlarından hane halkını korumak için de önemli sübvansiyonların uygulandığı, öte yandan EÜAŞ'ın zararlarının büyük ölçüde piyasa mekanizmalarının sürdürülebilir şekilde işlemesini sağlamak için yaptığı işlemler nedeniyle oluştuğu ve bu durumun enerji sektöründe genel arz-talep dengesinin korunması için gerekli olduğu,

- TMSF'nin bazı suçlar bakımından mahkemeler tarafından şirketlere soruşturma ve kovuşturma süresinde kayyım olarak atandığı, bu kapsamda TMSF'nin yönetiminde 684 şirketin yer aldığı ve bu şirketlerin Fonun denetimi ve yönlendirmesi altında faaliyetlerini sürdürdüğü, Anayasa'nın 129'uncu maddesinde yer alan memur ve diğer kamu görevlilerinin görev ve sorumlulukları ile ilgili hükümlere benzer şekilde 5411 sayılı Kanunun 127'nci maddesi uyarınca da kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlere karşı açılacak davaların doğrudan idare aleyhine açabileceği, bunun yanı sıra kayyımların işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kendilerine rücu edilmesinin önünde hukuki bir engel olmadığı, bu bağlamda söz konusu düzenlemenin kayyım olarak atanacak kişilerin görev süreleri boyunca hukuki ve idari sorumluluklarını yerine getirirken karşılaşılabilecekleri olası risklere karşı bir güvence sağlamayı amaçladığı,

- TMSF'nin kayyım olarak atandığı şirketlerin iş hukuku veya ticaret hukuku kapsamında açılan davalarında herhangi bir yetki sorununun bulunmadığı, bu tür davaların genel yetki kuralları çerçevesinde ilgili mahkemeler tarafından görülmekte olduğu, öte yandan Fonun kayyım olarak atandığı şirketin, genel kurul yetkilerini devralarak gerçekleştirdiği satış ve tasfiye gibi karar ve işlemlerine karşı açılan davalarda mahkemeler tarafından çok sayıda görevsizlik kararı verildiği, bu gibi sorunların giderilmesi amacıyla Kanun Teklifinde yer alan düzenlemede TMSF'nin kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davaların Fonun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görüleceği hükmünün yer aldığı,

ifade edilmiştir.

4. KOMİSYONUN MADDELER HAKKINDA KARARI

Teklifin maddelerinin görüşmelerine geçilmesinin oylanmasından önce; Teklif metninin 1'inci maddesinin Anayasa'nın 108'inci, 3'üncü maddesinin Anayasa'nın 129'uncu ve 7'nci maddesinin Anayasa'nın 35'inci, 38'inci, 48'inci ve 49'uncu maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle İçtüzüğün 38'inci maddesi uyarınca önerge verilmiş, işleme alınan önerge oylamaya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9

Teklifin çerçeve 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7'nci maddeleri ile yürürlüğe ilişkin 8'inci maddesi ve yürütmeye ilişkin 9'uncu maddesi; aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca; Komisyondan alınan yetki çerçevesinde Teklif metni; kanun dili ve tekniği, anlatıma açıklık kazandırılması ile kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar doğrultusunda gözden geçirilmiş, bu çerçevede metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

5. GENEL KURULDA TEMSİL

İçtüzüğün 45'inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere;

Adıyaman Milletvekili Resul KURT
Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY,
Ankara Milletvekili Orhan YEGİN,
Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ
Denizli Milletvekili Nilgün ÖK,
Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI,
İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR,
Kırşehir Milletvekili Necmettin ERKAN,
Kocaeli Milletvekili Sami ÇAKIR,
Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI,
Osmaniye Milletvekili Seydi GÜLSOY,
Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK,
Samsun Milletvekili Ersan AKSU,
Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ,
özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan <i>Mehmet Muş</i> Samsun	Başkanvekili <i>İsmail Faruk Aksu</i> İstanbul	Kâtip <i>Nilgün Ök</i> Denizli (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Ayyüce Türkeş Taş</i> Adana (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Resul Kurt</i> Adıyaman (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Heval Bozdağ</i> Ağrı (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Hüseyin Altınsoy</i> Aksaray (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Orhan Yegin</i> Ankara (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Hakkı Saruhan Oluç</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Mustafa Erdem</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ahmet Kılıç</i> Bursa (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Ejder Açıkkapı</i> Elâzığ (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Rahmi Aşkın Türeli</i> İzmir (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Yaşar Kırkpınar</i> İzmir (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Cevdet Akay</i> Karabük (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Necmettin Erkan</i> Kırşehir (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Sami Çakır</i> Kocaeli (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Mustafa Kalaycı</i> Konya (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Veli Ağbaba</i> Malatya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu</i> Manisa (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Seydi Gülsoy</i> Osmaniye (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Tahsin Ocaklı</i> Rize (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ertuğrul Kocacık</i> Sakarya (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Erhan Usta</i> Samsun (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Ersan Aksu</i> Samsun (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>İsmail Güneş</i> Uşak (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Gülcan Kaçmaz Sayyığıt</i> Van (Muhalefet şerhimiz vardır)

MUHALEFET ŞERHİ

2/2858 esas numaralı **“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** ne Cumhuriyet Halk Partisi Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri olarak karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen 2/2858 esas numaralı **“Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanan, 9 maddeden oluşan bir mini torba kanun teklifidir.

Yürürlük ve yürütme dahil 9 maddeden oluşan söz konusu kanun teklif metninin hem hazırlanma ve tedvininin hem de TBMM’de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafı bulunmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye’sine Osmanlı’dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamname-i Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, 2002’den günümüze Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarı parlamento hukukunun en temel kurum ve kurallarını ihlal ederek ve aşındırarak bu alandaki tarihsel birikimi ortadan kaldırmaktadır.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Bazı Kanun Tekliflerinde Yer Alan Ve Çok Kısa Süre Önce Genel Kuruldaki Görüşmeler Sırasında Geri Çekilen Maddeler hemen hemen aynen korunarak bu Kanun teklifinde yer almaktadır.

Söz konusu kanun teklifindeki 5 madde (1, 2, 3, 6 ve 7. maddeler) daha önce komisyonlarda görüşülerek Genel Kurula sunulan ancak muhalefetin haklı itirazları dikkate alınarak genel kuruldaki görüşmeler sırasında tekrar değerlendirilmek üzere geri çekilen düzenlemelerden oluşmaktadır.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilen 10. maddedeki düzenleme, aradan 21 gün geçtikten sonra Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen bu kanun teklifinde sınırlı bir değişikliklikle 1. madde olarak yer almaktadır.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilen 12, 13 ve 18.maddedeki düzenlemeler, aradan 21 gün geçtikten sonra Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen bu kanun teklifinde hiç değiştirilmeden 2, 3 ve 6. maddeler olarak yer almaktadır.

07.11.2024 tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 07.11.2024 tarihinde Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilen 36. Maddedeki düzenleme aradan 69 gün geçtikten sonra Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen bu kanun teklifinde sınırlı değişiklik ve ilavelerle 7. madde olarak yer almaktadır.

Yukarıda söz konusu edilen kanun tekliflerinde yer alan ancak muhalefetin haklı itirazları dikkate alınarak Genel Kuruldaki görüşmeler sırasında yeniden değerlendirme yapılmak üzere geri çekilen bu maddelerin; aradan kısa bir süre geçtikten sonra muhalefetin itirazları dikkate alınmadan yeni bir torba kanun teklifinde Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine taşınması; yerleşmiş T.B.M.M. gelenekleriyle bağdaşmamakta olup aynı zamanda bir Yasama Kurnazlığı görüntüsü vermektedir.

1.2 Söz Konusu Kanun Teklifi Torba Kanun Formatına Getirilmiştir.

3 maddesi 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunda, 1 maddesi 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununda, 2 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 1 maddesi 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda değişiklik ve ilaveler yapmakta olan 9 maddeden oluşan söz konusu mini torba kanun teklifinin 4 maddesi (1, 2, 3, 6. maddeler) daha önce Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemelerin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi ile ilgilidir.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda 'torba kanun' olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir.** TBMM İktüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İktüzüğü'ne aykırıdır.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile

Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.3 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir

Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile 74 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 10.01.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarına sevk edilmiştir.

9 maddelik kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 15.01.2025 günü saat 14.00'de başlayan birleşiminde kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İltüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir İltüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İltüzüğün 23, 34 ve 37. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İltüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İltüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İltüzüğün 34'üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda karara bağlanması hem İçtüzüğe uygun olacak hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM'nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise, müzakere süreci işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkan sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonun kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

1.4 Etki Analizi Raporu Ciddi Eksiklikler İçermektedir

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu ve bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Nitekim teklifin Sosyal Güvenlik mevzuatını ilgilendiren 4 ve 5. maddeleri uygulaması ile ilgili olarak sadece mevcut yılı ilgilendiren maliyetlere değinilmiş, SGK'nın aktüeryal hesaplarına ilişkin olarak önümüzdeki dönemi ilgilendiren herhangi bir gider projeksiyonunda bulunulmamış, komisyon üyelerine de bir açıklama yapılmamıştır.

5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanılması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir

Bu çerçevede, 4 adet kanunda ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması büyük önem arz etmektedir.

1.5 AKP iktidarı kendisinin hazırlanmasına ve yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine uymamaktadır.

11.02.2017 tarih ve 29976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17.maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına eklenen Geçici 21. maddenin B fıkrası;

“B) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu Kanunla yapılan değişikliklerin gerektirdiği Meclis İltüzüğü değişikliği ile diğer kanuni düzenlemeleri yapar. Cumhurbaşkanlığı karamamesiyle düzenleneceği belirtilen değişiklikler ise Cumhurbaşkanının göreve başlama tarihinden itibaren en geç altı ay içinde Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenir.”

hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm gereği referandum ile Anayasa'da yapılan değişikliklerin kabulünü müteakiben yasalarda yapılması gereken değişikliklerin en geç altı ay içerisinde yapılması gerekmekte idi.

Söz konusu değişiklikler TBMM tarafından gerçekleştirilmediği için 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum

Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Söz konusu kanunun gerekçesinde;

“21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 18/10/1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında değişiklik yapılmış ve yapılan değişiklikle, parlamenter hükümet sistemi yerine Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi getirilmiştir.

Anayasa değişikliğiyle getirilen yeni hükümet sistemine bağlı olarak Anayasada; Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna ilişkin hükümlerde değişiklik yapılmış, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan tüzük şeklindeki düzenleyici işlem uygulamasına son verilmiş, savaş hali hariç askeri mahkemelerin kurulamayacağı düzenlenmiş, Cumhurbaşkanına bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri ile teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması, üst kademe kamu yöneticilerinin atanmalarına ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi, kamu tüzelkişiliğinin kurulması, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri, Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri ile yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilme yetkisi verilmiş ve yeni hükümet sistemi çerçevesinde çeşitli maddelerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Anayasada gerçekleştirilen yeni hükümet sistemine geçiş için yapılan değişiklikler ilgili kanunlarda bazı düzenlemelerin yapılmasını gerekli hale getirmiştir.

Bilindiği üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20/4/2018 tarihli ve 1183 sayılı Kararıyla 3/11/2019 tarihinde yapılması planlanan 27 nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin tarihi 24/6/2018 olarak değiştirilmiştir. Bu sebeple Anayasa değişikliğinin gerektirdiği kanuni düzenlemelerin bir an önce yapılması önem arz etmekte olup ivedi olarak yapılması gereken bazı düzenlemelerin kanun hükmünde kararname çıkarılması yoluyla gerçekleştirilmesinde zorunluluk bulunmaktadır.

Bu kapsamda çıkarılacak kanun hükmünde kararnameler ile yeni hükümet sisteminde uygulaması kalmayacak olan tüzük, Bakanlar Kurulu, Başbakan, Başbakanlık, kanun tasarısı gibi bazı ibarelerin kanun ve kanun hükmünde kararnamelerden çıkarılması ve Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin gerektirdiği düzenlemelerin yapılması öngörülmekte olup bu düzenlemeler yapılırken kamu

hizmetlerinin verimli, süratli ve etkin bir şekilde yürütülmesi, atama ve görevde yükselmede kariyer ve liyakat esaslarının esas alınması, kamu hizmetlerinde koordinasyonun sağlanması ve kaynak kullanımında israfın önlenmesi gibi ilkeler gözönünde bulundurulacaktır.

Tasarı ile, yukarıda belirtilen düzenlemelerin yapılabilmesi için Bakanlar Kuruluna Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının yemin ederek göreve başladığı tarihe kadar geçerli olacak şekilde kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisinin verilmesi amaçlanmaktadır.”

açıklamaları yer almaktadır.

Anayasa'nın değiştirilen madde hükümleri gereğince altı ay içerisinde gerçekleştirilmesi gereken yasa değişiklikleri seçimlerin öne alınması gerekçe gösterilerek yasalaştırılan 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılmıştır. Bunlardan 233 maddelik 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK 09.07.2018 tarihli Resmi gazete yayımlanmıştır.

Söz konusu 703 sayılı KHK ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değişiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Tek adam rejimine geçiş için o dönemde hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye birçok kanunun yüzlerce maddesi yürürlükten kaldırılmıştı.

Anayasadaki “kanunlarla düzenlenmiş bir alanda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapılmasına yönelik engeli ve Anayasanın çizdiği sınırları aşmak için çıkarılan 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına bütün alanlarda kimseye hesap vermeden düzenleme yapma yolu açılmış ve rejimin otoriterleştirilmesinin ilk adımı atılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından 703 sayılı KHK'nin 83 maddesine yetki kapsamında olmaması, 37 maddesine esastan iptal başvurusu yapılmış olup, Anayasa Mahkemesi 7.12.2023 tarih ve 2018/117 E. ve 2023/212 K. sayılı kararıyla toplamda

235 düzenlemeyi iptal etmiş ve bunların 02.06.2025 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmasına hükmetmiştir.

Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısı baştan aşağı değiştirilmiştir. Devlet örgütlenmesi ve bürokratik yapı, tek adamın belirleyici olacağı, kurumların bir kişiden ve onun dar çevresinden emir alacağı, bir kişiye karşı sorumlu olacağı biçimde yeniden yapılandırılmıştır. Bütün bir devlet geleneği yıkılarak, oturmuş gelenekler bozularak yeni bir yürütme yapısı hayata geçirilmiştir.

Bu kararnamelerle Türkiye'nin idari yapısında kalıcı ve hızlı değişiklikler yapılmış, birçok kamu daire, kurum, kuruluş, kurulu ya kapatılmış veya bazı kamu kurumları aynı çatı altında yeniden teşkilatlandırılmış ya başka kurumlara devredilmiş ya da direkt olarak Cumhurbaşkanlığı ile ilişkilendirilmiştir. Cumhurbaşkanlığında mevcut kamu yönetiminde işlevleri bulunan kamu kurum ve kuruluşlara paralel yeni kurul, başkanlık veya ofisler oluşturulmuştur.

Bazı kamu kurumları da işlevsizleştirilmiş, bu yöntemle kamu yönetiminde mevcut bellek silinmiştir. Kamu personelinin mevcut kazanılmış haklarını ortadan kaldıran düzenlemeler yapılmış, kapatılan veya işlevi değiştirilen bakanlık ve kamu kuruluşlarındaki deneyimli kamu personeli kendi eğitim, görev ve birikimleri ile ilgili olmayan bakanlıklarda veya kamu kurumlarına tayin edilmiş veya kamu personeli için oluşturulan havuzlara (?) alınmış, oradan da kendi öz deneyim ve birikimleri ile ilgili bulunmayan diğer kamu kurumlarına tayin edilmişlerdir.

Bu işlemler çok sayıda ve art arda gelen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerçekleştiği için bu kararnamelerin gerekliliğinin, içeriğinin tartışması kamuoyunda yapılmamıştır.

Bu kararnameler TBMM'nin de denetimi dışındadır. Bu nedenle T.B.M.M.'nin gündemine alınıp tartışılmamaktadır. Bu kararnameler eski sistemdeki KHK'ların statüsünde bulunmayıp sadece Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi bulunmaktadır.

Kurumların yapısının plansızca ve radikal bir biçimde değiştirilmesi devlet içindeki uyumu ve kamu uygulamalarındaki tutarlılığı da yok etmiştir. Bu çarpık ve hesapsız dönüşüm sürecinin ülkemizin demokratikleşme serüvenine kurumsal

birikimimize ve kamu vicdanına verdiği zararlar ne yazık ki muhtemelen kalıcı ve uzun vadeli olacaktır.

2018 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra yürürlüğe konulan özellikle 1, 2, 3, 4 sayılı ve onları izleyen çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹ çıkarılmış bunlarla birçok kamu kurumunu, bakanlıkların, bağlı, ilgili kuruluşlarının teşkilat görev yetki ve sorumlukları ile ilgili konularda düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde yer alan çok sayıda düzenleme ya Anayasa'nın 104/17. Maddesinde yer alan Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen hükmün kapsamı dışında bulunmakta veya kanunla düzenlenmesi gereken konulardan oluşmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu iptal başvuruları uzun bir süreç geçtikten sonra karara bağlanmaktadır.

Kanun teklifinde yer alan 4 maddede (1, 2, 3, ve 6. maddelerinde) yer alan düzenlemeler anayasaya aykırılıkları nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş bulunan düzenlemeler ile ilgilidir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklikler ve “atanmış bakan” müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

¹ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 15.01.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 178 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa'nın "Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi" başlıklı 88. maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak T.B.M.M.'nin yasama faaliyetlerinin nasıl gerçekleştirileceği konusunda altı buçuk yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Temmuz 2018 ortalarından bu yana 178² adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikliklerin, "atanmış bakan" müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediği, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.'ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

"İstismarcı anayasa değişikliğinin istismarcı uygulanması", Türkiye devletini, Anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden sonra geçen altı buçuk yıllık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM'de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla "torba yasa" biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hakim olamadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri, konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanmadığı müşahade edilmektedir.

24 Haziran 2018 seçiminden sonra Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen tekliflerin nerdeyse tümü torba yasa teklifi niteliğinde bulunmaktadır.

Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de çeliştiği açıktır.

² 120,121,122,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136, 137,18,139,140,141,142,143,145,146 sayılı Kararnameler Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir

9 Temmuz 2018’de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinin altı buçuk yıllık uygulaması, “tek adam yönetiminin” sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, “Cumhurbaşkanı’nın yürütme ile özdeşleşmiş olması”, nedeniyle yürütme “tek kişi” yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM’de Cumhurbaşkanı’nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM’ üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM’nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanamadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM’de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Nitekim kanun teklifinin 4 maddesinde yer alan en düşük emekli aylığının olan 12 bin 500 liradan , 14 bin 469 liraya yükseltilmesi ile ilgili düzenleme, 07.01.2025 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından kamuoyuna yapılan açıklama sonrası AKP Milletvekilleri tarafından verilen bu kanun teklifi ile TBMM gündemine taşınmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM’de oylan kanunların çoğunluğu, Anayasa’ya aykırı bir biçimde hazırlanan “torba yasa” tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM’yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri³ vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Nitekim söz konusu kanun teklifinde yer alan 4 maddede (1, 2, 3, ve 6. maddelerinde) yer alan düzenlemeler daha önce Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmesi gerektiği halde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenen veya 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanununun verdiği izne istinaden çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede düzenlenmemesi gerektiği halde düzenlenen hususların bilahare başvurumuz üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması nedeniyle bu kez kanun maddeleri ile düzenlenmesiyle ilgilidir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren altı buçuk yıl geçmesine karşın TBMM'nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve Samsun Milletvekili Ersan Aksu ile 60 Milletvekili tarafından hazırlanan Kanun Teklifi nin T.B.M.M.'ne sunulması ve Plan ve Bütçe komisyonunda görüşmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

³ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 15.12.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 178 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

Bu tespitler Ak Parti iktidarının 28. Yasama Döneminde de bu tutumunu ısrarla sürdürceğini ortaya koymaktadır.

Ekonomide ciddi bir performans kaybı bulunmaktadır, büyüme hızı yavaşlamakta, ekonominin istihdam yaratma kapasitesi azalmakta, cari açık problemi çözülememekte, aksine ağırlaşmaktadır.

Ekonomide yoksulluğun gittikçe yaygınlaştığı ve derinleştiğini müşahade etmekteyiz. 2018 yılında geçilen bu yeni hükümet sistemiyle birlikte sorunlar çok artmıştır. bugün içinde yaşadığımız krizin nedenlerinden biri de budur.

2021 yılının Eylül ayında enflasyonun yükselme eğiliminde olduğu bir konjonktürde Cumhurbaşkanının " Faiz sebep enflasyon neticedir." tezi uygulanmaya konulmuş, onun sonucunda ekonomide yapısal problemler çözülmediğinden sorunlar daha da ağırlaşmıştır.

AKP iktidarı makro ekonomik politikalar itibarıyla yanlış bir kulvara girmiştir, bunun neticesinde de ekonominin bütün göstergeleri bozulmuştur.

Mayıs 2023 seçimleri sonrası geçmişteki hatalı ve yanlış ekonomi politikalarını unuttururcasına rasyonel zemine dönüş adı altında ortaya konulan politikalar geçmişte oluşan ve gizlenen yükü dar gelirli, emekçiler, emekliler, küçük esnaf ve çiftçi, KOBİ'lerin sırtına yüklemektedir. Çalışanların Milli Gelirde aldığı pay sürekli düşmekte, şu an Türkiye'de yoksullaştıran bir büyüme süreci yaşanmaktadır.

Bu yasa teklifinde başta işsizlik ve enflasyon olmak üzere Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunların temelden çözümüne yönelik herhangi bir öneri bulunmamaktadır.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir

1.1. Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır

Kanun Teklifinin tümünün Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde İktüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı madde barındıran teklifin görüşmelerinde İktüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İktüzüğünün 38'nci maddesi “Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.” hükmünü taşımaktadır.

İktüzüğün 38. maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İktüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup, komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İktüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Plan ve Bütçe Komisyonu, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibarıyla maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki “Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz” kuralı, İktüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İktüzük madde 38'in gerekleri yerine

getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir

Söz konusu 9 maddeden oluşan mini torba kanun teklifi ile 4 ayrı Kanunda değişiklik yapılmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (CBK) yoluyla bir tür “paralel yasama”ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıdaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki belirgin yavaşlık, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa'ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhurbaşkanlığı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar üzerindeki Anayasa Mahkemesi'nin denetimi, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özellikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekeline bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM'ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda

kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Öte yandan, 2017 Anayasa değişikliği ile öngörülen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de bizatihi Anayasaya aykırılıklar ötesinde torba yasa uygulamasını yerindesiz kılmaktadır.

Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesine göre; *“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez”*

Anayasa'nın 11. maddesine göre ise *“Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.*

“Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir.

Nitekim söz konusu kanun teklifinde yer alan 14 maddede (1, 2, 3, 6. maddelerinde) yer alan düzenlemeler daha önce Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmemesi gerektiği halde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenen hususların bilahare başvurumuz üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olması nedeniyle bu kez kanunlarla düzenlenmesi ile ilgilidir.

4 ayrı Kanunda değişiklik yapmakta olan 9 maddeden oluşan torba kanun teklifi'nin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Ayrıca teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin 1, 3, 7 maddelerinin** Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır.

1.3. Kanun Teklifinin Maddelerinin Anayasa'ya Aykırılığı

1.3.1. Kanun Teklifinin 1. Maddesi

Anayasanın “Devlet Denetleme Kurulu” başlıklı 108. maddesi;

“H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı karamamesiyle düzenlenir.”

hükmünü içermektedir.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 10. maddedeki düzenleme; kısmi değişiklikle bu teklifin 1. maddesinde yer almaktadır. Teklifin 1. maddesi;

“MADDE 1- 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kamuya yararlı derneklerle, vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

hükmünü taşımaktadır.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 10. maddesinde yer alan ancak Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilen düzenleme çok küçük değişiklik yapılarak tekrardan komisyon gündemine getirilmiştir.

Söz konusu düzenleme;

“MADDE 10 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Vakıf, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

hükmünü taşımakta idi.

Teklifin 1. maddesiyle getirilen yeni düzenleme muhalefetin haklı itirazlarını ve Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesini karşılamaktan uzaktır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçisi kolaylaştırmak(!) amacıyla 2018 yılında hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye başta Devlet kurumlarının, bakanlıkların, bağlı ve ilgili kuruluşların teşkilat ve görevleri ile ilgili birçok kanunun ve Kanun Hükmünde Kararnamenin yüzlerce maddesi değiştirilmiş veya yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasadaki “kanunlarla düzenlenmiş bir alanda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapılmasına yönelik engeli ve Anayasanın çizdiği sınırları aşmak için çıkarılan 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına bütün alanlarda kimseye

hesap vermeden düzenleme yapma yolu açılmış ve rejimin otoriterleştirilmesinin ilk adımı atılmıştır.

“2443 Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanunun” “özel hizmet tazminatı ve harcıraha ilişkin hükümler” başlıklı 8’inci ve yürütme ve yürürlük maddeleri dışındaki tüm maddeleri 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, kanunun adı da “Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun” olarak değiştirilmiştir. Yürürlükten kaldırılan maddeler ise 15.07.2018 tarih ve 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin CHP’nin yaptığı başvuru üzerine aldığı hem 703 sayılı KHK’nın hem de bu KHK ile açılan alanlara yönelik olarak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılan düzenlemelerin birçoğunu iptal etmiştir.

İptal edilen maddelerle ilgili olarak bu teklifle söz konusu kanuna yeni maddeler eklenmeye, çalışmaktadır. Bu nedenle de Kanunun adı, “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” olarak değiştirilmektedir.

Maddeyle önerilen bir başka düzenlemeyle de kanuna, "Kamuya yararlı derneklerle Vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler" başlıklı yeni bir madde eklenmektedir. Maddeyle, Devlet Denetleme Kurulu "Kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, *kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilme*" yetkisi verilmektedir.

Maddeyle verilmek istenen yetki, daha önce 19.08.2021 tarihli ve 82 numaralı ı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet Denetleme Kuruluna verilmiş, ancak CHP’nin açtığı davada, Anayasa Mahkemesi 01.02.2024 tarih ve 2021/113E.,20224/29 K. sayılı kararı ile 5 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan Devlet Denetleme Kuruluna “ ... *vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde...*” denetleme yapma yetkisini, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile böyle bir düzenleme yapılamayacağını gerekçe göstererek iptal etmiştir.

Maddenin gerekçesinde;

“2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun 8 inci maddesinde yer alan özel hizmet tazminatı ve harcıraha ilişkin hükümler dışındaki maddeleri 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Kurulun görevi, denetçilerin görev ve yetkileri ile görevden uzaklaştırmaya ilişkin bazı hükümlerin anılan Kanuna eklenmesi ihtiyacı ortaya çıktığından Kanun isminin de söz konusu değişikliklere uygun olarak değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 tarihli ve 2021/113 Esas, 2024/29 Karar sayılı kararı ile 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Karamamesinin 4'üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendinde yer alan “...vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde...” ibaresi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile Anayasa hükmünde mevcut olmasına rağmen 5 sayılı CBK'da yer alan vakıflarla ilgili düzenleme bütünüyle yürürlükten kalkmış olup vakıflar yönünden hukuksal boşluk oluşmuştur. Kooperatifler, birlikler ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştirakleri ise, gerekçeli kararda belirtildiği üzere, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri uyarınca CBK ile düzenlenemeyen, kanunla düzenleme yapılması gereken alanda kalmaktadır. Anayasanın 108 inci maddesi uyarınca Devlet Denetleme Kurulunun görevleri Cumhurbaşkanlığı karamamesinde düzenlenmekle birlikte bu görevlerden Anayasa Mahkemesinin anılan kararı ile iptal edilen hususların kanunla düzenlenmesi amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Teklifte yer alan madde metni gerekçesi bir önceki teklifte yer alan madde gerekçesinin aynısıdır. Teklif maddesinde “kamuya yararlı derneklerle” ibaresi eklenmesine ve “kamuya yararlı” ibaresinin vakıfları da kapsamasına rağmen madde metninin gerekçesinde herhangi bir değişikliğe gidilmemesi aynı zamanda yasa teklifi hazırlamadaki özensizliğe işaret etmektedir.

Teklifte yer alan maddenin gerekçesi, Anayasa Mahkemesi Kararının AKP tarafından tam olarak özümсенmediğini göstermektedir.

Gerekçede, “Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile Anayasa hükmünde mevcut olmasına rağmen 5 sayılı CBK'da yer alan vakıflarla ilgili düzenleme bütünüyle

yürürlükten kalkmış olup vakıflar yönünden hukuksal boşluk oluşmuştur” şeklinde ifadelerle yer verilmiştir.

Oysa Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa’nın 108’inci maddesinin kamuya yararlı statüsü bulunan vakıfların DDK tarafından denetlenmesine olanak tanıdığını, iptal edilen cümlede ise “vakıflarda” sözcüğüne yer verilerek “kamuya yararlı vakıf statüsü olmayan” vakıfların da CBK ile DDK denetimine alınmasını Anayasa’ya aykırı bulmuştur. Bunun “*Anayasa’nın İkinci Kısmı’nın İkinci Bölümü’nde yer alan **örgütlenme özgürlüğüne** ilişkin bir düzenleme içerdiği, Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca Cumhurbaşkanlığı Karamamesi ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kaldığını*” bildirmişti.

Anayasa Mahkemesi “kooperatifler, birlikler ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinin” DDK denetimine alınmasını da “sözleşme ve teşebbüs özgürlüklerine ilişkin sınırlama içerdiğinden münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konuda düzenleme öngördüğü” gerekçesiyle iptal etmişti.

Teklifle getirilen yeni düzenleme de tümüyle, özellikle de kamuya yararlı derneklerle vakıfların her türlü ortaklık ve iştiraklerini ve aynı zamanda , kooperatifler ve birlikleri ve bunların her türlü ortaklık ve iştiraklerini de DDK’nın denetimine alması açısından Anayasa’ya aykırıdır.

Zira, bu düzenleme ile anayasal denetim birimi olarak tanımlanmış ve görevleri anayasal olarak “idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme” şeklinde saptanmış olan Devlet Denetleme Kurulu’na, kaynağını Anayasa’dan almayan yeni görev ve yetki alanı tanınmaktadır.

Anayasada bir değişiklik yapılmadığı sürece Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı herhangi bir yasayla genişletilemez. Bu değişiklikler, Anayasa’nın 108. maddesine açık aykırılık taşır. Kamuya yararlı derneklerle, vakıfların her türlü iştirak ve ortaklıklarının, kooperatiflerin, birliklerin ve bunların her türlü iştirak ve ortaklıklarının DDK tarafından denetlenmesine olanak sağlayan bu düzenleme, Anayasa’nın 108. maddesine aykırı bulunmaktadır.

1.3.2. Kanun Teklifinin 3. Maddesi

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 12. maddedeki düzenleme; bu teklifin 3. maddesinde yer almaktadır.

Maddeyle 2443 sayılı Kanunun mülga 6. Maddesinde düzenleme yapılarak Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin görevden uzaklaştırmaya ilişkin yetkileri düzenlenmektedir. Söz konusu madde;

“MADDE 3- 2443 sayılı Kanunun mülga 6 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Görevden uzaklaştırma:

MADDE 6- İlgili Kurul üyesi veya denetçi;

a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan,

b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracak anlaşılan,

c) Suç delillerini karartacak anlaşılan,

ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen,

her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında bu tedbiri uygulayabilir.

Görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin gerekçeli yazı, görevden uzaklaştırılanın atamaya yetkili amirine, Kurul Başkanına ve diğer ilgililere bildirilir.

Denetlemeler sırasında görevden uzaklaştırma gerekçesinin ortadan kalkması, denetlemeler sonunda suç işlendiğinin belirlenmemesi veya disiplin yönünden memurluktan çıkarma dışında bir ceza önerilmesi halinde, ilgili denetim veya soruşturma grubunca hazırlanacak yazı veya rapor üzerine, görevden uzaklaştırılan, atamaya yetkili amir tarafından derhal görevine başlatılır.

Görevden uzaklaştırma tedbiri uygulamasına ilişkin iş ve işlemler öncelikle tamamlanır.”

hükmünü içermektedir.

Maddenin gerekçesinde;

“Anayasa Mahkemesinin 11/11/2021 tarih ve 2018/121 Esas; 2021/84 sayılı Kararı ile 5 sayılı CBK’nın 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...tedbiri uygulayabilir veya...” ibaresi Anayasaya aykırı görülerek iptal edilmiştir. Söz konusu maddenin iptal gerekçesinde; Anayasanın 108 inci maddesi gereğince Devlet Denetleme Kurulu tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında demek görevlileri hakkında da görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanabileceğinden bahisle, söz konusu hükmün demek görevlileri yönünden Anayasanın 33 üncü maddesinde yer alan demek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu, bu bağlamda söz konusu CBK hükmünün kapsamı itibarıyla Anayasanın İkinci Kısım İkinci Bölümünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili bir düzenleme içerdiği, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek alan içerisinde kaldığı ve bu nedenle Anayasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

Madde ile 5 sayılı CBK’da DDK’ya verilen yetkiler arasında yer alan “Görevden Uzaklaştırma” tedbiri hakkında, memurlar ve diğer kamu görevlilerini kapsayacak şekilde Anayasa Mahkemesi kararının iptal gerekçesine uygun olarak düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Maddenin tedvin şekinden anlaşılacağı üzere; Devlet Denetleme Kurulu üyelerine ve denetçilerine, ikili bir yetki verilmektedir. Birinci yetki türü ilgili kişilerin görevlerinden uzaklaştırılmasını yetkili makamlara önermektir. Bu yetki, Devlet Denetleme Kurulunun yetki dahilindeki bütün kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Buna Vakıflar, dernekler ve sendikalar da dahildir. İkinci yetki türü ise memurlar ve diğer kamu görevlilerine ilişkindir. Bunda ise ilgili kurul üyesi veya denetçi doğrudan görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilecektir.

Öncelikle söz konusu düzenlemenin gerekçesi olarak Anayasa Mahkemesinin (AYM, E.2018/121, K.2021/84, 11/11/2021,) kararı gösterilmektedir. CHP tarafından yapılan başvuru; AYM tarafından ele alınmış kural şu gerekçelerle iptal edilmiştir:

“102. Örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olan demek hakkı; kişi açısından, demek kurma özgürlüğünün yanı sıra derneğe üye olma, derneğin etkinliklerine katılma ve mensuplarının menfaatlerini korumak üzere faaliyetlerde bulunma gibi hakları da içermektedir. Dernekler ise belirli bir amacın gerçekleştirilmesi ya da izlenmesi için kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirdikleri,

örgütlenmiş ve tüzel kişilikle donatılmış kişi topluluklarıdır. Anayasa'nın 33. maddesi temel olarak dernek hakkının kullanılması sırasında kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korunmayı amaçlamaktadır.

103. Anayasa'nın 108. maddesi gereğince DDK tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında grup başkanının maddede yer alan koşulların varlığı hâlinde görevliler hakkında uygulayabileceği görevden uzaklaştırma tedbirinin Anayasa'nın 33. maddesinde yer alan dernek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu açıktır. Bu bağlamda kural, kapsamı itibarıyla Anayasa'nın İkinci Kısım İkinci Bölümünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili düzenlemeler içermektedir.

104. Bu itibarla kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci fıkrası uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek yasak alan içerisinde kalmaktadır.

105. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.” Şeklindeki kararıyla da dernekler açısından CBK ile görevden uzaklaştırma kararı vermeye ilişkin yetki iptal edilmiştir.”

Madde ile getirilen yeni düzenlemede de DDK'nın ilgili kurul üyesi ile denetçisine özel hukuk tüzel kişilikleri olan ve örgütlenme özgürlüğü ve hak arama hüviyeti kapsamında korunan haklara aykırı bir biçimde görevden uzaklaştırma işleminin düzenlenmiş olması Anayasa'ya aykırılık teşkil etmektedir. Doğrudan örgütlenme özgürlüğünü, hak arama hürriyetini zedeleyen bu düzenleme aynı zamanda 87 sayılı ILO sözleşmesine de açık aykırıdır. 657 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Kanun ile çelişmektedir.

Diğer yandan, memurlar ve kamu görevlileri açısından bu düzenleme Anayasa 129'a açık aykırılık taşımaktadır. DDK denetçilerine doğrudan görevden uzaklaştırma yetkisi verilmesi, İta amirinin yetkisine müdahale niteliğindedir.

1.3.3. Kanun Teklifinin 7. Maddesi

Esas komisyon olarak TBMM Adalet Komisyonu'nda görüşülen 07.11.2024 tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklif 07.11.2024 tarihinde Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilmiştir. Aradan 69 gün geçtikten sonra

bu kez önceki komisyonu olan Adalet Komisyonu yerine Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 36. maddedeki düzenleme bu teklifin 7. maddesinde yer almaktadır.

Teklifin bu maddesi ile; Temmuz 2024'te TBMM'ye sunulan ve Kasım 2024'te kabul edilen (7.11.2024 tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) dokuzuncu yargı paketinde yer verilen ancak teklifin genel kuruldaki görüşmeleri sırasında geri çekilen TMSF'nin kayyımlik yetkisinin süresini uzatan madde, yeni bir fıkra eklenerek yeniden getirilmektedir.

Maddeyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun 31 Temmuz 2024 tarihinde sona eren kayyım olarak atanmasına ilişkin hükmün süresi beş yıl (2030 yılına kadar) uzatılmaktadır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin olarak ilk kez 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından önce 674 sayılı Olağanüstü Hal KHK'sı ile sonra da bu KHK'yı kanunlaştıran 6758 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 19 uncu maddesiyle “olağanüstü halin devamı süresince” geçerli olmak üzere bir düzenleme yapılmıştı.

Daha sonra 2018 yılının Temmuz ayında Olağanüstü Hal'in sona ermesi nedeniyle Olağanüstü Hal süresince uygulanan bazı düzenlemelerin 3 yıl daha uygulanabilmesi amacıyla 7145 sayılı Kanun yayınlanmıştı.

7145 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesiyle de 6758 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yer alan ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasını düzenleyen hükmün 3 yıl süreyle daha uygulanacağı hususu düzenlenmişti. Daha sonra bu süre 7333 sayılı Kanunla 3 yıl daha uzatılmıştı.

Sonuç olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin düzenlemenin süresi 31/7/2024 tarihinde sona ermişti.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin süresi dolan düzenlemenin kapsamı “terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle” kayyım atanması iken teklif ile önerilen düzenlemenin kapsamı “Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde” kayyım atanmasıdır.

2016 yılında yaşanan darbe girişimi neticesinde uygulanmaya başlayan OHAL yetkileri; birçok hukuksuzluğa, haksızlığa sebep olmuştur. Bu kanun teklifi, OHAL yetkilerinin 2030'a kadar daha kullanılabilmesine olanak tanımaktadır.

Mülkiyet hakkı, 1982 Anayasası'nda en güvenceli hakların başında düzenlenmiştir. Söz konusu teklif, masumiyet karinesini hiçe sayarak mülkiyet hakkına olağan dönemin gereklerine aykırı bir biçimde orantısız müdahalede bulunmaktadır. Bu itibarla söz konusu madde, Anayasa'nın 35, 38, 48 ve 49'uncu maddelerine aykırıdır.

İlgili Kanun Teklifi metninin, 1. maddesinin, Anayasa'nın 108'inci, 3. maddesinin Anayasa'nın 129.'uncu 7. maddesinin Anayasa'nın 35, 38, 48 ve 49'uncu maddeleri hükümlerine aykırılığı açıkça ortadayken Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa'ya aykırılık önergemizin kabul edilmemiş olmasının sebebi anlaşılamamıştır.

IV. KANUN TEKLİFİNİN YASAMA TEKNİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2018 yılından bu yana uygulanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırıdır.

T.B.M.M.'nin geçmiş yasama dönemlerinde kanun tasarıları ve tekliflerinin acele ile gündeme getirilerek kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda yeterince tartışılmadan aceleyle yasalaştırılması yöntemi bir alışkanlık haline getirilmiş bulunmaktadır.

Bu alışkanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28. Dönemin 2.Yasama döneminde de ısrarla sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun faaliyette bulunduğu sürelerde görüştüğü sekizinci torba kanun teklifidir.

Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ve 74 Milletvekili tarafından verilen 2/2858 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanun Teklifi genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde birbiri ile ilişkisiz 4 ayrı kanunun bazımaddesinde değişiklik veya ekleme yapan (yürütme ve yürürlük dahil) 9 maddeden oluşan mini torba kanun teklifidir.

Söz konusu kanun teklifindeki 5 madde (1, 2, 3, 6 ve 7. maddeler) daha önce komisyonlarda görüşülerek Genel Kurula sunulan ancak muhalefetin haklı itirazları dikkate alınarak genel kuruldaki görüşmeler sırasında tekrar değerlendirilmek üzere geri çekilen düzenlemelerden oluşmaktadır.

Söz konusu kanun teklifinin ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının, sektör temsilcilerinin geniş ölçüde görüşüne başvurulmadan acele ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan öğrenilmiştir.

Kanun teklifi 10.01.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Sağlık Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarına sevk edilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin 15.01.2025 günü saat 14.00'de Plan ve Bütçe Komisyonu'nun yapacağı toplantının gündemine alındığı Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı'nın yine 10.01.2025 tarih ve Z-13922241-130.02-1563801 sayılı yazıları ile Komisyon üyelerine bildirilmiştir.

9 maddelik mini torba kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 15.01.2025 günü saat 14.00'de başlayan birleşiminde sekiz buçuk saatlik bir çalışma süreci sonunda kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Sağlık Aile, Çalışma ve Sosyal İşler, Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden

Ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Nitekim teklif metnindeki 4 madde (1, 2, 3 ve 6. maddeler) Cumhuriyet Halk Partisi'nin 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile ilgili olarak çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu iptal istemlerinin sonuçları ile ilgilidir. Ancak kanun metninde yer alan bazı yeni düzenlemelerin de Anayasa'ya tam uygunluk açısından durumları tartışmalıdır.

Söz konusu maddeler daha önce komisyonlarda görüşülerek Genel Kurula sunulan ancak muhalefetin haklı itirazları dikkate alınarak genel kuruldaki görüşmeler sırasında tekrar değerlendirilmek üzere geri çekilen düzenlemelerden oluşmaktadır.

Kanun teklifi metninde yer alan 4 madde; bir taraftan geçmiş dönemlerde yetki aşımı ile yürürlüğe konulan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile ilgili olması; diğer taraftan da Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin sonucunda ilgili ihtisas komisyonlarında tartışılmadan acele ile hazırlanmış torba yasalar yöntemiyle yasa yapma alışkanlığının zaaflarını ortaya koymasından isabetli bir örnek oluşturmaktadır.

Devlet yönetimini ve toplumun geniş kesimlerini yakından ilgilendiren, bazı sektörlerde iş ve işleyiş kurallarını, piyasa oluşumunu, ekonomideki kaynak dağılımını ve ekonomik tercihleri etkileyen bu nitelikteki düzenlemelerin, acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda yeterince tartışılmadan torba kanun yöntemiyle yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılamamasına ve tartışılamamasına sebebiyet verilmektedir.

Bu durumda aynı zamanda kanun teklifleri, düzenleyici etki analizleri yapılmadan TBMM'ye sunulmuş olmakta, dolayısıyla söz konusu kanun değişikliklerinin yasal bir gereklilik olan bütçeye ve ekonomiye getireceği mali yükü tam olarak hesaplanamamaktadır. Bu çerçevede bütçe dengesinin bozulması ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkileneğine neden olunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik “Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri” başlıklı 14’üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Söz konusu teklifin görüşülmesi sırasında özenli bir şekilde hazırlanması gereken mali yük tablosunun, bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Nitekim teklifin Sosyal Güvenlik mevzuatını ilgilendiren 4 ve 5. maddeleri uygulaması ile ilgili olarak sadece mevcut yılı ilgilendiren maliyetlere değinilmiş, SGK’nın aktüeryal hesaplarına ilişkin olarak önümüzdeki dönemi ilgilendiren herhangi bir gider projeksiyonunda bulunulmamıştır.

5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

Erkler ayrılığı ilkesini zedeleyen TBMM’nin denge ve denetleme mekanizmasını tamamen ortadan kaldıran Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan yeni durumda; kanun tekliflerinin bizzat milletvekilleri tarafından hazırlanmış olduğu varsayımıyla kanun teklifleri ve etki analizleri ile ilgili mekanizmanın nasıl kurulacağı, etki analizi için gereken sayısal verilerin yürütme organından ne tür bir yöntemle edinilip komisyon üyelerine sunulacağı konusunda belirsizlikler mevcut bulunmaktadır. Bu sorunun ivedilikle ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, farklı komisyonların görev alanlarına giren düzenlemeleri içeren torba kanun tekliflerinin ilgili komisyonlarda görüşülmesi yerine esas komisyon sıfatıyla sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi ve esastan ilgili oldukları halde tali komisyon olarak belirlenen diğer komisyonlarda görüşülmemesi ve görüş bildirilmemesi, yasama faaliyetlerinin etkisizleştirilmesine yol açmaktadır.

Teklifte yer alan madde metinlerinden her biri ayrı ihtisas komisyonunun çalışma alanına giren, detaylarıyla uzun uzun görüşülüp tartışılması gereken düzenleme konularıdır.

9 maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin;

- 1, 2, 3, 7 maddelerinin Anayasa ve Adalet Komisyonlarında,

-4 ve 5. Maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda,

-6. maddesinin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda,

ayrıca esas veya tali komisyon sıfatıyla görüşülmesi gerekmekte idi.

TBMM İktüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, yine İktüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. Yine, aynı maddenin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık ve ilgili alanları göz önüne alınmaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu üyelerinin her konuda yetkin birer uzman olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle özel uzmanlık alanı ve değerlendirme, tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonunun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonunda karara bağlanması hem doğru hem de İktüzükle uygun olacaktır.

Söz konusu 9 maddeden oluşan mini torba kanun teklifi toplam 4 ayrı Kanunda değişiklik yapmaktadır. Bu durumu belirtir tablo aşağıda yer almaktadır.

**DEVLET MEMURLARI KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ (2/858)**

Teklif Maddesi	Kanun / KHK No.	Düzenleme Yaptığı Kanun / KHK
1	1	1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun 'un adının değiştirilmesi ve mülga 2 nci maddesinin başlığıyla birlikte yeniden düzenlenmesi
2		2443 sayılı Kanunun mülga 5 inci maddesinin başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmesi
3		2443 sayılı Kanunun mülga 6 ıncı maddesinin başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmesi
4	2	31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun ek 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "12.500" ibaresi "14.469" şeklinde değiştirilmesi
5		5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmesi
6	3	14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu 'nun 26 ncı maddesinin yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci, onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkralarının değiştirilmesi
7	4	25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna geçici madde eklenmesi
8		Yürürlük maddesidir
9		Yürütme maddesidir

9 maddeden (yürürlük ve yürütme dahil) oluşan söz konusu torba kanun teklifinin, 3 maddesi Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurumunu, 1 maddesi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunu 1 maddesi Enerji Bakanlığını (Elektrik Üretim Anonim Şirketini), 1 maddesi Türkiye İş Kurumunu (İşsizlik Fonunu), 1 maddesi Sosyal Güvenlik Kurumunu(asgari düzeyde emekli maaşı alanları emeklileri) ilgilendiren önemli düzenlemeler içermektedir.

9 maddelik Kanun Teklifinde;

-Devlet Denetleme Kurulunun Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlendiği için Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen vakıf, kooperatif ve birliklerle, bunların iştiraklerine ilişkin yetkisinin kanunla düzenlenmesi,

- Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin görev ve yetkilerinin Anayasa Mahkemesi Kararı gereğince yasayla düzenlenmesi,

-Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin görevden uzaklaştırmaya ilişkin yetkilerinin kanunla düzenlenmesi,

-En düşük emekli aylığının 14.469 TL.'ye çıkarılması,

-İşverene verilen asgari ücret desteğinin 1.000 liraya çıkarılması,

-Yetki kanununun amacı ile uyuşmadığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen Cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş sürecini düzenleme amacıyla 2018 yılında çıkarılan 703 sayılı KHK'nın TETAŞ'ın EÜAŞ bünyesine dahil edilmesine ilişkin hükümlerinin kanun olarak yeniden düzenlenmesi,

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin hükmün süresinin 2030 yılına kadar uzatılması,

gibi birbirinden farklı yaklaşık 7 konuda, 4ayrı kanunda ayrıntılı değişikliklerin de yer aldığı düzenlemeler bulunmaktadır.

Hukuk literatüründe gerçek bir yasa türüne karşılık gelmeyen son dönemde Türk siyaset ve hukuk dünyasında tartışılan ve "yasama kurnazlığı" suçlamalarıyla tepki toplayan bu yasa türü hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmaktadır.

Çok sayıda Kanunda aynı anda torba yasa mantığıyla ilgili komisyonlarda detaylı olarak tartışma ve inceleme yapılmaksızın değişiklik yapılması veya yeni hükümler ihdası hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır.

Hızlandırılmış, vizyoner olmayan tepki temeline dayalı yasa yapma mantığı, hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmakta, yetersiz, yeni sorun doğurucu kanunların çıkmasına neden olmakta, bir sonraki "yasa"daki bazı hükümler bir önceki "yasa" ile getirilen bazı hükümlerdeki

yanlışlıkların düzeltilmesi veya bazı hükümlerin uygulanmasının ertelenmesini öngören hükümlerle ilintili olmaktadır.

Torba yasalar içeriklerinin ilk bakışta ve kolayca anlaşılamaması, meclis komisyonlarında ve genel kurulda yapılan içtüzüğe aykırı eklemelerle metinlerinin her aşamada kalabalıklaşması ve bu eklemelerin yarattığı karmaşanın da Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi kapsamı dışında kalması gibi nedenlerle hukuk tekniği açısından eleştirilmekte, TBMM'nin yasama etkinliğinde önemli bir sınırlama ve anayasal denetimsizlik hali yarattıkları savunulmaktadır.

Bu torba kanun teklifi de birbirinden farklı Komisyonların görev alanına giren hükümleri içermektedir. Öte yandan, bu kanun teklifinin komisyona apar topar getirilmesi, hazırlanışı ve birbiriyle ilgisiz yapıların bir araya getirilmiş olması gayriciddi bir yaklaşıma işaret etmektedir.

İktidarın torba yasa teklifi hususundaki ısrarı ve aceleciliğinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır. Konu ve kapsam itibarıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan bazı kanunların mevcut hükümlerde ve sistemde büyük boyutlu değişiklikler yapan söz konusu maddelerin adına "torba yasa" adı verilen bir yöntemle acele ile yasalaştırılmasını doğru bulmuyoruz.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İçtüzüğü'nün 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracığı kanaatindeyiz.

4 kod kanunu ilgilendiren, ayrıca 5 maddesi daha önceki Genel Kurul çalışmaları sırasında muhalefetin haklı itirazları dikkate alınarak yeniden değerlendirme yapmak üzere geri çekilen 9 maddelik mini torba kanun teklifinin

ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuza da uygun görmemekteyiz.

TBMM İçtüzüğü’nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi “düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması” hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü’ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Plan ve Bütçe Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile ilgili İçtüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Plan ve Bütçe Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgisi bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri ihtiva ettiği halde ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Yapılan etki analizi çalışması tarafımızca yetersiz ve özensiz bulunmuştur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM’de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele

yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifinin" bütününe karşıyız.

V. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

4 ayrı Kanunda ayrıntılı değişiklik yapan 9 maddelik mini torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir.

1. Teklifin 1. Maddesinin Değerlendirilmesi:

11.02.2017 tarih ve 29976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17.maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına eklenen Geçici 21. maddenin B fıkrası hükmü gereği referandum ile Anayasa'da yapılan değişikliklerin kabulünü müteakiben yasalarda yapılması gereken değişikliklerin en geç altı ay içerisinde yapılması gerekmektedir.

Söz konusu değişiklikler TBMM tarafından gerçekleştirilmediği için 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Anayasa'nın değiştirilen madde hükümleri gereğince altı ay içerisinde gerçekleştirilmesi gereken yasa değişiklikleri seçimlerin öne alınması gerekçe gösterilerek yasalaştırılan 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılmıştır. Bunlardan 233 maddelik 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK 09.07.2018 tarihli Resmi gazete yayımlanmıştır.

Söz konusu 703 sayılı KHK ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değişiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Tek adam rejimine geçiş için o dönemde hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye birçok kanunun yüzlerce maddesi yürürlükten kaldırılmıştı.

Anayasadaki “kanunlarla düzenlenmiş bir alanda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme yapılmasına yönelik engeli ve Anayasanın çizdiği sınırları aşmak için çıkarılan 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanına bütün alanlarda kimseye hesap vermeden düzenleme yapma yolu açılmış ve rejimin otoriterleştirilmesinin ilk adımı atılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi tarafından 703 sayılı KHK’nin 83 maddesine yetki kapsamında olmaması, 37 maddesine esastan iptal başvurusu yapılmış olup, Anayasa Mahkemesi 7.12.2023 tarih ve 2018/117 E. ve 2023/212 K. sayılı kararıyla toplamda 235 düzenlemeyi iptal etmiş ve bunların 02.06.2025 tarihinden itibaren yürürlükten kalkmasına hükmetmiştir.

Anayasa değişikliğinin verdiği yeni yetkilere dayandırılarak çıkartılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile devletin yapısı baştan aştığı değiştirilmiştir.

Bu işlemler çok sayıda ve art arda gelen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile gerekleştiiği için bu kararnamelerin gerekliliğinin, içeriğinin tartişması kamuoyunda yapılmamıştır.

Bu kararnameler TBMM’nin de denetimi dışındadır. Bu nedenle T.B.M.M.’nin gündemine alınıp tartişlanmamaktadır. Bu kararnameler eski sistemdeki KHK’ların statüsünde bulunmayıp sadece Anayasa Mahkemesinin denetimine tabi bulunmaktadır.

2018 yılı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra yürürlüğe konulan özellikle 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 sayılı ve onları izleyen çok sayıda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁴ çıkarılmış bunlarla birçok kamu kurumunu, bakanlıkların, bağlı, ilgili kuruluşlarının teşkilat görev yetki ve sorumlulukları ile ilgili konularda düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde yer alan çok sayıda düzenleme ya Anayasa’nın 104/17. Maddesinde yer alan Cumhurbaşkanının görev ve

⁴ Kanun teklifinin komisyonda grşldği 15.01.2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25’i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 178 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

yetkilerini düzenleyen hükmün kapsamı dışında bulunmakta veya kanunla düzenlenmesi gereken konulardan oluşmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine yapmış bulunduğu iptal başvuruları uzun bir süreç geçtikten sonra karara bağlanmaktadır.

Kanun teklifinde yer alan 1 maddede yer alan düzenlemeler anayasaya aykırılıkları nedeniyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş bulunan düzenlemeler ile ilgilidir.

Anayasanın “Devlet Denetleme Kurulu” başlıklı 108. maddesi;

“H. Devlet Denetleme Kurulu

Madde 108 – *İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluştaki, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.*

Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı karamamesiyle düzenlenir.”

hükmünü içermektedir.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 10. maddedeki düzenleme; çok sınırlı değişiklikle bu teklifin 1. maddesinde yer almaktadır. Teklifin 1. maddesi;

“MADDE 1- 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kamuya yararlı derneklerle, vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

hükmünü taşımaktadır.

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 10. maddesinde yer alan ancak Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilen düzenleme çok küçük değişiklik yapılarak tekrardan komisyon gündemine getirilmiştir.

Söz konusu düzenleme;

“MADDE 10 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Vakıf, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

hükmünü taşımakta idi.

Teklifin 1. maddesiyle getirilen yeni düzenleme muhalefetin haklı itirazlarını ve Anayasa Mahkemesinin iptal gerekçesini karşılamaktan uzaktır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçisi kolaylaştırmak(!) amacıyla 2018 yılında hükümetin son gününde çıkardığı 703 sayılı KHK ile Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile yeniden düzenlenebilsin diye başta Devlet kurumlarının, bakanlıkların, bağlı ve ilgili kuruluşların teşkilat ve görevleri ile ilgili birçok kanunun ve Kanun

Hükmünde Kararnamenin yüzlerce maddesi değiştirilmiş veya yürürlükten kaldırılmıştır.

“2443 Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun”un da “özel hizmet tazminatı ve harcıraha ilişkin hükümler” başlıklı 8’inci ve yürütme ve yürürlük maddeleri dışındaki tüm maddeleri 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Kanunun adı da “Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun” olarak değiştirilmiştir. Yürürlükten kaldırılan maddeler ise 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin CHP’nin yaptığı başvuru üzerine aldığı hem 703 sayılı KHK’nın hem de bu KHK ile açılan alanlara yönelik olarak CBK ile yapılan düzenlemelerin birçoğunu iptal etmiştir.

Bu teklifle iktidar partisi iptal edilen maddelerle ilgili olarak kanuna yeni maddeler eklemeye çalışmaktadır. Bu nedenle de Kanunun adı, “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” olarak değiştirilmektedir.

Maddeyle önerilen bir başka düzenlemeyle de kanuna, "Kamuya yararlı derneklerle Vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler" başlıklı yeni bir madde eklenmektedir. Maddeyle, Devlet Denetleme Kurulu "Kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, *kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilme*" yetkisi verilmektedir.

Maddeyle verilmek istenen yetki, daha önce 19.08.2021 tarihli ve 82 numaralı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet Denetleme Kuruluna verilmiş, ancak CHP’nin açtığı davada, Anayasa Mahkemesi 01.02.2024 tarih ve 2021/113E.,20224/29 K. sayılı kararı ile 5 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan Devlet Denetleme Kuruluna “... vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde...” denetleme yapma yetkisini, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile böyle bir düzenleme yapılamayacağını gerekçe göstererek iptal etmiştir.

Maddenin gerekçesinde;

“2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun 8 inci maddesinde yer alan özel hizmet tazminatı ve harcıraha ilişkin hükümler dışındaki maddeleri 703 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmıştır. Kurulun görevi, denetçilerin görev ve yetkileri ile görevden uzaklaştırmaya ilişkin bazı hükümlerin anılan Kanuna eklenmesi ihtiyacı ortaya çıktığından Kanun isminin de söz konusu değişikliklere uygun olarak değiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin 1/2/2024 tarihli ve 2021/113 Esas, 2024/29 Karar sayılı kararı ile 5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Karamamesinin 4'üncü maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendinde yer alan “...vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde...” ibaresi iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile Anayasa hükmünde mevcut olmasına rağmen 5 sayılı CBK'da yer alan vakıflarla ilgili düzenleme bütünüyle yürürlükten kalkmış olup vakıflar yönünden hukuksal boşluk oluşmuştur. Kooperatifler, birlikler ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştirakleri ise, gerekçeli kararda belirtildiği üzere, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri uyarınca CBK ile düzenlenemeyen, kanunla düzenleme yapılması gereken alanda kalmaktadır. Anayasanın 108 inci maddesi uyarınca Devlet Denetleme Kurulunun görevleri Cumhurbaşkanlığı karamamesinde düzenlenmekle birlikte bu görevlerden Anayasa Mahkemesinin anılan kararı ile iptal edilen hususların kanunla düzenlenmesi amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Teklifte yer alan madde metni gerekçesi bir önceki teklifte yer alan madde gerekçesinin aynısıdır. Teklif maddesinde “kamuya yararlı derneklerle” ibaresi eklenmesine ve “kamuya yararlı” ibaresinin vakıfları da kapsamına rağmen madde metninin gerekçesinde herhangi bir değişikliğe gidilmemesi aynı zamanda yasa teklifi hazırlamadaki özensizliğe işaret etmektedir.

Teklifte yer alan maddenin gerekçesi, Anayasa Mahkemesi Kararının AKP tarafından tam olarak özümsemediğini göstermektedir.

Gerekçede, “Anayasa Mahkemesinin iptal kararı ile Anayasa hükmünde mevcut olmasına rağmen 5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Karamamesinde yer alan vakıflarla ilgili

düzenleme bütünüyle yürürlükten kalkmış olup vakıflar yönünden hukuksal boşluk oluşmuştur” şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

Oysa Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa’nın 108’inci maddesinin kamuya yararlı statüsü bulunan vakıfların Devlet Denetleme Kurulu tarafından denetlenmesine olanak tanıdığını, iptal edilen cümlede ise “vakıflarda” sözcüğüne yer verilerek “kamuya yararlı vakıf statüsü olmayan” vakıfların da CBK ile DDK denetimine alınmasını Anayasa’ya aykırı bulmuştur

Bunun “*Anayasa’nın İkinci Kısmı’nın İkinci Bölümü’nde yer alan örgütlenme özgürlüğüne ilişkin bir düzenleme içerdiği, Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kaldığını*” bildirmişti.

Anayasa Mahkemesi “*kooperatifler, birlikler ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinin*” Devlet Denetleme Kurulunca denetimine alınmasını da “*sözleşme ve teşebbüs özgürlüklerine ilişkin sınırlama içerdiğinden münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir konuda düzenleme öngördüğü*” gerekçesiyle iptal etmişti.

Teklifle getirilen yeni düzenleme de tümüyle, özellikle de kamuya yararlı derneklerle vakıfların her türlü ortaklık ve iştiraklerini ve aynı zamanda , kooperatifler ve birlikleri ve bunların her türlü ortaklık ve iştiraklerini de DDK’nın denetimine alması açısından Anayasa’ya aykırıdır.

Zira, bu düzenleme ile anayasal denetim birimi olarak tanımlanmış ve görevleri anayasal olarak “idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme” şeklinde saptanmış olan Devlet Denetleme Kurulu’na, kaynağını Anayasa’dan almayan yeni görev ve yetki alanı tanınmaktadır.

Anayasada bir değişiklik yapılmadığı sürece Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı herhangi bir yasayla genişletilemez. Bu değişiklikler, Anayasa’nın 108. maddesine açık aykırılık taşımaktadır.

Kamuya yararlı derneklerle, vakıfların her türlü iştirak ve ortaklıklarının, kooperatiflerin, birliklerin ve bunların her türlü iştirak ve ortaklıklarının DDK tarafından denetlenmesine olanak sağlayan bu düzenleme, Anayasa’nın 108. maddesine aykırı bulunmaktadır.

Maddenin kanun teklifi metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

2. Kanun Teklifinin 2. Maddesinin Değerlendirilmesi

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 10. maddedeki düzenleme; aynen bu teklifin 2. maddesinde yer almaktadır.

Maddeyle 2443 sayılı Kanunun mülga 5. maddesinde düzenleme yapılarak DDK denetçilerinin görev ve yetkileri düzenlenmektedir. Yeni düzenlenen maddeye göre DDK denetçilerinin görevleri şu şekildedir:

- a) *Denetim ve soruşturma grupları içinde görev onayları ve/veya grup çalışma programlarıyla verilen konularda denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak,*
- b) *Denetlemelerde görevlendirildikleri konularla ilgili olarak kurum ve kuruluşlar ve bankalar dahil diğer gerçek ve tüzel kişilerle yazışma yapmak, bilgi ve belge ile açıklamalarda bulunulmasını istemek,*
- c) *Raporlar hazırlamak ve Kurul toplantılarında açıklamalarda bulunmak,*
- ç) *Mevzuatla verilen görevleri yapmak,*
- d) *Kurul Başkanı ve ilgili Kurul üyesinin verdiği işleri yapmak.*

Ayrıca, DDK denetçilerine özel bir yetki verilmiş ve söz konusu denetçiler denetim görevi mucibince, denetim kapsamına dahil kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarına haiz olacakları belirlenmiştir.

Öncelikle; söz konusu düzenlemenin gerekçesi Anayasa Mahkemesinin 01/02/2024 tarih ve 2021/113 Esas; 2024/29 sayılı Kararıyla verilen iptaldir. CHP

tarafından yapılan başvuruya ilişkin olarak AYM'nin verdiği iptal kararının gerekçesi şöyledir:

“73. Grup başkanı ile -sürelili veya geçici olanlar dışındaki- denetçilerin Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrası uyarınca asli ve sürekli kamu görevi icra ettikleri, dolayısıyla anılan Anayasa maddesinin ikinci fıkrası kapsamında memur ya da diğer kamu görevlisi olduklarında herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

74. Anayasa Mahkemesi memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemelerin CBK'larla yapılmasının konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya uygun olup olmadığı hususunu daha önce değerlendirmiştir. Bu kapsamda memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev, yetki ve sorumluluklarının Anayasa'nın 128 maddesi uyarınca münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiğinden, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyeceğine karar vermiştir (benzer yönde AYM, E.2019/96, K.2022/17, 24/2/2022, §§ 58-60; E. 2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, §§ 324-326).

75. Kural, grup başkanı ve denetçilerin denetim görevi gereği olan hususlarda, denetim kapsamına dâhil kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını haiz olduğunu düzenlemektedir. Dolayısıyla DDK'nın idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme görevi kapsamında görev icra eden grup başkanı ve denetçilerin görevlerine ilişkin bir düzenleme öngören dava konusu kural yönünden anılan içtihattan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

76. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının üçüncü cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.”

şeklindeki gerekçeyle iptal etmiştir.

Getirilen yeni madde teklifiyle denetçilerin görev ve yetkileri yasayla düzenlenmektedir.

Burada ele alınması gereken durum ise DDK denetçilerine, denetim görevi kapsamındaki kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarının tanınması sorunudur. DDK özü itibarıyla Cumhurbaşkanına adına inceleme, denetleme ve soruşturma yapmaktadır ve bu da diğer kanunlarda verilen özel yetkilerle çelişebilecektir.

Anayasa'nın 108. maddesi gereğince yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır. Ancak Adalet Bakanlığı DDK'nın inceleme alanındadır ve 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 99 ila 101/A maddelerinde Adalet Bakanlığı bünyesinde yer alan Teftiş Kuruluna ilişkin kurallara yer verilmiştir.

Bu kapsamda 2802 sayılı Kanunun 100. maddesinde Adalet Müfettişlerine verilen yetkiler düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemede “Adalet müfettişleri lüzum gördükleri kimseleri yeminle dinler gerektiğinde istinabe yoluna başvurabilir ve soruşturmanın zorunlu kıldığı hallerde arama yaparlar. Sübut delillerini, gereken bilgileri bütün daire ve kuruluşlardan doğrudan doğruya toplarlar. Adalet müfettişlerince yapılacak denetim, inceleme ve soruşturmalarda ilgili kuruluş ve kişiler istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermek zorundadırlar” denilmek suretiyle bu alana ilişkin özel yetki tanınmıştır. Dolayısıyla, özel bir kanunla tanınmış özel yetkilerin DDK denetçilerine de tanınması savcı ve hakimler ve diğer Adalet Bakanlığı görevlilerine yönelik siyasallaşabilecek bir vesayet yetkisi ortaya çıkarabilecektir.

Aynı şekilde Hazine ve Maliye Bakanlığında Vergi Denetim Kurulunda görev yapmakta olan Vergi Müfettişlerine Vergi Usul Kanununun 135. maddesinde mükellefler nezdinde vergi incelemesi yetkisi verilmiştir. Vergi incelemesi, mükelleflerin ödemesi gereken vergilerin doğru olup olmadığını araştırmak ve bu doğruluğu tespit etmeye yönelik bir vergi denetim türüdür. Vergi incelemesi, yükümlülerin beyan esasını kötüye kullanmasını engellemek ve verilen beyannamelerin denetimini sağlamak amacıyla yapılmakta olup özel bir ihtisası gerektirmektedir.

Diğer teftiş ve denetim görevlerinde çeşitli unvanlarla görev yapanlara da benzeri görev ve yükümlülükler çeşitli yasa maddeleri ile tanımlanmış bulunmaktadır.

Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin tüm diğer denetim birimlerinin görev ve yetki ve sorumluluklarına haiz olması yürürtülecek araştırma, inceleme ve soruşturmalarda farklı problemlerin oluşmasına neden teşkil edebilecektir. Zaten uygulamada özel ihtisas ve inceleme konusun gerektiren hallerde tüm denetim elemanları ve müfettişlerin görev ve ilgi alanına göre Devlet Denetleme Kurulu denetçileri ile müşterek çalışma yaptıkları görülmektedir.

Bu nedenle, bazı kamu kurum ve kuruluşları açısından bu maddede istisna düzenlemeleri yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.

Söz konusu maddenin son fıkrasının madde metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

3. Kanun Teklifinin 3. Maddesinin Değerlendirilmesi

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 12. maddedeki düzenleme; aynen bu teklifin 3. maddesinde yer almaktadır.

Maddeyle 2443 sayılı Kanunun mülga 6. maddesinde düzenleme yapılarak Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin görevden uzaklaştırmaya ilişkin yetkileri düzenlenmektedir. Söz konusu madde;

“MADDE 3- 2443 sayılı Kanunun mülga 6 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Görevden uzaklaştırma:

*MADDE 6- İlgili Kurul üyesi veya **denetçi**;*

a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan,

b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracığı anlaşılan,

c) Suç delillerini karartacağı anlaşılan,

ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen,

her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında bu tedbiri uygulayabilir.

Görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin gerekçeli yazı, görevden uzaklaştırılanın atamaya yetkili amirine, Kurul Başkanına ve diğer ilgililere bildirilir.

Denetlemeler sırasında görevden uzaklaştırma gerekçesinin ortadan kalkması, denetlemeler sonunda suç işlendiğinin belirlenememesi veya disiplin yönünden memurluktan çıkarma dışında bir ceza önerilmesi halinde, ilgili denetim veya soruşturma grubunca hazırlanacak yazı veya rapor üzerine, görevden uzaklaştırılan, atamaya yetkili amir tarafından derhal görevine başlatılır.

Görevden uzaklaştırma tedbiri uygulamasına ilişkin iş ve işlemler öncelikle tamamlanır.”

hükmünü içermektedir.

Maddenin gerekçesinde;

“Anayasa Mahkemesinin 11/11/2021 tarih ve 2018/121 Esas; 2021/84 sayılı Kararı ile 5 sayılı CBK’nın 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...tedbiri uygulayabilir veya...” ibaresi Anayasaya aykırı görülerek iptal edilmiştir. Söz konusu maddenin iptal gerekçesinde; Anayasanın 108 inci maddesi gereğince Devlet Denetleme Kurulu tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında dernek görevlileri hakkında da görevden uzaklaştırma tedbiri uygulanabileceğinden bahisle, söz konusu hükmün dernek görevlileri yönünden Anayasanın 33 üncü maddesinde yer alan dernek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu, bu bağlamda söz konusu CBK hükmünün kapsamı itibarıyla Anayasanın İkinci Kısım İkinci Bölümünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili bir düzenleme içerdiği, Anayasanın 104 üncü maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek alan içerisinde kaldığı ve bu nedenle Anayasaya aykırı olduğu belirtilmiştir.

Madde ile 5 sayılı CBK’da DDK’ya verilen yetkiler arasında yer alan “Görevden Uzaklaştırma” tedbiri hakkında, memurlar ve diğer kamu görevlilerini kapsayacak şekilde Anayasa Mahkemesi kararının iptal gerekçesine uygun olarak düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Maddenin tedvin şeklinden anlaşılabacağı üzere; Devlet Denetleme Kurulu üyelerine ve denetçilerine, ikili bir yetki verilmektedir. Birinci yetki türü ilgili kişilerin görevlerinden uzaklaştırılmasını yetkili makamlara önermektir. Bu yetki, Devlet Denetleme Kurulunun yetki dahilindeki bütün kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Buna Vakıflar, dernekler ve sendikalar da dahildir. İkinci yetki türü ise memurlar ve diğer kamu görevlilerine ilişkindir. Bunda ise ilgili kurul üyesi veya denetçi doğrudan görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilecektir.

Öncelikle söz konusu düzenlemenin gerekçesi olarak Anayasa Mahkemesinin 11.01.2021 tarih ve E.2018/121, K.2021/84, sayılı kararı gösterilmektedir. CHP tarafından yapılan başvuru; AYM tarafından ele alınmış kural şu gerekçelerle iptal edilmiştir:

“102. Örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olan dernek hakkı; kişi açısından, dernek kurma özgürlüğünün yanı sıra derneğe üye olma, derneğin etkinliklerine katılma ve mensuplarının menfaatlerini korumak üzere faaliyetlerde bulunma gibi hakları da içermektedir. Dernekler ise belirli bir amacın gerçekleştirilmesi ya da izlenmesi için kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirdikleri, örgütlenmiş ve tüzel kişilikle donatılmış kişi topluluklarıdır. Anayasa’nın 33. maddesi temel olarak dernek hakkının kullanılması sırasında kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korunmayı amaçlamaktadır.

103. Anayasa’nın 108. maddesi gereğince DDK tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında grup başkanının maddede yer alan koşulların varlığı hâlinde görevliler hakkında uygulayabileceği görevden uzaklaştırma tedbirinin Anayasa’nın 33. maddesinde yer alan dernek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu açıktır. Bu bağlamda kural, kapsamı itibarıyla Anayasa’nın İkinci Kısım İkinci Bölümünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili düzenlemeler içermektedir.

104. Bu itibarla kural, Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci fıkrası uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek yasak alan içerisinde kalmaktadır.

105. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesine aykırıdır. İptali gerekir.” şeklindeki kararıyla da dernekler açısından CBK ile görevden uzaklaştırma kararı vermeye ilişkin yetki iptal edilmiştir.”

Madde ile getirilen yeni düzenlemede de DDK’nın ilgili kurul üyesi ile denetçisine özel hukuk tüzel kişilikleri olan ve örgütlenme özgürlüğü ve hak arama hüviyeti kapsamında korunan haklara aykırı bir biçimde görevden uzaklaştırma işleminin düzenlenmiş olması Anayasa’ya aykırılık teşkil etmektedir. Doğrudan örgütlenme özgürlüğünü, hak arama hürriyetini zedeleyen bu düzenleme aynı zamanda 87 sayılı ILO sözleşmesine de açık aykırıdır.

Diğer yandan, memurlar ve kamu görevlileri açısından bu düzenleme Anayasa 129’a açık aykırılık taşımaktadır. DDK denetçilerine doğrudan görevden uzaklaştırma yetkisi verilmesi, İta amirinin yetkisine müdahale niteliğindedir. 657 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Kanun ile çelişmektedir.

Özel olarak değerlendirildiğinde ise Büyükşehir Belediyeleri ve Belediyeler açısından da kötüye kullanılmaya müsait bir durum yaratmaktadır. “Diğer kamu

görevlileri” kavramı oldukça geniş yorumlanabilir ve seçilmiş kişiler de doğrudan denetçiler tarafından görevden alınabilir hale gelirler.

Bu yetkinin, Devletteki denetim sistemini de bozacağı bilinmektedir. Halihazırdaki teftiş sistemlerinde müfettiş veya denetçi görevden uzaklaştırmayı gereken bir durumun varlığını tespit ettikleri hallerde görevden uzaklaştırmaya yetkili olan “ita amiri”nden bunu talep ederler. Bunun dışında savcılarının ve hakimlerin yargılamaya ilişkin yetkileri saklıdır, ancak idari soruşturma sürecinin mantığı ilgili ita amirinin yetkisi dahilindedir. Getirilen bu düzenleme ile Anayasa 129’da tanımlanan memurun güvencesine ilişkin koruyucu düzenleme fiilen ortadan kaldırılmaktadır. Bu nedenle denetçilerin doğrudan görevden almaya ilişkin yetkisinin kaldırılması gerekir.

Ayrıca partili bir Cumhurbaşkına bağlı bir denetim organına “Genel Müfettişlik” kavramı adı altında anlamlandırılabilir yetkilerin verilmesinin doğru bir yaklaşım olmadığını düşünmekteyiz.

Maddenin kanun teklifi metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

4. Teklifin 4. maddesinin değerlendirilmesi

Bu madde ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun en düşük emekli aylığını belirleyen ek 19’uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddeyle Temmuz 2024’ten bu yana 12 bin 500 lira olarak uygulanan en düşük emekli aylığı bu yılın ilk yarısı için işçi ve bağımsız çalışan emeklilerinin aylıklarına yapılan yüzde 15,75 oranında artırılarak 14 bin 469 lira seviyesine getirilmektedir. Madde Ocak 2024 emekli aylığı ödeme döneminden itibaren geçerli olacaktır.

Komisyon üyelerine dağıtılan Etki Analiz Raporuna göre; Mevcut durumda gelir ve aylık ödenen 16,6 milyon kişi bulunmaktadır. 2024/Aralık ayı itibarıyla 12.500 TL’nin altında aylık ödenen kişi sayısı 3,8 milyon iken; 2025/Ocak dönemi artışı sonrası 1,98 milyon olarak gerçekleşmiştir. En düşük emekli aylığı ödeme tutarının 14.469 TL’ye çıkarılması ile aylıkları bu tutara yükseltilerek ödenecek kişi sayısı ise 3,87 milyon olacaktır. En düşük emekli aylığı ödeme tutarının 2025 yılı Ocak ödeme dönemi itibarıyla 14.469 TL’ye yükseltilmesi halinde yıllık yaklaşık 47,7 Milyar TL maliyet öngörülmektedir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında görüşlerine başvurulmuş Türkiye Emekliler Derneği, Tüm İşçi Emeklileri Derneği, Memur Sen, HAK-İŞ Konfederasyonu söz konusu tutarı yetersiz bulduklarını, emekliler için seyyanen bir artış beklentisinde olduklarını, tüm emeklilik sisteminin yeni baştan gözden geçirilerek, adaletsizliklerin giderilmesini, çalışma gün ve hizmet farklılıklarını tüm kesimler için ortadan kaldıran çağdaş bir emeklilik sistemi kurulmasını istemişlerdir.

TÜİK'in enflasyon rakamlarına hiçbir kesimce güven duyulmayan bir ortamda bu rakamların, memur, işçi ve BAĞKUR emeklilerine yapılacak artışlarda referans olarak alınması tarafımızca yanlış bulunmaktadır. Dar gelirlinin enflasyonunun gıda, konut, ulaştırma fiyatlarındaki artış verileri dikkate alınarak ayrıca hesaplanması gerekmektedir. 2003 yılında asgari ücretin 1.47 katı olan en düşük emekli aylığı, bugün 0.65 oranına düşmüştür.

Memur ve emekliler ENAG ve İTO enflasyonunu yaşamakta ancak TÜİK enflasyonu ile zam almaya mecbur bırakılmaktadır.

AKP iktidarlarının Türkiye'yi yönettiği süre içinde bölüşüm ilişkileri gittikçe bozulmuştur; fakirin daha fakir olduğu, zenginin daha zengin olduğu bir sistem yaratılmıştır.

Bugün sabit gelirli kesimin, ücretle, maaşla geçinen kesimin enflasyona karşı bir savunma mekanizması, uyum yeteneği yoktur. Ücret ve gelir artışlarının hedef enflasyona göre belirlenmesi, böyle yüksek bir enflasyon ortamında asgari ücretin yılda birden fazla kez gözden geçirilmeyeceğinin açıklanması AKP iktidarının bu konudaki yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Ülkenin sınırlı kaynakları Kur Korumalı Mevduat, dövizle endeksli KÖİ projeleri nedeniyle bir avuç mutlu azınlığa aktarılırken kaynak ve gelir dağılımındaki eşitsizliğin ülkenin ekonomik ve sosyal yaşantısında neden olacağı tahribat göz ardı edilmektedir.

Sosyal devletin görevi, yoksullara, esnafa, küçük çiftçiye, memurlara, işçilere ve emeklilere yönelik politikaları yine onların sesine kulak vererek yaşama geçirmektir.

Yoksulluk sınırının 68.675 TL'ye, açlık sınırının 21.083 TL'ye çıktığı, sansürlü TÜİK verilerine göre enflasyonun %44.33 civarında gerçekleştiği, yıllık kira artışlarının yüzde 58.5 düzeyinde olduğu, küçük esnaf, çiftçi, memur-emekli ve tüm dar gelirlilerin durumlarının gittikçe kötüleştiği bir ortamda, kamuoyunda

oluşan tepkiler nedeniyle en düşük emekli maaşının 12.500 TL.'den 14.469 TL'ye yükseltilmesi, yaşanan yıkıcı enflasyon ortamında, gelir ve servet eşitsizliklerinin gitgide arttığı bir ortamda tarafımızca yetersiz bulunmaktadır.

Bu düzenleme bir zam değildir.

Emeklilerin kendi kök aylıkları değişmemektedir. 14.469 TL altında kalan emekli aylıkları Hazine katkısıyla 14.469 TL'ye tamamlanacaktır. Yapılan işlem 5510 sayılı yasanın 119. maddesine göre farkın Hazine tarafından karşılanmasıdır.

Burada da ince hesaplanmış bir "AKP klasiği" ile karşılaşılmaktadır. Emeklilerin kök aylıkları aynı kalacağı için normal zam dönemlerinde emekli aylıklarına 14.469 TL üzerinden değil kendi kök aylıkları üzerinden zam yapılacaktır.

İktidar sistemi düzeltmek yerine emekli aylıklarında dipte bir eşitlik sağlamayı hedeflemektedir. Böylece dipteki emekli aylıklarında bir miktar iyileştirme yapılırken daha yukarıdaki emekli aylıkları aşağıya baskılanmaktadır. Biraz fazla aylık alan emekliler de tabanda, sefalet aylığında eşitlenmiş olacaktır. Daha fazla prim ödeyen veya uzun süre çalışmış olanlar daha düşük emekli aylığı alacaklardır. Emekliler tıpkı asgari ücrette olduğu gibi dipte eşitlenecektir.

SGK'nın bozulan aktüeryal dengeleri de dikkate alınarak, tüm emeklilerle ilgili aylık bağlama oranlarının gözden geçirilerek artırılması, emeklilere büyümeden kaynaklı refah payı verilmesi, intibak düzenlemesi yapılarak 1999 öncesi, 1999-2008 arası ve 2008 sonrası olmak üzere ortaya çıkan farklılıkların giderilmesi vb konularda emeklilik sisteminde köklü değişikliklere ihtiyaç bulunmaktadır.

Anayasa'nın 2'nci maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir ve Anayasanın 60'ncı maddesine göre herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevi, sosyal devlet ilkesi doğrultusunda yıllarca primini düzenli bir biçimde ödeyen emeklilerimize, Anayasal hakları olan sosyal güvenlik hakkı çerçevesinde insanca yaşayabilmelerine olanak sağlayan bir emekli aylığına hak kazanabilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Asgari ücrete, memur ve emekli maaşlarına yapılan zamlar daha cebe girmeden eriyip gitmektedir. Çalışanların ve emeklilerin tasarruf ya da fedakârlık yapabilecek durumu yoktur.

Ülkenin karşı karşıya bulunduğu en önemli başlıca sorunlar işsizlik ve yüksek enflasyondur.

Teklifin görüşülmesi sırasında grubumuzca verilen ve en düşük emekli aylığının asgari ücret seviyesine çıkarılması ile ilgili önergemiz komisyonun AKP’li ve MHP’li üyelerince reddedilmiştir.

5. Teklifin 5. maddesinin değerlendirilmesi

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa eklenen yeni bir geçici maddeyle (109) asgari ücretin 2025 yılı için net 22 bin 104 liraya çıkarılmasıyla birlikte söz verilen işverenlere yapılacak asgari ücret desteği aylık 671 liradan (günlük 23,33 TL) 1.000 liraya (günlük 33,33 TL) ye çıkarılmaktadır.

Belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler asgari ücret desteği dışına çıkarılmaktadır.

2024 yılında uygulanan asgari ücret desteğiyle ilgili maddede (5510 sayılı Kanun Geçici 101’inci madde) destekten yararlanamayacak kuruluşlar, “ Bu madde hükümleri, 5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde sayılan kamu idarelerine ait kadro ve pozisyonlarda 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalılar için uygulanmaz” olarak belirlenmiştir.

5018 sayılı Kanunun ekindeki (I) sayılı liste genel bütçe kapsamındaki kuruluşları, (II) sayılı liste özel bütçeli kuruluşları, (III) sayılı liste düzenleyici ve denetleyici kurumları, (IV) sayılı liste ise sosyal güvenlik kurumları bulunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun “Kapsam” başlıklı 2. maddesi; “Bu Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsar.” hükmünü taşımaktadır.

Söz konusu hükmün yerine teklifte yer alan yeni bir düzenleme ile kapsam genişletilmektedir.

Bu ifade teklifle getirilen yeni geçici maddede ise, “Bu madde hükümleri, 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerleri için uygulanmaz” şeklinde yer almaktadır.

5335 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasının ilgili bölümü şöyledir.

“genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklar.”

Yani bu düzenleme sonucunda söz konusu teşvikten yararlanamayan kamu kurum ve kuruluş kapsamı genişletilmektedir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında bu konuda yöneltilen sorulara cevaben, belediyelerin eskiden de kapsam dışında olduğu, yapılan düzenleme ile belediye ve il özel idarelerine bağlı şirketlerin ve kamu iktisadi teşebbüslerinin de kapsam dışına çıkarıldığı, bu durumun “**kamunun kamuyu desteklememesi**” yönünde yeni geliştirilen bakış açısından kaynaklandığı yönünde verilen cevaplar tarafımızca yeteri ölçüde açıklayıcı ve samimi bulunmamıştır.

Özellikle şartları ihmal etmeyen kamu iktisadi kuruluşları, il özel idarelerine, belediyelere ait şirketlerin kapsam dışı olmasına çıkarılmasının nedeni tarafımızca anlaşılamamıştır.

Söz konusu düzenlemenin madde metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

2016 yılında uygulanmaya başlamış olan asgari ücret desteği, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021,2022, 2023 ve 2024 yıllarında da devam ettirilmiştir. Bahse konu destek, işverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna ödeyecekleri sigorta primlerinden mahsup edilmekte olup, 2016 ve 2017 yıllarında Hazine tarafından; 2018, 2019, 2020, 2021,2022, 2023 ve 2024 yıllarında ise İşsizlik Sigortası Fonundan Kuruma aktarılarak finanse edilmiştir.

2016, 2017, 2018 yıllarında sigortalı başına aylık 100 TL, 2019 yılında işyeri bazında ortalama 500 altı sigortalı çalıştıran işyerlerine sigortalı başına aylık 150 TL, 500 üstü sigortalı çalıştıran işyerlerine aylık 101 TL destek ödemesi sağlanmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında ise aylık destek tutarı 75 TL olarak uygulanmıştır. 2022 yılının ilk altı ayında destek sağlanmazken ikinci altı ayında aylık 100 TL, 2023 yılının ilk altı ayında 400 TL ve 2023 yılı ikinci altı aylık dönemde ise 500 TL destek ödemesi yapılmıştır.

2024 yılında ise destek tutarı sigortalı başına aylık 700 TL olarak uygulanmıştır. 2024 yılının ilk dokuz ayında asgari ücret desteğinden aylık ortalama 1.469.965 işyeri yararlanmış ve toplam 38,12 milyar TL destek sağlanmıştır. Uygulamanın hayata geçirildiği 2016 yılından günümüze kadar ise toplam 123,55 milyar TL destek sağlandığı ifade olunmaktadır.

Kanun teklifinin bu maddesiyle; 2016 yılından itibaren uygulanan asgari ücret desteğinin 2025 yılında sigortalı başına günlük 33,33 TL, aylık 1.000 TL tutarında uygulanmasına devam edilmesi ve destek tutarının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanması için düzenleme yapılmaktadır.

Yapılan düzenlemenin maliyetini; aylık 5,26 milyar TL, yıllık 63,13 milyar TL olacağı öngörülmektedir.

Türkiye, işsizlikle mücadelede işsizleri korumak için, 1.6.2000 tarihinde 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu çıkarmıştır. Bu Kanun çerçevesinde, işçi-işveren ve devletin ödeyeceği sigorta primlerinden oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan, işsiz kalan sigortalılara işsizlik ödeneği verilmesi öngörülmüştür.

Devletin prim desteği sağladığı tek sigorta kolu olan işsizlik sigortası amacına uygun kullanılmamaktadır. İşsizlik sigortasının amacı, çalışanların işsiz kalma durumunda uğradığı gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemektir. Ancak, yasa gereği fondan yapılacak olan işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları oldukça ağır olup, işsizlik ödeneği miktarı ve ödeme süresi insanca bir yaşam için yetersizdir.

Mart 2002 tarihinden 31.12.2024 tarihine kadar işsizlik sigortası Fonuna 20.750.106 kişi başvurmuş, 11.216.541 kişi ödemeye hak kazanmış, bu durumda olanlara 106.770.937.340 TL. ödeme yapılmıştır. İşsizlik Sigortası Fonunun Fon varlığı Ekim 2024 sonu itibarıyla 358.971.745.000 TL dir

2024 yılı Ocak-Aralık ayları arasında işsizlere fondan verilen ödenek miktarı toplamda 45.730.000.000 TL.iken, , bu aylar arasında işverenlere verilen destek toplamı tamı tamına 71.057.541.000 TL.'dir. Yani İşsizlik Fonundan işverenlere işsizlerin neredeyse 1.55 katı para ödenmiştir.

Yararlanmak için getirilen başvuru koşullarının çok ağır olması nedeniyle birçok işçi İşsizlik Sigortası Fonundan yararlanamazken, Fonun kaynaklarının işverenlere bu yönde bir teşvik için kullanılması adil değildir.

İstihdamın korunması ve kayıtlı istihdamın desteklenmesine yönelik bir teşvikin İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanması fonun amaçlarına aykırı bulunmakta olup söz konusu ödemelerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bütçesine konulacak ödenekten karşılanmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Bu amaçla tarafımızca verilen önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

6. Teklifin 6. Maddesinin Değerlendirilmesi

27.12.2024 tarih ve 7537 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve Bazı Kanun ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklifin 25.12.2024 Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilip aradan 21 gün geçtikten sonra tekrar Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 18. maddedeki düzenleme; aynen bu teklifin 3. maddesinde yer almaktadır.

11.02.2017 tarih ve 29976 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17.maddesi ile 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sına eklenen Geçici 21. maddenin B fıkrası hükmü gereği referandum ile Anayasa'da yapılan değişikliklerin kabulünü müteakiben yasalarda yapılması gereken değişikliklerin en geç altı ay içerisinde yapılması gerekmekte idi.

Söz konusu değişiklikler TBMM tarafından gerçekleştirilmediği için 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

Anayasa'nın değiştirilen madde hükümleri gereğince altı ay içerisinde gerçekleştirilmesi gereken yasa değişiklikleri seçimlerin öne alınması gerekçe gösterilerek yasalaştırılan 7142 sayılı 6771 Sayılı Kanunla Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Çeşitli Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Konusunda Yetki Kanunu'nun verdiği yetkiye dayanarak Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılmıştır. Bunlardan 233 maddelik 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı KHK 09.07.2018 tarihli Resmi gazete yayımlanmıştır.

Söz konusu 703 sayılı KHK ile birçok kurumla ilgili teşkilat ve diğer konulardaki kanun ve kanun hükmünde kararnamelerin birçok maddesinde değışiklik yapılmış veya birçok madde veya kanun ve kanun hükmünde kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin 7/12/2023 Tarihli ve E: 2018/117, K: 2023/212 Sayılı Kararı ile 6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun 26 ıncı maddesine eklenen (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) sayılı fıkraları, anayasa değışikliklerine uyum sağlama amacıyla herhangi bir ilgisi bulunmadığından Yetki Kanunu kapsamına girmediğı gerekçesi ile iptal edilmiştir. Kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak oniki ay sonra (4/6/2025) yürürlüğe gireceğı hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesi, TETAŞ’ın faaliyetine son verilmesi üzerine TETAŞ’a ait görev ve yetkilerin EÜAŞ’a devredilmesine yönelik düzenlemeler içeren fıkraları yetki kanunu ve Cumhurbaşkanlığı sistemine uyum ile alakalı görmemiş ve iptal edilmiştir. Teklif edilen madde ile iptal edilen KHK hükümleri kanunlaştırılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi Kararından bahsetmeyen maddenin gerekçesinde;

“Madde ile Enerji alım ve satım faaliyetlerinin sürdürülmesi ve imzalanan sözleşmeler kapsamında elektrik enerjisi alışı ve satışı yapılması, yürütülen enerji alım faaliyetlerinin sürdürülmesi, mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alış ve satış anlaşmaları imzalanabilmesi, imzalanan enerji satış anlaşmalarının sürdürülmesi ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (o) bendi kapsamında, EÜAŞ’ın, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlarına; taraflar arasında düzenlenen ikili anlaşmalar (elektrik satış anlaşması) kapsamında elektrik enerjisi satışı gerçekleştirilebilmesi amaçlanmaktadır.

Görevli Tedarik Şirketlerinin tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketicileri için ve elektrik dağıtım şirketlerinin, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ’tan temin etmesi; ayrıca EÜAŞ’ın görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde, yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden enerji alımına ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca son kaynak tedarikçilerinin EÜAŞ’tan temin ettikleri ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından belirlenen elektrik enerjisi oranının, yıl ile sınırlama

yapılmaksızın belirlenmesi ile öngörülebilir bir alım sürecinin oluşması amaçlanmaktadır

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun, EÜAŞ'ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi için her türlü önlemi alabilmesine yönelik düzenleme yapılması amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Söz konusu 6. madde;

“MADDE 6- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 26 ncı maddesinin yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci, onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(7) EÜAŞ, mülga TETAŞ'ın taraf olduğu mevcut sözleşmeler kapsamında imzalanmış olan enerji alış ve satış anlaşmalarını yürütür. Elektrik enerjisi mübadele, ithalat ve ihracat anlaşmaları ile mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alış ve satış anlaşmaları imzalayabilir.

(8) EÜAŞ, bu Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında elektrik enerjisi ve kapasitesi alım ve satımına ilişkin ikili anlaşmalar yapar ve yürütür, organize toptan elektrik piyasalarında faaliyette bulunabilir.

(9) EÜAŞ, görevli tedarik şirketlerine tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketiciler için toptan satış tarifesinden elektrik enerjisi satar.

(10) EÜAŞ'ın tarifesi düzenlemeye tabi olmayan tüketiciler için görevli tedarik şirketlerine elektrik enerjisi satışına ilişkin fiyat, hüküm ve şartlar taraflar arasında serbestçe belirlenir.

(11) Kurul tarafından son kaynak tedarikçisi olarak yetkilendirilen tedarikçiler, son kaynak tedarikçisi kapsamındaki müşteriler için temin ettiği elektrik enerjisinin Kurul tarafından belirlenecek oranı kadarını, EÜAŞ'tan temin etmekle yükümlüdür.

(12) Dağıtım şirketleri, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ'tan temin ederler.

(13) EÜAŞ; dokuzuncu, onbirinci ve onikinci fıkralarda belirtilen elektrik enerjisi miktarını mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder. Söz konusu teminle ilgili miktar, süre ve fiyat belirleme dâhil diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(14) Bakanlık ve Kurum, EÜAŞ'ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi ve bu yükümlülüklerden kaynaklanan herhangi bir mali yükün ortaya çıkmamasını teminen, enerji piyasasında faaliyet gösteren diğer kamu iktisadi teşebbüslerinin mali yapılarını olumsuz etkilemeyecek şekilde, ilgili bakanlık ve kamu kurumlarının görüşlerini almak suretiyle her türlü önlemi almaya yetkili ve yükümlüdür.”

hükümünü içermektedir.

AKP 2002'de iktidara geldiği günden itibaren ülkemizde enerji sektörünün özelleştirilmesini sağlamış ve “Devlet Basiretsiz Tüccar değildir, kurumlar görev zararı

etmez” söylemi ile özelleştirmeleri savunarak 2010 yılından itibaren üretimin bir bölümü ve dağıtımın tamamı özel sektöre geçmiştir. 2015 yılında borsa benzeri ve İngiltere’de kullanılan sistemin bir benzeri olan Enerji Piyasaları A.Ş kurulmuştur. Serbest piyasa koşullarının rekabet ile ucuz enerjiye ulaşım getireceği savını ortaya atan iktidar 2015’ten bu ya da sürekli yandaşlara yönelik kararlar alarak, ne serbest piyasa ekonomisinin enerji alanında tam anlamıyla işlemesine izin vermiş ne de aslında işin doğrusu olan kamu eliyle yapılmasını sağlamıştır.

Sonucunda da ortaya çıkan çarpık sistem ile ucuzluk sağlanamamış, görev zararları engellenememiştir. Enerji üretimi, iletimi ve dağıtımı neredeyse tamamıyla özel sektörün insafına kalmıştır.

Son dönemde iktidarın vatandaşın meskende kullandığı elektriğin %60’ını sübvans e ettiği savı da gerçeklikten uzaktır. Vatandaşın elektrik faturası değil şirketler sübvans e edilmektedir. EÜAŞ ülkemizde üretilen elektriğin ortalama %15’ini üretmekte ve bu elektriği görevli tedarik şirketlerine kWh başına 0,48 TL’den vermektedir. Ayrıca piyasaya katılma hakkı da olan EÜAŞ, enerji piyasamızda üretilen elektriğin yaklaşık %40-50’sini satın alarak ikili anlaşmalar ile görevli tedarik şirketlerine satmaktadır. Piyasamızda ağırlıklı ortalama Piyasa takas fiyatlarının 2.5-3 TL arasında olduğu düşünüldüğünde EÜAŞ piyasad an topladığı elektriği bu fiyattan veya bu fiyata yakın bir fiyattan almaktadır.

Yani EÜAŞ kendisi kamu eliyle ucuza elektrik üretip vatandaşa aracısız dağıtıp satmak yerine, bu işlerin özel şirketler üzerinden yapılmasına kendisi aracılık yapmaktadır. Bu şirketler aynı sahiplik yapısına sahip; elektriği üreten, dağıtan ve satan şirketlerdir. 21 Dağıtım bölgesinde bulunan dağıtım şirketleri ile görevli tedarik şirketleri aynı sahiplik yapısında bu şirketler ile de elektrik üreten ve piyasada satışını yapan şirketlerin büyük bir çoğunluğu da aynı sahiplik yapısındadır.

Örneğin A şirketi ürettiği elektriği piyasada yüksek fiyattan sattığında, A şirketinin Sattığı Elektriği EÜAŞ almakta ve tekrar A şirketi ile aynı sahiplik yapısındaki AB görevli tedarik şirketine satmaktadır. AB Görevli Tedarik Şirketinin aldığı bu elektrik yine aynı sahiplik yapısındaki ABC Dağıtım şirketi üzerinden vatandaşa dağıtılmakta ve vatandaşlarımız bu ABC şirketine enerji bedeli, dağıtım bedeli, fon payı ve KDV üzerinden kullandıkları elektriğin faturasını ödemektedir.

Bu sürece dahil olan EÜAŞ görev zararlarını ise gerektiği hallerde hazine den karşılamaktadır. Mevcut piyasa sisteminde bir türlü ucuzluk sağlayamayan ve gereken yatırımları yapmayan; A, AB, ABC şirketleri karlılıklarını korurken, vatandaşlarımız faturayı iki kez ödemektedir. Kamu zararına yol açan bu sistemde; vatandaştan tahsil edilen yüksek dağıtım bedelleri ve genel aydınlatma tarifesinin yüksek tutulması da göz önünde bulundurulduğunda, birkaç kez kamu zararı oluşmaktadır.

Özelleştirmeler ile ucuzluk sağlanacağı savunulan enerji alanında, 2008’den günümüze EÜAŞ’ın kurulu güçteki payı %13’e kadar gerilemiş ve neredeyse %90’ının özel sektör ile gerçekleştirildiği elektrik üretimi sonucunda tarifeler sürekli artarak, sistem bütünüyle şirketlerin faydasına çalışır hale gelmiştir.

Teklifin bu maddesinde bulunan düzenlemeler daha önce KHK ile yapılmış ancak Anayasa mahkemesinin iptal etmesi nedeniyle bu kez kanun değişikliği olarak yapılmak istenmektedir. Bu madde ile 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun 26’ncı maddesinin 6’ncı fıkrasından sonra gelmek üzere eklenmesi öngörülen 7,8,9,10,11,12,13 ve 14’üncü fıkralar; EÜAŞ’ın mevcut sistemde alabildiği aksiyonları düzenlemekte ve piyasaya katılarak, toplayıcılık ve satıcılık yapmasına dayanak oluşturan fıkralardır.

“(7). **Fıkra;** EÜAŞ, mülga TETAŞ’ın taraf olduğu mevcut sözleşmeler kapsamında imzalanmış olan enerji alış ve satış anlaşmalarını yürütür. Elektrik enerjisi mübadele, ithalat ve ihracat anlaşmaları ile mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alış ve satış anlaşmaları imzalayabilir.”

“(8).**Fıkra;** EÜAŞ, bu Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında elektrik enerjisi ve kapasitesi alım ve satımına ilişkin ikili anlaşmalar yapar ve yürütür, organize toptan elektrik piyasalarında faaliyette bulunabilir.”

“(9).**Fıkra;** EÜAŞ, görevli tedarik şirketlerine tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketiciler için toptan satış tarifesinden elektrik enerjisi satar.”

“(10).**Fıkra;**EÜAŞ’ın tarifesi düzenlemeye tabi olmayan tüketiciler için görevli tedarik şirketlerine elektrik enerjisi satışına ilişkin fiyat, hüküm ve şartlar taraflar arasında serbestçe belirlenir.”

düzenlemeleri ile kapatılan TETAŞ’ın sözleşmeleri ve anlaşmalarına ilişkin sorumlulukları EÜAŞ’a aktarılmaktadır.

“(11).Fıkra; Kurul tarafından son kaynak tedarikçisi olarak yetkilendirilen tedarikçiler, son kaynak tedarikçisi kapsamındaki müşteriler için temin ettiği elektrik enerjisinin Kurul tarafından belirlenecek oranı kadarını, EÜAŞ’tan temin etmekle yükümlüdür.”

EÜAŞ enerjiyi özel üretim şirketlerinden daha ucuza mal etmektedir. Mevcut düzenlemede yılda bir kez belirlenen bir oranda **EÜAŞ’ın üretiminin görevli tedarikçi şirketlere vermesi yükümlülük altına alınarak, bu şirketlere fiilen kaynak aktarımı sağlanmışken, oranın belirlenme sıklığı Kurul’un keyfiyetine bırakılarak, ucu belirsiz bir kaynak aktarımı riski ortaya çıkmaktadır.**

“(12).Fıkra; Dağıtım şirketleri, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ’tan temin ederler.”

Uygulamada Hazine tarafından ödenen genel aydınlatma bedelleri yüksek tutularak, teknik ve teknik olmayan kayıpları için düşük bir tarife uygulanmaktadır. Böylece dağıtım şirketlerinin kayıp ve kaçak maliyetleri aşağıda tutulurken, genel aydınlatma kapsamında yüksek oranlı tahsilatlar yapmalarına olanak sağlanmaktadır. EÜAŞ’a görev olarak verilen bu sübvansiyon; şirketlerin lehine genel kamu yararının aleyhinedir.

“(13).Fıkra; EÜAŞ; dokuzuncu, on birinci ve on ikinci fıkralarda belirtilen elektrik enerjisi miktarını mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder. Söz konusu teminle ilgili miktar, süre ve fiyat belirleme dâhil diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

Bu fıkra EÜAŞ’ın zarar etmesine yol açan bir mahiyettedir. EÜAŞ’ın yükümlülüklerin kendi üretimiyle karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı üretim santrallerinden alım yapma zorunluluğu getirilmesi öngörülmektedir. Bu düzenleme nedeniyle; ucuza enerji satmak zorunda bırakılan EÜAŞ bir de pahalıya enerji almak zorunda kalmaya devam edecektir.

“(14).Fıkra; Bakanlık ve Kurum, EÜAŞ’ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi ve bu yükümlülüklerden kaynaklanan herhangi bir mali yükün ortaya çıkmamasını teminen, enerji piyasasında faaliyet gösteren diğer kamu iktisadi teşebbüslerinin mali yapılarını olumsuz etkilemeyecek şekilde, ilgili bakanlık ve kamu kurumlarının görüşlerini almak suretiyle her türlü önlemi almaya yetkili ve yükümlüdür.”

Anayasa Mahkemesi'nin iptal ettiği haliyle zarar etmesi neredeyse garanti olan EÜAŞ'ın bu yükü diğer kamu kuruluşlarına nasıl aktarılacağı düzenlemeyi öngören bu fıkra kamu yararı taşımamaktadır.

Hali hazırda pek çok açıdan kamu yararı sağlamaktan uzak olan sistem de bu düzenlenmelerin kanunlaşması ile birlikte, EÜAŞ'ın kamu zararı yapmaktan kurtulamayacağı bir gerçektir. EÜAŞ ülkemizde elektrik piyasasında işlem gören elektriğin %50'sini kontrol edecektiye neden özelleştirmeler yapılmıştır. Eğer özelleştirmeler yapıldıysa neden sistemin kendi dengesini kurarak, gerçek rekabet ortamının oluşmasına izin verilmemektedir. Mevcut sistem ile vatandaşın vergileri şirketlere gitmekte, her yıl aslında kar edebilecek olan EÜAŞ sürekli zarar etmekte, ancak şirketler zenginleşmektedir.

Bütün bu yönleri ile bakıldığında kamu yararı niteliği de taşımayan 6. maddenin kabul edilmesi mümkün değildir.

Söz konusu madde, elektrik piyasasının ruhuna aykırı olmayan, rekabetçi piyasa koşullarına uygun, kamu kaynaklarını zarara uğratmayarak verimli kullanımını sağlayacak bir biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Söz konusu düzenlemenin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda tüm boyutları ile ele alınmadan acele ile yasalaştırılması gayretini uygun görmemekteyiz.

Maddenin kanun teklifi metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

7. Teklifin 7. maddesinin değerlendirilmesi

Esas komisyon olarak TBMM Adalet Komisyonu'nda görüşülen 07.11.2024 tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna ilişkin teklif 07.11.2024 tarihinde Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında muhalefetin itirazları üzerine yeniden değerlendirmek üzere geri çekilmiştir. Aradan 69 gün geçtikten sonra bu kez önceki komisyonu olan Adalet Komisyonu yerine Plan ve Bütçe Komisyonunun gündemine getirilen 36. maddedeki düzenleme bu teklifin 7. maddesinde yer almaktadır.

Tekliifin bu maddesiyle; Temmuz 2024'te TBMM'ye sunulan ve Kasım 2024'te kabul edilen dokuzuncu yargı paketinde (7.11.2024 tarih ve 7531 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) yer verilen ancak teklifin genel kuruldaki görüşmeleri sırasında geri çekilen TMSF'nin kayyımlık yetkisinin süresini uzatan madde, yeni bir fıkra eklenerek bu kez Plan ve Bütçe Komisyonuna yeniden getirilmektedir.

Maddeyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun 31 Temmuz 2024 tarihinde sona eren kayyım olarak atanmasına ilişkin hükmün süresi beş yıl (2030 yılına kadar) uzatılmaktadır.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin olarak ilk kez 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından önce 674 sayılı Olağanüstü Hal KHK'sı ile sonra da bu KHK'yı kanunlaştıran 6758 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanunun 19 uncu maddesiyle "olağanüstü halin devamı süresince" geçerli olmak üzere bir düzenleme yapılmıştı.

Daha sonra 2018 yılının Temmuz ayında Olağanüstü Hal'in sona ermesi nedeniyle Olağanüstü Hal süresince uygulanan bazı düzenlemelerin 3 yıl daha uygulanabilmesi amacıyla 7145 sayılı Kanun yayınlanmıştır.

7145 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesiyle de 6758 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yer alan ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasını düzenleyen hükmün 3 yıl süreyle daha uygulanacağı hususu düzenlenmişti. Daha sonra bu süre 7333 sayılı Kanunla 3 yıl daha uzatılmıştı.

Sonuç olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin düzenlemenin süresi 31/7/2024 tarihinde sona ermişti.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına ilişkin süresi dolan düzenlemenin kapsamı "terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle" kayyım atanması iken teklif ile önerilen düzenlemenin kapsamı "Türk Ceza Kanununun 282, 314 ve 315 inci maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde" kayyım atanması şekline getirilmektedir.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan düzenlemeyle, Türk Ceza Kanununun 282 (Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama), 314 (Silâhlı örgüt) ve 315 inci

(Silâh sağlama) maddelerinde veya Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü (Terörizmin finansmanı suçu) maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası uyarınca malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanabilmesine imkân tanınmaktadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi soruşturma ve kovuşturma sürecince devam edecek olup, soruşturma ve kovuşturmanın sonuçlanması halinde bu görev sona erecektir.

Düzenlemeyle, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevinde kullanılabileceği bazı hak ve yetkiler belirlenmektedir. Ayrıca, Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkilerin de kayyımlar hakkında kıyasen uygulanması sağlanmaktadır.

Genel Kurulda geri çekilen maddede olmayan ancak bu teklifle getirilen maddeye eklenen yeni bir fıkrayla (2'nci fıkra) TMSF'nin kayyım olarak atandığı şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin müsadereğine karar verilmesi halinde müsadere kararının; şirketlerin veya malvarlıklarının TMF tarafından satış veya tasfiye edilerek yerine getirilmesi öngörülmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan düzenlemeyle, yargı mercileri arasında çıkabilecek görev uyuşmazlıkları sebebiyle yargılama sürecinin uzamaması amacıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlik görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davaların, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülmesi sağlanmaktadır.

2016 yılında yaşanan darbe girişimi neticesinde uygulanmaya başlayan OHAL yetkileri; birçok hukuksuzluğa, haksızlığa sebep olmuştur. Bu kanun teklifi, OHAL yetkilerinin 2030'a kadar daha kullanılabilmesine olanak tanımaktadır.

Mülkiyet hakkı, 1982 Anayasası'nda en güvenceli hakların başında düzenlenmiştir. Söz konusu teklif, masumiyet karinesini hiçe sayarak mülkiyet hakkına olağan dönemin gereklerine aykırı bir biçimde orantısız müdahalede bulunmaktadır. Bu itibarla söz konusu madde, Anayasa'nın 35, 38, 48 ve 49'uncu maddelerine aykırıdır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında, madde içeriğinin daha önceki düzenlemeye göre değiştirilip değiştirilmediği, kapsamın genişleyip genişlemediği konusunda sorduğumuz sorulara tatminkâr yanıtlar verilmemiştir.

Bu maddede yer alan düzenlemenin ilgili ihtisas komisyonu olan Adalet Komisyonunda tekrardan detaylı olarak irdelenmeden ve tüm tarafların görüşlerine başvurulmadan acele ile yasalaştırılması çabasını uygun bulmamaktayız.

Maddenin kanun teklifi metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla ret edilmiştir.

Sonuç olarak; , I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması nedeniyle, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan bazı düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması nedeniyle, IV'üncü Bölümünde Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, V'inci Bölümde maddeleri üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle 2/2858 esas numaralı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Rahmi Aşkın Türeli
İzmir

Veli Ağbaba
Malatya

Ahmet Vehbi Bakırhoğlu
Manisa

Cevdet Akay
Karabük

Mustafa Erdem
Antalya

Tahsin Ocaklı
Rize

MUHALEFET ŞERHİ

Genel Değerlendirme

AKP-MHP İktidarının Yasama Önceliği Siyasal Tercihlerini Ortaya Koyuyor

AKP-MHP iktidarının yıllardır uyguladığı yanlış politikalar ve hayata geçirdiği ekonomi politik tercihler nedeniyle emeğiyle geçinen yurttaşlar çalışan yoksullar haline gelmiş, büyük bir geçim sorunuyla karşı karşıya kalmışlardır. Ekonomik sorunlar ülkenin can yakıcı gündemi haline gelirken ülkede emeğiyle geçinen milyonlarca yurttaşın, emekçinin, emeklinin, işçinin, memurun, gencin, çiftçinin ve esnafın sorunları artarak devam etmektedir. Halkın sorunları günden güne büyürken, resmi enflasyon yüzde 45'lere hatta bağımsız araştırmacılara göre yüzde 85'lere dayanmışken, 2/2858 sayılı torba yasa teklifi sanki bu sorunlar hiç yokmuş gibi hazırlanmıştır.

Bu nedenle bu teklif, ekonomide aciliyet taşıyan ve çözüm bekleyen hiçbir soruna derman olmayacaktır. Çünkü bu torba yasa teklifinin gündeminde kronikleşmiş enflasyon, hayat pahalılığı, geçim sorunu, zamlar, yoksulluk, açlık ve fahiş kira artışları gibi sorunlar yoktur. Bu torba yasanın da bize gösterdiği üzere

iktidarın yasama önceliği emeğiyle geçinen milyonlarca yurttaş ve onların sorunları değil, patronlar ve sermayenin çıkarıdır.

Bu yasa teklifiyle:

- 2025 Ocak-Aralık aylarında istihdamı desteklemek için işverenlere finansmanı İşsizlik Sigortası Fonu'ndan karşılanacak ve günlük 33,33 lira aylık 1.000 lira “asgari ücret desteği” sağlanması amaçlanmaktadır.

- Emeklileri 2024 yılında 12 bin 500 lira gibi bir sefalet ücretine mahkûm eden AKP-MHP iktidarı resmi enflasyonun dahi yaklaşık yüzde 45 olduğu Türkiye’de en düşük emekli maaşına yüzde 15,75 zam yaparak 14 bin 469 liraya yükseltmektedir.

- Kendi sermayesini inşa edip büyütmek için 22 yılı aşkın bir süredir devasa kamusal kaynak ve servet transferi yapan AKP bu kez bunu EÜAŞ üzerinden, yani elektrik üretim ve dağıtımı üzerinden yapmak istemektedir.

- Kendi sermaye grubunu oluştururken TMSF’yi de belli bahanelerle araçsallaştırıp kuruluş amacından saptırarak holding haline getiren AKP, TMSF’nin kayyumluk yetkisini düzenleyerek muhalif iş insanlarına ve yurttaşlara bir sopa olarak kullanmaya devam edecektir.

Dolayısıyla bu yasa teklifi de AKP-MHP iktidarının önceki pek çok yasası gibi “sermayeye destek paketi”dir. Bu yasa teklifinde emeğiyle geçinen yurttaşların, asgari ücretlilerin, sefalet maaşına mahkûm edilen emeklilerin, günü sifatsız kapatan esnafın, tarlasını ekemeyen çiftçinin, işsiz bırakılmış gencin, ataması yapılmayan öğretmeninin yararına hiçbir şey yoktur.

İşsizlik Sigortası Fonu Değil, “İşçiden Alıp Patrona Verme Fonu”

Emekçilerin işsiz kaldıklarında yaşadıkları maddi sıkıntıları azaltmak ve işsizlikle mücadele amacıyla 1999 yılında kurulan ve temel işlevlerinden biri işsizlik

ödenęi ödemek olan İşsizlik Sigortası Fonu patronlara yönelik sağlanan çeşitli teşvik ve desteklerle giderek bir patronları destekleme fonuna dönüşmüştür. Temel amacı işsizlik sigortası ödemeleri olan İşsizlik Sigortası Fonu’nun, giderleri içinde işsizlik sigortasının payı azalırken işveren teşvik ve destekleri ile aktif işgücü piyasası programlarının payı artmaktadır. Böylece İşsizlik Sigortası Fonu kaynakları işsizler yerine işverenlere destek olarak kullanılmaktadır.

2017 yılından sonra İşsizlik Sigortası Fonu’ndan işverenlerin aldığı teşviklerin toplamı işsizlik ödeneğinden fazla olmaya başladı. Giderlerin yüzde 33,1’i patronlara teşvik olarak verilirken işçilerin payı yüzde 28,8’de kaldı. 2023 yılında fon giderleri içinde işçilere ödenen işsizlik ödeneğinin payı yüzde 18,5 iken işverenlere yapılan desteklerin oranı yüzde 67 oldu. DİSK tarafından açıklanan son verilere göre ise işsizlerin yüzde 87’si işsizlik sigortasından yararlanamamaktadır. Pandemi döneminde dahi emekçiler gelirsiz/desteksiz bir şekilde eve kapatılırken onların emeğinin ürünü olan İşsizlik Sigortası Fonu’ndan işverenlere teşvikler verilmeye devam edildi. Bunu aşağıdaki tablodan görmek mümkündür.

İşsizlik Sigortası Fonu Gider Tablosu

TOPLAM GİDER	55.552.046	117.270.967	173.966.364	16.520.944
İşsizlik Ödeneği*	12.180.297	21.673.856	45.730.000	5.765.419
Kısa Çalışma Ödeneği*	13.240	1.251.944	9.202	551
Nakdi Ücret Desteği*	4.159	703.151	2.581	39
Yarım Çalışma Ödeneği*	37.188	55.161	87.406	8.662
Ücret Garanti Fonu Ödemesi	38.350	29.485	125.886	17.573
Aktif İşgücü Programları	3.547.801	13.096.283	30.868.158	2.468.216
İşbaşı Eğitim Programları**	10.138.286	38.615.715	22.162.637	2.136.598
Teşvik ve Destek Ödemeleri	28.594.495	39.932.441	71.057.841	5.731.265
Diğer Giderler	998.230	1.912.931	3.922.652	392.621
MENKUL KIYMET VE NAKİT FON VARLIĞI ***	124.306.755	196.951.096		358.971.745

* Ödeme miktarlarına, kişiler adına ödenen sosyal güvenlik primleri, Damga Vergisi ve işlem giderleri dâhildir.

** Kurum tarafından düzenlenen İşbaşı Eğitim Programlarının yanı sıra 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun Geçici 12'nci maddesi ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Geçici 74'üncü maddesi kapsamında sağlanan staj desteklerini içermektedir.

***2000 yılından ilgili ayın/yılın son günü itibarıyla.

Not 1: Menkul Kıymet ve Nakit Fon Varlığına Ücret Garanti Fonu dâhildir.

Not 2: Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Not 3: 9 Ocak 2025 tarihi itibarıyla Fon Varlığı 354 milyar 669 milyon 455 bin TL olmuştur

“Asgari ücret desteği” de işverenlere belirli koşullar altında asgari ücretin bir kısmını veya tamamını karşılama imkânı sağlayan bir uygulamadır. Bu şekilde işverenlerin maliyetleri azaltılır. Bu tutar da İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanır. Yani patronun işçiye verdiği asgari ücret desteği yine işçinin parasından

karşılır. Bu torba yasa teklifinde de her geçen gün büyüyen geçim sorununa ve hayat pahalılığına rağmen yine emekçilerin güvencesi olan İşsizlik Sigortası Fonu’nun sermayeye aktarılmasına devam edilmek isteniyor. Yasa teklifinin gerekçesinde “işverenlerin işgücü maliyetlerini” düşürmek için bu düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu ifade ediliyor. Bunun için de asgari ücret desteğinin aylık 700 liradan 1.000 liraya çıkarıldığı belirtiliyor. Yani yine işçinin kendi parası “destek” adı altında sermayeye gidecek.

Buna karşılık işçiler kendi alın terleriyle oluşturulan fondan işsiz kaldıklarında ise kolaylıkla faydalanamamaktadır. *İşsizlik Sigortası Fonu 2024 Aralık Ayı Raporu*’na göre, Mart 2002 tarihinden 31 Aralık 2024 tarihine kadar işsizlik ödeneğine 20 milyon 750 bin 106 kişi başvurmuş, 11 milyon 216 bin 541 kişi ödenek almaya hak kazanmıştır. Yani işsizlik ödeneği için başvuranların yalnızca yüzde 54’ü ödenğe hak kazanabilmiştir. Bu kapsamda hak eden kişilere toplam 106 milyar 770 milyon 937 bin 340 lira ödeme yapılmıştır. 2024 Aralık dönemi için önceki dönemden ödemesi devam edenlerle birlikte 451 bin 529 kişiye 4 milyar 192 milyon 968 bin 36 lira ödeme yapılmıştır.

İşsizlik Sigortası Fonu’ndan patronlara milyarlarca lira harcanmışken Fon’a başvuru yapanların yaklaşık yarısı işsizlik ödeneği alamamıştır. Ancak yasa teklifinin gerekçesinde emekçilerle alay edercesine “işverenlerin işgücü maliyetlerini düşürerek istihdamı korumalarını ve arttırmalarını desteklemek amacıyla...” denilmektedir. İktidar, İşsizlik Sigortası Fonu’nu işsizler dışında herkese kullanırmaktadır.

İşsizlik Sigortası Ödemeleri

	2022		2023		2024	
Aylar	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)
Ocak	483.654	722.974	460.945	1.239.757	409.395	2.339.549
Şubat	482.359	754.586	445.997	1.246.528	402.105	2.410.166
Mart	483.835	755.687	435.664	1.260.883	397.801	2.475.389
Nisan	456.777	754.901	392.498	1.214.544	367.472	2.506.619
Mayıs	449.492	759.716	361.551	1.163.426	371.901	2.631.071
Haziran	430.005	748.542	334.627	1.190.206	377.053	2.846.282
Temmuz	425.802	810.959	367.462	1.449.815	403.134	3.216.660
Ağustos	420.005	828.532	375.012	1.546.817	417.933	3.457.476
Eylül	406.753	824.433	377.581	1.627.899	425.550	3.559.714
Ekim	402.948	884.461	360.284	1.650.797	420.904	3.714.922
Kasım	408.805	945.739	370.193	1.826.877	436.455	3.917.650
Aralık	424.096	1.026.504	382.258	1.967.470	451.529	4.192.968
Toplam		9.817.036		17.385.019		37.268.465

Not 1: Ödeme miktarlarına, kişiler adına ödenen GSS primleri, Damga Vergisi ve işlem giderleri dâhil değildir.

Not 2: İlgili aya ait ödemeler bir sonraki ayın beşinde yapılmaktadır.

Not 3: Kişi sayısı ödeme adedini ifade etmektedir.

Yine *İşsizlik Sigortası Fonu 2024 Aralık Ayı Raporu*'na göre, Eylül 2005 tarihinden 31 Aralık 2024 tarihine kadar başvurusu alınanlardan 4 milyon 319 bin 768 kişi kısa çalışma ödeneği almaya hak kazanmıştır. Bu kapsamda hak eden kişilere toplam 38 milyar 203 milyon 825 bin 682 lira ödeme yapılmıştır.

2024 Aralık döneminde önceki dönemden ödemesi devam edenlerle birlikte, 511 kişi için 1 milyon 305 bin 369 lira ödeme yapılmıştır.

Kısa Çalışma Ödemeleri

	2022		2023		2024	
Aylar	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)	Kişi Sayısı	Ödeme Tutarı (Bin TL)
Ocak	5.201	1.279	1.261	1.331	581	884
Şubat	10.859	1.947	81.707	231.289	535	1.136
Mart	12.609	1.659	100.217	387.366	696	767
Nisan	7.601	1.162	76.545	273.733	428	615
Mayıs	5.019	858	47.558	46.595	826	524
Haziran	4.475	1.021	4.766	5.386	349	376
Temmuz	3.361	1.051	6.415	22.238	420	763
Ağustos	2.525	416	6.695	21.420	226	345
Eylül	2.264	458	1.546	5.297	185	533
Ekim	1.814	686	2.150	4.189	238	632
Kasım	1.104	156	1.752	3.396	337	527
Aralık	1.236	568	1.724	1.977	511	1.305
Toplam		11.263		1.004.217		8.409

Not 1: Ödeme miktarlarına, kişiler adına ödenen GSS primleri, Damga Vergisi ve işlem giderleri dâhil değildir.

Not 2: Kısa çalışma ödeneği için ay içerisinde birden fazla ödeme yapıldığından ilgili ayların ödeme yapılan kişi sayısı ve ödeme miktarında güncelleme nedeniyle değişiklik olmaktadır.

Not 3: Kasım ve Aralık ayı verileri geçici gerçekleşmeler olup başvurulara ilişkin değerlendirmeler tamamlandıkça veriler revize edilecektir.

Not 4: Kişi sayısı ödeme adedini ifade etmektedir.

Tekrar vurgulamak gerekirse emekçilerin işsiz kaldığı takdirde yararlanması için kurulan İşsizlik Sigortası Fonu, AKP iktidarlarının ekonomi politik tercihleri doğrultusunda patrona çalışmıştır. Sadece 2024 yılı verilerine baktığımızda dahi bu durum ayan beyan ortaya çıkmaktadır.

İktidar, İşsizlik Sigortası Fonu’nu yağmalamayıp çarçur etmeye de doymamaktadır. Gözleri emekçilerin alın teriyle birikmiş Fon’daki paradır.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere 23 yılda İşsizlik Sigortası Fon’unda yaklaşık 616 milyar lira toplanmıştır. Ancak adı İşsizlik Sigortası Fonu olan bu fondan işsizler ve işçiler yararlanamamaktadır. Adı İşsizlik Sigortası Fonu olmasına rağmen sürekli sermayeye peşkeş çekilmektedir. Daha önce de söyledik. AKP-MHP iktidarı emekçileri kandırmayı bırakmalıdır. Bu fonun adını değiştirmelidir. Adını “İşsizlik Sigortası Fonu” değil “İşçiden Alıp Patrona Verme Fonu” yapmalıdır. Bu torba yasa teklifiyle de yine patronun maliyetleri İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanmak istenmektedir.

Yıllara Göre İşsizlik Sigortası Fonu’nda Toplanan Para

İŞSİZLİK FONU’NA 23 YILDA 616 MİLYAR TL TOPLANDI					
Milyon TL	İşçi işveren primi	Devlet katkısı	Faiz gelirleri	Diğer gelirler	Toplam gelir
2000-2011	23.596	7.949	38.533	712	70.790
2012	4.629	1.543	5.275	153	11.600
2013	5.804	1.935	4.800	195	12.734
2014	6.713	2.473	6.158	199	15.543
2015	8.158	2.719	6.908	487	18.272
2016	9.930	3.310	8.025	1.008	22.273
2017	11.666	3.895	10.046	1.255	26.862
2018	13.878	4.626	15.108	1.016	34.628
2019	16.547	5.516	16.832	1.471	40.366
2020	16.225	5.408	15.750	887	38.270
2021	24.260	8.087	12.657	1.025	46.029
2022	39.544	13.181	29.436	6.946	89.107
2023	82.148	27.383	44.970	35.414	189.915
TOPLAM	263.098	88.025	214.498	50.768	616.389
Kaynak: İŞKUR					

AKP-MHP İktidarında Kazanan Sermaye, Kaybeden Emekçiler Olmuştur

İşsizlik Sigortası Fonu’nun AKP’li yıllardaki serencamına baktığımızda AKP-MHP iktidarının emekçinin değil, sermaye sınıfının iktidarı olduğu gerçeği yine karşımıza çıkmaktadır. AKP-MHP iktidarının ekonomi politik bakışı her daim sermaye merkezli ve sermayenin yararına olmuştur. İktidar ekonomiye sadece sermayenin gözlüğüyle bakmaktadır. Ekonomideki denklemi sermaye üzerinden kurmaktadır. Sermayeye yeterli kaynak ayırıp maliyetlerini düşürünce ekonominin düzeleceğini varsaymaktadır. Yakın dönemde yaşanan pek çok aksi deneyime rağmen bu görüşte ısrarcı olmaya, sermaye yanlısı bakışını korumaya devam etmektedir. Bu nedenle sürekli sermayeye destek, teşvik ve muafiyetler sağlanmaktadır. Ancak ekonomi düzelmemektedir. Özellikle son yıllarda sermaye sınıfı şaha kalkmış, kar rekorları kırmıştır. Buna karşılık emeğin ise milli gelirden aldığı pay tarihin en düşük seviyesine gerilemiştir.

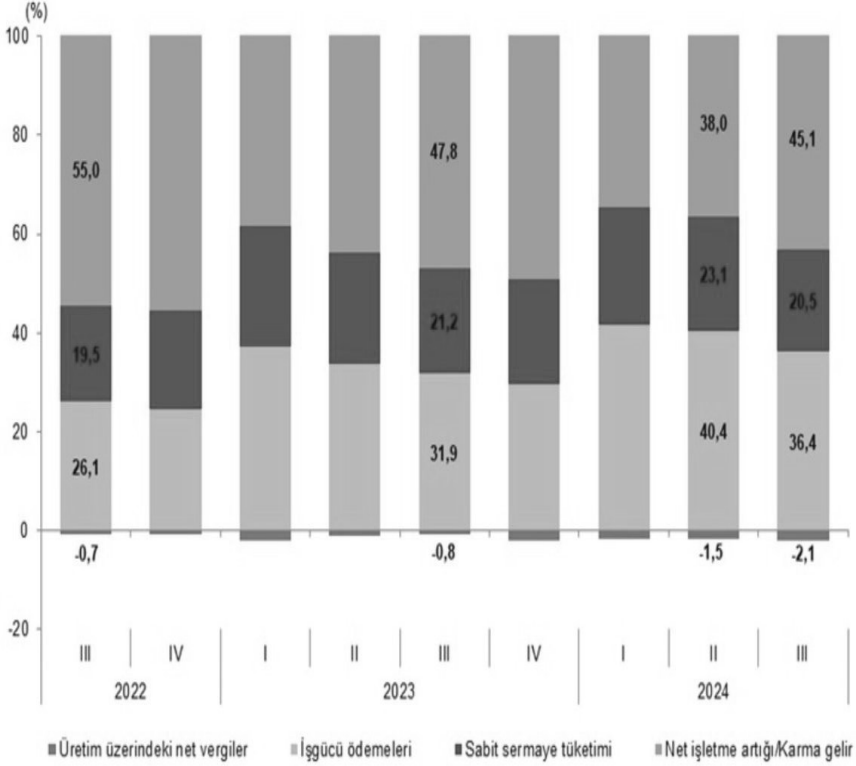
Emeğin GSYH’den aldığı pay 2018’de yüzde 49,5, 2019’da yüzde 47,4, 2020’de yüzde 49,3, 2021’de yüzde 50,3 olarak gerçekleşmişti. Böylelikle sermayenin milli gelirden aldığı pay yani işgücü ödemeleri son 5 yılda yüzde 4,2 puan artış göstermiş, emeğin milli gelirden aldığı pay ile sermayenin milli gelirden aldığı pay arasındaki makas sermaye lehine 11,4 puan açılmıştır! Sermayenin çıkarlarından yana yapılan ekonomi politik tercihler nedeniyle emekçi sınıflar daha da yoksullaşmıştır.

Türkiye ekonomisi son iki çeyrekte binde 2 küçülme yaşarken bu küçülmenin faturasının emekçilere çıkarıldığı emekçilerin işgücü ödemelerinin katma değer içerisindeki payının düşmesinden anlıyoruz. Çünkü verilere baktığımızda işgücü ödemelerinin katma değer içerisindeki payının bir önceki çeyreğe göre yüzde 40,4’ten yüzde 36,4’e kadar gerilediğini görüyoruz. Bunun en büyük sebebi ise seçim

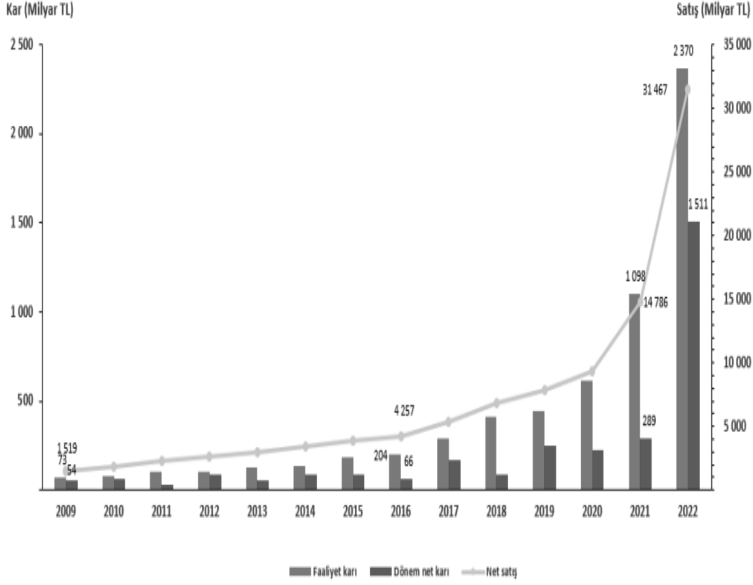
öncesi sadece bir kez zam yapılan ve seçimden sonra kaderiyle baş başa bırakılan asgari ücretlilere 2024 yılında hiç zam yapılmamasıdır. Bu da asgari ücretlilerin satın alma gücünün gerilemesine neden olmuştur. Zira yapılan hesaplamalar çalışan nüfusun yaklaşık yarsının asgari ücret veya dolayında çalıştığını ortaya koymaktadır.

Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) verilerine göre emeğin GSYH’den aldığı pay yani “işgücü ödemeleri” oranı 2024 yılının 3. çeyreğinde 36,4 olmuştur. 2024 yılı içinde asgari ücrete ikinci kez zam yapılmaması işgücü ödemelerinin payında düşüşe yol açmıştır. 2024 1. çeyrekte yüzde 41,7 olan işgücü ödemeleri payı 3. çeyrekte 5,3 puan azalarak yüzde 36,4’e gerilemiştir. Bilindiği üzere EYT düzenlemesini takiben yapılan kıdem tazminatı ödemeleri nedeniyle 2023 sonunda ve 2024 başında işgücü ödemelerinin payında nispi bir artış yaşanmıştı. Ancak 2024 yılında hükümet tarafından izlenen gelirler politikası nedeniyle işgücü ödemelerinin (emeğin) bölüşümdeki payı tekrar düşmeye başladı.

Gelir yöntemiyle GSYH bileşenlerinin Gayrisafi Katma Değer içerisindeki payları, III. Çeyrek: Temmuz - Eylül, 2024

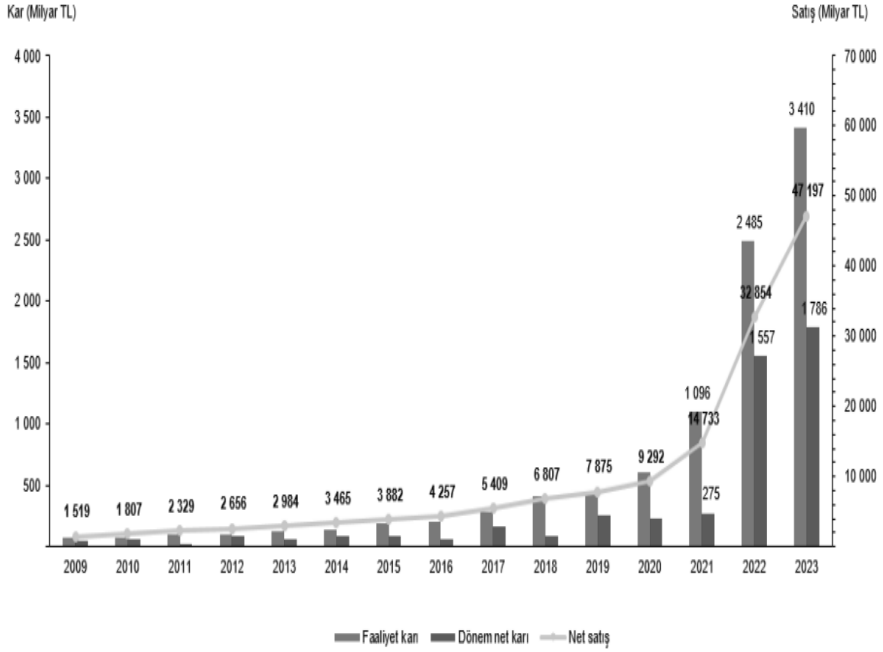

AKP-MHP iktidarında kazananın sermaye sınıfı olduğunu gösteren bir diğer veri de şirketlerin karlarıdır. 2022 yılında firmaların net satışları ve faaliyet karı artarak rekorlar kırmıştır. Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere sektör bilançoları kapsamında bulunan tüm firmaların toplam net satışları 31 trilyon 466 milyar 768 milyon lira, toplam faaliyet karı ise 2 trilyon 370 milyar 48 milyon lira olarak gerçekleşmiştir.

Net satış, faaliyet karı, dönem net karı yıllara göre gelişimi (Milyar TL), 2009-2022

2023 yılında firmaların net satışları ve faaliyet karı da yine artış göstermiştir. Sektör bilançoları kapsamında bulunan tüm firmaların toplam net satışları 47 trilyon 197 milyar 308 milyon lira, toplam faaliyet karı ise 3 trilyon 409 milyar 572 milyon lira olarak gerçekleşmiştir.

Net satış, faaliyet karı, dönem net karı yıllara göre gelişimi (Milyar TL), 2009-2023

Özetle AKP-MHP iktidarı, sadece patronlara vergi indirimleri ve afları getirilince, teşvikler ve sigorta prim destekleri verilince, hatta çalışanların maaşları patronlar yerine halkın bütçesinden karşılanınca ekonomi düzelecek, başta istihdam olmak üzere ekonominin sorunları çözülecektir denklemine sahip bir iktidardır. Ancak şimdiye kadar defalarca İşsizlik Sigortası Fonu'nun patronların maliyetleri için kullanılmasına, sermayeye vergi indirimleri ve afları getirilmesine, teşvikler ve sigorta prim destekleri verilmesine, hatta çalışanların maaşlarının patronlar yerine halkın bütçesinden karşılanmasına rağmen ne ekonomi düzelmiştir ne de istihdam

artmıştır. Hatta aksine ekonomi daha da kötüye gitmiş, işsizlik büyümüştür. Dolayısıyla AKP-MHP iktidarının “sermaye teşvikler, muafiyetler vb. ile desteklenirse ekonomi düzelir hepimiz kazanırız” tezi çökmüştür. Kazanan sadece bir avuç sermayedar ve yandaş olmuştur. Emeğiyle geçinen milyonlar ise kaybetmiştir.

AKP-MHP İktidarı Emeklilerin Canına Okumaya Devam Ediyor

Emeğiyle geçinenlerin büyük kaybettiği AKP-MHP iktidarında bu yıkımdan en büyük pay alanların başında ise emekliler gelmektedir. Emekliler AKP iktidarlari boyunca daha da yoksullaşmıştır. Verilere göre en düşük emekli maaşının asgari ücrete oranı 2003 yılından bu yana en düşük seviyededir. 2003 yılında en düşük 4a emekli maaşının asgari ücrete oranı 1,47 olarak gerçekleşmişti. Bir diğer deyişle en düşük emekli maaşı asgari ücretin yaklaşık 1,5 katıydı. 2003’te yani AKP’nin ilk iktidar yılında net asgari ücret 226 liraydı. Buna karşılık 4a en düşük emekli maaşı ise 332 liraydı. Ancak 2025 yılında bu oran emekli maaşları aleyhine 0,65’e kadar gerilemiştir. Bir diğer deyişle en düşük emekli maaşı bir asgari ücretin sadece üçte ikisi tutarında olmuştur.

Türkiye’de emekli yoksulluğu artmaktadır. TÜİK’in açıkladığı sosyal koruma istatistiklerine göre, 2023 yılında emekli ve yaşlılara GSYH’nin yalnızca yüzde 4,4’ü kadar kaynak ayrılmıştır. Bu oran 2021 yılında yüzde 4,9, pandemi öncesi 2019’da ise yüzde 6,1’di. Verilere göre emekli ve yaşlılara yapılan harcamaların GSYH içindeki payı son beş yılda yüzde 28 azalmıştır. Sosyal koruma harcamalarının içerisinde emekli ve yaşlılara yapılan harcamaların yanı sıra hastalık/sağlık bakımı, engelli/malül, dul/yetim, aile/çocuk, işsizlik ve sosyal dışlanma yardımlarına ilişkin harcamalar yer almaktadır. Bunlar içinde en büyük paya sahip olan kalem yüzde 43,6 ile emekli ve yaşlılar için yapılan harcamalardır. Sosyal koruma giderek

zayıflamaktadır. Sosyal koruma harcamalarının genel olarak GSYH’den aldığı pay da son beş yılda azalmıştır. Bu pay 2019’da yüzde 12,5 iken, 2021’de yüzde 10,9’a, 2023’te ise yüzde 10,1’e gerilemiştir.

Bunun yanı sıra DİSK-AR tarafından yapılan çalışmaya göre, Türkiye Avrupa’da 32 ülke arasında 2021 yılı itibarıyla Euro bazında ortalama emekli maaşlarının en düşük olduğu ikinci ülke konumundadır. Almanya’da ortalama emekli maaşı Türkiye’nin neredeyse 7 katıdır. Türkiye’de emekliler için 2023 son 20 senedeki en kötü dönem olmuş, emeklilerin durumu 2024’te daha da geriye gitmiştir. Son verilere göre, 2012-2021 yılları arasında Avrupa’da ortalama emekli maaşı büyük ölçüde artarken Türkiye’de yüzde 34 düşmüştür.

DİSK-AR tarafından hazırlanan ve 23 Mart 2024’te kamuoyuyla paylaşılan “Avrupa’da ve Türkiye’de Emeklilerin Durumu” isimli araştırmaya göre:

- Türkiye’de ortalama emekli aylığı merkez Avrupa ülkelerinin 6’da biri oranındadır. Ortalama emekli aylığı İspanya’da 1.417, Fransa’da 1.485, Almanya’da 1.552, İtalya’da 1.582, Belçika’da 1.717, Hollanda’da 2.003 avro iken Türkiye’de 237 avro!
- Avro cinsinden emekli aylığı Türkiye’de 2012 ve 2021 arasında yüzde 33,6 azaldı.
- Avrupa’da Türkiye’den daha düşük aylığına sahip ülke sayısı 2012’de 9 iken 2021’de sadece 1’dir.
- Avrupa’da 2012’de Türkiye’den daha düşük yaşlılık aylığına sahip 11 ülke varken 2023’te yalnızca 2 ülke vardır.
- 2012’de 447 avro olan Türkiye’de ortalama yaşlılık aylığı, 2021’de yüzde 37,2 gerileyerek 281 avroya düştü.

- Emekli aylıklarına Türkiye’de Avrupa’nın yarısından daha az kaynak ayrılmaktadır. Emekli ödemelerinin GSYH’ye oranı AB-27 ortalamasında yüzde 9,5 iken Türkiye’de yüzde 4,1’dir.
- Türkiye’de aktif/pasif oranının çok düşük olduğu iddiası doğru değildir. 2021 itibarıyla Avrupa ülkelerinde aktif/pasif oranı ortalama 1,6 iken Türkiye’de bu oran 1,9’dur.
- 2002 yılında Türkiye’de ortalama emekli ve hak sahibi aylık ve geliri asgari ücretin yüzde 22 fazlası iken 2023’te yüzde 26 altına düştü.
- 2002’de ortalama emekli aylığının kişi başına GSYH’ye oranı yüzde 46,4 iken 2024’te yüzde 27,7’ye geriledi.
- 2002 yılında yüzde 36,6 olan çalışan veya iş arayan emeklilerin oranı Aralık 2023’te yüzde 55,3’e yükseldi.
- Bütçede emeklilerin payı düşmektedir. 2008-2024 arasında SGK’ye yapılan bütçe transferlerinin oranı 5,2 puan azaldı.
- SGK’de emekliler için yeterince kaynak vardır. Prim gelirlerinin emekli aylıklarını ve sağlık ödemelerini karşılama oranı 2002’de yüzde 61 iken 2023’te yüzde 76,4’e yükselmiştir.

Ayrıca Mercer CFA Enstitüsü tarafından 2024 yılında yayınlanan ve dünya nüfusunun yüzde 65’ini kapsayan, 48 emeklilik sisteminin karşılaştırdığı raporun sonuçlarına göre düşen doğum oranları ve artan yaşam beklentisi arasında emeklilik sistemi iyileştirmelerine olan ihtiyaç da giderek artmaktadır. Söz konusu raporda Türkiye 45’inci sırada yer almıştır. Küresel Emeklilik Endeksi’ne göre, Hollanda en iyi emeklilik sistemine sahip ülke olurken Hollanda’yı İzlanda ve Danimarka izlemiştir. Türkiye, en düşük not grubu olan kategoride yer almıştır. Türkiye’nin emeklilik sistemi

Güney Afrika, Arjantin, Filipinler ve Hindistan ile dünyanın en zayıf emeklilik sistemleri arasında yer almıştır.

Tüm bu acı gerçeklere rağmen iktidar getirdiği torba yasa teklifiyle emeklilere açlık sınırının ancak 3'te 2'sine tekabül eden bir rakamı yasallaştırmaya çalışmaktadır. Yaklaşık 4 milyon emekliyi ilgilendiren en düşük emekli aylığı 12 bin 500 liradan 14 bin 469 liraya çıkarılmaktadır. Bu da yaklaşık 4 milyon emeklinin sadece ve sadece aylık 14 bin 469 liraya mahkûm olması anlamına gelmektedir! Oysa açlık sınırı Türk-İş'in açıkladığı son rakama göre 21 bin 83 liradır. Milyonlarca emekli 14 bin 469 lira gibi açlık sınırının ancak üçte ikisi oranında maaş alacaktır.

2025 yılında da emekliye açlık, sefalet ve yoksulluk reva görülmüştür. Daha önce de söylediğimiz gibi 2024 yılını AKP her ne kadar “Emekliler Yılı” olarak ilan etmiş olsa da aslında “Emeklilerin Canına Okuma Yılı” olmuştur. İktidar 2025 yılında da emeklilerin canını okumaya, emeklileri yoksullaştırmaya devam edecektir. Çünkü bu torba yasa teklifiyle emekli maaşlarına ilişkin yapılan düzenleme emeklilerin yoksulluk ve açlık sorununa asla çare olamayacak aksine sorunlarını daha büyütecektir.

Bizler DEM Parti olarak bunu asla kabul etmiyoruz, etmeyeceğiz. Emeklilerin insan onuruna yaraşır bir yaşama sahip olmak için verdikleri mücadeleyi destekliyoruz. Ayrıca DEM Parti olarak “en düşük emekli maaşının yılda iki kez ve sendikalar tarafından açıklanan son yoksulluk sınırlarından en yüksek olanın yarısından az olmayacak şekilde” arttırılmasını savunuyoruz. Bugün için bu rakam 35 bin TL'dir. Ayrıca emekli maaşları yılda 4 kez de güncellenmelidir.

İktidar TMSF’yi Kayyumluk Göreviyle Holdinge Çevirdi

Bu torba yasa teklifinde yer alan bir diğer önemli düzenleme de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) ilişkin düzenlemedir. TMSF’nin birinci ve asli görevi mevduatın sigortalanmasıdır. Ancak zaman içinde TMSF’ye, mevduat sigortacılığı görevi ile doğrudan ilgisi olmayan çeşitli görevler de yüklenmiştir. Bu görevlerden birisi de “kayyumluk” görevidir. TMSF bu kayyumluk göreve nedeniyle holdinge dönüşmüştür.

Hatırlatma gerekirse TMSF, 22 Temmuz 1983 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bünyesinde tasarruf mevduatını sigorta etmek üzere kurulmuştur. 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz sebebiyle TMSF’nin yetkileri genişletilmiş, tasarruf mevduatını sigorta etmenin yanı sıra bankaların mali bünyelerini güçlendirme ve gereğinde yeniden yapılandırma görevi TMSF’ye verilmiştir. 26 Aralık 2003 tarihinde TMSF’nin karar organının Fon Kurulu olduğu hükme bağlanarak TMSF özerk bir statüye kavuşturulmuştur. 19 Temmuz 2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile katılım bankaları nezdinde açılan gerçek kişilere ait katılım fonları da TMSF’nin güvencesi altına alınmıştır.

Türkiye’de 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü sonrasında ilan edilen OHAL kapsamında 1 Eylül 2016 tarihinde yayımlanan 674 sayılı KHK ile “FETÖ/PDY terör örgütleri”ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 133’üncü maddesi uyarınca kayyum atanan/atanacak olan şirketlerdeki kayyumluk görev ve yetkilerinin TMSF’ye devredilmesine karar verilmiştir. Böylece TMSF, normal ve mutata olan mevduat sigortacılığı görevine ilaveten kayyumluk görevini de üstlenmiştir.

Yıllar içinde TMSF’nin asli görevi olan mevduat sigortacılığının nasıl geri planda kaldığı kurul kararları içinde mevduat sigortacılığına ilişkin kararların sayısından da anlaşılmaktadır.

TMSF verilerine göre, 9 Ocak 2025 tarihi itibarıyla, Türkiye’nin yaklaşık 40 ilinden toplam 681 adet şirket/ticari işletmenin kayyumlarının yetkileri TMSF’ye devredilmiş veya bu şirketlere TMSF kayyum olarak atanmıştır. Ayrıca 96 şirketin yüzde 50’nin altındaki hisseleri ile 101 gerçek kişinin mal varlıklarına da TMSF kayyum olarak atanmıştır. Söz konusu şirket/ticari işletmelerden derlenen bilgilere göre, 681 adet şirket/ticari işletmenin 14 Ekim 2022 itibarıyla kayyum olunan şirketlere ilişkin TMSF’nin web sitesinde yer alan en son veriler şu şekildedir:

TMSF Kayyımılık Verileri		
(14 Ekim 2022 itibarıyla)		
Statüsü		Adet/Kişi
1	Tam Kayyımılık (%50 ve Üzerinde Ortaklık Hissesine Kayyım Olunan Şirketler)	697
	Anonim Şirket	409
	Limited Şirket	231
	Şahıs İşletmesi	27
	Diğer	30
2	Kısmi Kayyımılık (Pay/Hisse Kayyımlığı) (%50’nin Altında Ortaklık Hissesine Kayyım Olunan Şirketler)	96
3	Şahsi Mal Varlığı Kayyımlığı (Gerçek Kişiler)	101

Yine kayyum olunan şirketlere ilişkin 30 Eylül 2021 tarihi itibarıyla TMSF'nin web sitesinde yer alan en son verilere göre TMSF'nin kayyum olarak atandığı şirketler 36 milyar 550 milyon lira ciroya sahiptir. Bu şirketlerde 37 bin 463 kişi çalışmaktadır. Şirketlerin toplam aktif büyüklüğü 76 milyar 250 milyon liradır. Yani TMSF kayyum olarak devasa bir iktisadi büyüklüğü yönetmektedir.

Kayyım Olunan Şirketlere İlişkin Makro Veriler (30.09.2021 itibarıyla)	
Toplam Aktif Büyüklüğü	76,25 milyar TL
Öz Kaynak Büyüklüğü	33,69 milyar TL
Ciro Toplamı	36,55 milyar TL
Çalışan Sayısı	37.463 kişi

İktidar, 15 Temmuz 2016 sonrası çoğunlukla eski ortakları Gülen Cemaati yapılanmasına ait şirketlere TMSF aracılığıyla kayyum atamış, şirketler TMSF bünyesine alındıktan bir süre sonra yandaşlara piyasa ederinin altında satılarak

yandaşların nemalanmaları sağlanmıştır. Bu yöntemle yandaşlara büyük bir sermaye transferi yapılmıştır. Ayrıca bu süreçte iktidara yakın kişiler kayyum atanmış şirketlerin yönetim kurullarına atanarak birden fazla maaş almaları sağlanmıştır.

TMSF'nin web sitesinde her ne kadar, “TMSF'nin kayyum olarak atandığı şirketlerin faaliyetlerinin ticari teamüllere uygun olarak, basiretli bir tüccar gibi yönetilmesi ve söz konusu şirketlerin milli ekonomiye olan katkısının devam ettirilmesi TMSF'nin birincil amacı ve görevi olduğu gibi hukuki yükümlülüğüdür. Ayrıca, Şirketlerde çalışanların mağdur olmamaları ve istihdamın olumsuz etkilenmemesi TMSF'nin öncelikli hedefleri arasında bulunmaktadır” dese de iktidar, TMSF bünyesine alınan şirketleri kamu malı olarak görmemiş aksine yeni bir rant sahası olarak görmüş, bu şirketler üzerinden yandaşlara büyük iltimaslar sağlamıştır. TMSF bünyesine alınan şirketlerde yapılan yolsuzluk ve yağmalar kamuoyuna yansımış ancak ilgili kişiler hakkında genellikle herhangi bir cezai işlem uygulanmamıştır. Örneğin bu şirketlerden yalnızca birisi olan ve Erciyes Anadolu Holding adını alan şirkete atanan kayyumun başındaki Ertunç Laçinel 20 milyon avro ile kayıplara karışmıştır. Bu benzeri pek çok vaka basına yansımıştır. Bu olaylar bize iktidarın TMSF bünyesinde yer alan şirketleri belli bir çevrenin kullanıma sunulmuş bir mülk gibi gördüğünü göstermektedir.

Bu yasa teklifiyle yapılmak istenen düzenleme de kayyum atanmasına karar verildikten sonra 5 yıl süreyle kayyum atanacağını, şirketin genel kurul yetkilerinin Türk Ticaret Kanunu hükümleri tabi olmaksızın TMSF tarafından kullanılacağını, TMSF'nin atadığı basiretli yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun yönetileceği, bu şirketlerin mal varlıklarının satılmasına ve ayrıca feshi veya tasfiyesine TMSF'nin karar verebileceğini içermektedir. Ancak iktidarın geçmiş deneyimlerine bakıldığında, yapılmak istenen düzenlemeler ve özellikle kayyum süresinin 5 yıla çıkarılması hususu asla güven vermemektedir.

Tekrar ifade etmek gerekirse Anayasa’ya açıktan aykırı düzenlemeler de içeren bu yasa teklifi “sermayeye destek paketi”dir. Ekonomi emeğiyle geçinen yurttaşların, emeklilerin üzerine çökmüşken, toplum daha yoksullaşırken, çalışan yoksulluğu her geçen gün artarken, milyonlar sefalet ücretlerine mahkûm edilmişken sermaye sınıfının çıkarları için getirilen bu yasa teklifine Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi olarak onay vermiyoruz.

Madde Değerlendirmeleri

Madde 1: Bu yasa teklifinin 1, 2 ve 3. maddeleri ile yapılmak istenilen düzenleme içerikleri 24-25 Aralık 2024 tarihlerinde Meclis Genel Kurul gündemine 177 sıra sayılı yasa teklifinin 10, 11 ve 12. maddeleri ile getirilmek istenmişti. Ancak muhalefet partilerinin Anayasa’ya aykırılık gerekçesiyle ısrarlı itirazları üzerine ilgili maddeler yeniden değerlendirilmek üzere yasa teklifi metinden çıkartılmıştı. Şimdi görüyoruz ki, aynı maddeler bir başka torba yasanın içerisine konularak tekrar getiriliyor. Bu durum, AKP-MHP iktidarının sistematik hale getirdiği keyfi, baştan savma ve kural tanımayan yasa yapma tekniğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Daha önce ifade ettiğimiz gibi bu yasa teklifinin ilk üç maddesinin ikisi Anayasa’ya aykırıdır.

Anayasa’nın 108. maddesinde Devlet Denetleme Kurulu’nun denetim yapabileceği alanlar çok açıkça belirtmiştir:

“Anayasa Madde 108: İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu,

Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.”

Yapılmak istenen bu düzenleme ile Devlet Denetleme Kurulu’na kamuya yararlı derneklerde vakıflarda kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştirakinde her türlü idari soruşturma, araştırma, inceleme yetkisi verilerek, Anayasa’nın 108’inci maddesinde belirtilen yetkinin artırılması istenmektedir.

Söz konusu madde ile tüzel kişiliği haiz kurumlarda *de facto* bir kontrol mekanizması halini alabileceği, bir sonraki adımda bağımsız kurumlarda kayyum tehdidi oluşturabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü örgütlenme ve dernekleşme hakkının hedef alınmasına zemin oluşturan bir düzenleme söz konusudur. AYM’nin Anayasa’ya aykırı bularak yayımladığı ret kararında yer alan risk ve tehditlere rağmen bu düzenlemede ısrar edilmesi yanlıştır.

Madde 2: 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Kanun’un mülga 5’inci maddesi ile ilgili değişiklik yapılmakta, Devlet Denetleme Kurulu denetçilerinin görev ve yetkileri genişletilmektedir.

Yasada değişiklik yapılmadan önce Kurul inceleme, araştırma ve denetimini bir ya da birden çok üyesinin sorumluluğu altında yürütür, gereken hallerde ve konunun niteliğine göre sözleşmeli ve geçici uzmanlardan yararlanır, inceleme, araştırma ve denetleme komisyonları kurardı. Son haliyle ise, Anayasa Mahkemesi kararı gereği denetçilerin görev ve yetkileri tüm denetimi ve detayda yapılması gereken tüm görevler Devlet Denetleme Kurulu başkanı ve üyelerine verilmiştir.

Böylece sözü edilen kurum ve kuruluşlar adeta Cumhurbaşkanlığı bürolarına dönüşebilecek, her türlü belge ve bilgileri hiçbir sınırlama olmaksızın idari bir birim olan ve yargısal niteliği olmayan kurul tarafından denetlenebilecektir.

Madde 3: 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Kanunun mülga 6’ncı maddesi ile ilgili kurul üyesi veya denetçinin yetkilerine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Bu düzenleme Cumhurbaşkanı’na bağlı Devlet Denetleme Kurulu’nun inceleme ve denetim işlevini aşarak, kurulun adeta yargının yerine geçmesinin ve kendi özel keyfi ceza hukukuna tabi kılmasının yolunu açma riski taşımaktadır. Bu düzenleme ile Devlet Denetleme Kurulu’nun ilgili kurul üyesi ile denetçisine, özel hukuk tüzel kişilikleri olan ve örgütlenme özgürlüğü ve hak arama hürriyeti kapsamında korunan haklara aykırı bir biçimde görevden uzaklaştırma yetkisi de tanınmaktadır. Bu hüküm de Anayasa’ya aykırıdır.

Doğrudan örgütlenme özgürlüğünü, hak arama hürriyetini zedeleyen bu düzenleme, aynı zamanda 87 sayılı ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Sözleşmesi’ne de aykırıdır.

Yapılacak bu düzenleme ile görevden uzaklaştırma işlemine karşı idari ya da yargısal denetim aracı bulunmamaktadır. Böyle bir durumda idarenin keyfî tutumu, hukuksuz işlemi karşısında bir denetleme mekanizmasının olmayışı Devlet Denetleme Kurulu’nun bir siyasi baskı aracı olarak kullanılmasının önünü de açmaktadır. Oysa olması gereken Devlet Denetleme Kurulu’nun denetim faaliyetinin idari vesayet denetimi çerçevesinde sınırlı olarak kalmasıdır.

Madde 4: Türkiye’de ekonomi politik tercihlerle derinleşen çoklu krizlerden en çok etkilenen kesimlerin başında emekliler gelmektedir. Çünkü AKP iktidarında, milyonlarca emekli “muhtaç” ve “yük” olarak görülmüş, on yıllarca tırnaklarıyla kazıyarak elde ettikleri emekleri hiçe sayılmıştır. Özellikle 2003 yılından günümüze doğru emekli maaşının ve emeklilerin sosyal haklarının seyrine bakıldığında milyonlarca emeklinin yoksullaşması süreci de net bir biçimde görülmektedir.

Geçmişle mukayese edildiğinde 2002’de ortalama emekli aylığının kişi başına GSYH’ye oranı yüzde 46,4 iken 2024’te yüzde 27,7’ye gerilediği; yüzde 36,6 olan çalışan veya iş arayan emeklilerin oranının Aralık 2023’te yüzde 55,3’e yükseldiği açıkça görülebilir. Aynı şekilde 21 yıl önce 332 TL olan emekli maaşının, 226 TL olan net asgari ücret karşısındaki durumu da emekli yurttaşların yıldan yıla yoksullaştırıldığını ortaya koymaktadır.

2025 yılı için en düşüklü emekli maaşının yüzde 15,75 oranında arttırılarak 14 bin 469 TL yapılması kararlaştırılmıştır. Böylelikle emekliler yüksek enflasyon ve hayat pahalılığı koşullarında 21 bin 83 lira olan açlık sınırının altında bir ücrete mahkûm edilmiştir. Her ne kadar TÜİK’e göre enflasyon oranı yüzde 44,38 olsa da bağımsız kurumlarca bunun en yüzde 83,40 olduğu ifade edilmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından “Emekliler Yılı” ilan edilen 2024 yılı, emekli yurttaşın enflasyon altında ezildiği bir yıl olmuştur. Çünkü enflasyon çoğu aylarda yüzde 50’nin üzerinde seyrederken milyonların payına yoksulluk ve sefalet düşmüştür. Özellikle 2020 yılından bugüne ekonomik kriz derinleşirken en düşüklü emekli maaşında 1.000 ila 2.500 lira arasında değişen cüzi artış sağlanmıştır. Bu sebeple sayıları 16,6 milyon olan emekliler, ekstra bir iş olmadığı sürece geçinemez haline getirilmiştir. Yine en düşük emekli maaşı alan 3,87 milyon yurttaşın, 2025 yılında hayatını idame ettirmesinin mümkün olmadığı ortadayken 14 bin 469 liralık bir maaş kabul edilebilir değildir.

Emeklilerin, insan onuruna yaraşır şartlarda yaşama hakkının gasp edildiği ortadadır. Çünkü emekliler, on yıllardır verdiği emeğin karşılığında günlük yaşamını rahatlıkla idame ettirecek koşullardan mahrum bırakılmıştır. Belirlenen en düşük emekli maaşının yağmur olup yağın zamlar karşılığında bir hükmü olmadığı, aydan aya eriyeceği de bilinmektedir. Bu sebeple AKP iktidarının, emekli yurttaşı bir “yük” olarak gören yaklaşımı terk ederek en düşük ücretli maaşının yoksulluk sınırının yarısına denk düşecek şekilde belirlenmesi yönünde adım atması gerekmektedir.

Madde 5: Bu düzenleme ile “işverenlerin işgücü maliyetlerinin” karşılanması amacıyla asgari ücret desteğinin artırılması kapsamında 2025 yılında işverene her sigortalı çalışan başına günlük 33,33 TL, aylık 1.000 TL verilecek ve bu destek tutarı İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılanacaktır. Daha önce aylık 700 TL olarak verilen asgari ücret desteğinin artırılmasıyla işverenlere aylık 5,26 milyar, yıllık ise 63,13 milyar TL verilmiş olacaktır.

Bu düzenleme, emekçilerin işsizlik durumunda güvencesi olması gereken fonun, patronların maliyetlerini karşıladığı bir kaynak olmaya devam edeceğini göstermektedir. Böylece işverenler, emekçilere ödedikleri asgari ücretin oluşturduğu maliyeti, yine emekçilerden kesintileriyle oluşan İşsizlik Sigortası Fonu’ndan karşılayabileceklerdir. Dolayısıyla bunun adı, emekçilerin bir cebine giren maaşın diğer cebinden çalınmasıdır.

AKP-MHP iktidarının ekonomi politik tercihleri sermayenin sorun ve talepleri doğrultusunda şekillenmektedir. İktidar milyonlarca emekçinin taleplerini görmezden gelmektedir. Asgari ücret insan onuruna yaraşır bir düzeye çıkarılmamış, açlık sınırında 22 bin 104 TL olarak belirlenmiştir. Oysaki asgari ücretin en az 35 bin TL seviyesine çıkarılması, yıl içinde de enflasyona göre güncellenmesi gerekmektedir. Ancak AKP-MHP iktidarı, belirlediği düşük asgari ücretin dahi

faturasını İşsizlik Sigortası Fonu üzerinden emekçiye çıkarmaktadır. Öyle ki, birçok emekçi, işsiz kalması durumunda dahi İşsizlik Sigortası Fonu’ndan yararlanmazken bu düzenlemeyle yine patronlar yararlanacaktır.

İşsizlik Sigortası Fonu, mevcut haliyle emekçiler için bir güvence olmaktan uzaklaştırılmıştır. Oysaki 1999 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan İşsizlik Sigortası Kanunu’nda temel amacın sigortalılara işsiz kalmaları halinde, kanunda öngörülen ödeme ve hizmetlerin yerine getirilmesinin sağlanması olarak belirlenmişti. Ancak AKP iktidarlarında yapılan değişikliklerle İşsizlik Sigortası Fonu’nun amacı dışında kullanılmasının yolu da açılmıştır. Bu kapsamda işverene destek ve teşvikler verilmiş, geçmiş yıllarda ucuz kredi sağlanması amacıyla fondan kamu bankalarına aktarım yapılmış, döviz kurlarının baskılanması için kullanılmış, GAP gibi projelere kaynak sağlanmıştır. Yani neredeyse işsiz kalan emekçiler dışında birçok amaçla kullanılmıştır.

İşsizlik Sigortası Fonu, reel işsizliğin resmi rakamların çok üzerinde olduğu bir dönemde emekçilerin imdadına yetişmemiştir. Çünkü her emekçi, işsiz kalması durumunda doğrudan fondan yararlanma hakkına sahip olamamaktadır. İşsiz kalan bir emekçinin yerine getirmesi gereken şartlar vardır. Bunlar kişinin kendi istek ve kusuru dışında işsiz kalması, hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün hizmet akdine tabi olması, hizmet akdinin feshinden önceki son 3 yılda en az 600 gün işsizlik sigortası primi ödemesi ve hizmet akdinin feshinden sonraki 30 gün içerisinde İŞKUR’a şahsen veya elektronik ortamda başvurması şeklinde sıralanmaktadır.

10 Ocak 2025 tarihinde açıklanan TÜİK’in Kasım 2024 Hanehalkı İşgücü Araştırmasına göre; mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik yüzde 8,6 mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsizlik ise yüzde 28,2 olmuştur. Her ne kadar dar tanımlı işsizlik Kasım 2024’te 3 milyon 72 kişi olarak tespit edilse de

DİSK-AR'ın TÜİK verilerinden yararlanarak yaptığı hesaplama göre bu sayının 11 milyon 436 bin kişi olduğu belirtilmektedir. Buna rağmen İşsizlik Sigortası Fonu 2024 Aralık Ayı Raporuna göre, Mart 2002 tarihinden 31 Aralık 2024 tarihine kadar işsizlik ödeneğine 20.750.106 kişi başvurmuş, ancak 11.216.541 kişi ödenek almaya hak kazanmıştır. Dolayısıyla neredeyse başvuran her iki işçiden sadece bir işçi fondan yararlanabilmiştir.

Bugün İşsizlik Sigortası Fonu'nun 359 milyar lira bir büyüklüğe ulaştığı belirtilirken 2024'te işsiz kalanlara yapılan toplam ödeme ise sadece 45 milyar 730 milyon lira olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık İşsizlik Sigortası Fonu'ndan patronlara yönelik destek ve teşvik kapsamında ödenen miktar ise 71 milyar lira olmuştur. AKP-MHP iktidarının hiçbir şart altında önceliğinin emekçiler değildir. Bilakis emekçilerin emeğinin patronlar lehine kullanılması tercih edilmektedir. Bu sebeple İşsizlik Sigortası Fonu'nun kuruluş amacına uygun olacak şekilde kullanılması ilkesine yeniden dönülerek işsiz kalan emekçiler için bir güvence olmasının sağlanması gerekmektedir.

Madde 6- Madde ile yapılan düzenlemelerle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı ve kamuya ait santrallardaki elektrik enerjisi üretiminden sorumlu olan Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ)'ye “enerji piyasasında daha aktif bir rol üstlenmesi” sağlandığı iddia edilmektedir.

Burada öncelikle tartışılması gereken temel konu bu alanda yapılan özelleştirmelerdir. AKP iktidarı öncesi kamunun en büyük paydaşı olduğu bu alan, AKP ile birlikte kamu payının azaldığı, özelleştirmelerin ve dolayısıyla taşeronlaşmanın arttığı, özel sektöre ve özellikle büyük sermaye grupları şirketlerine pay edildiği bir alana dönüşmüş durumdadır. Gelineen durum itibariyle, kazanan şirketler olmakta, kamu zarara uğratılmakta, fatura ise topluma kesilmektedir. Kamu

kaynaklarının özel sektöre transferine son verilmesi, enerji alanının kamusal hizmet olarak ele alınması ve üretim, dağıtım gibi kalemlerde kamunun etkinliğini arttırıcı düzenlemelerin yapılması gerekirken, bu teklifle getirilen düzenlemelerle geniş toplum kesimlerine ve doğaya verilen zararlar katlanarak devam ettirilecektir.

Getirilen düzenlemelere bakıldığında öncelikle EÜAŞ, Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş.’nin (TETAŞ) taraf olduğu mevcut sözleşmeleri, imzalanmış enerji alış ve satış anlaşmalarını yürütebilecek, elektrik piyasalarında faaliyette bulunabilecektir. EÜAŞ, görevli tedarik şirketlerine tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketiciler için toptan satış tarifesinden elektrik enerjisi satabilecek, tarifesi düzenlemeye tabi olmayan tüketiciler için görevli tedarik şirketlerine elektrik enerjisi satışına ilişkin fiyat, hüküm ve şartlar taraflar arasında serbestçe belirlenecektir. EÜAŞ, ilgili hükümlerde belirtilen elektrik enerjisi miktarını mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda, yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden elektrik alımı yapabilecektir. Özetle EÜAŞ’a üretim, alım, satım ve bunlarla ilgili anlaşmalar yapmak ve bu anlaşmaları yürütmek görevi getirilmektedir.

Özellikle iktidara yakınlığı ile bilinen büyük sermaye gruplarına ve bunların hem dağıtım hem tedarik hem de termik santraller gibi üretim yapan yapılara sahip şirketlerine pay edilmiş durumda olan bu alanda, yapılmak istenen bu düzenlemelerle elektriğin temin edildiği, alındığı, sonra satıldığı bütün aktörlerin aynı kazanan yapılara çıktığı bir düzen yaratılmış olmaktadır. EÜAŞ’tan düşük fiyatlarla dağıtım şirketleri tarafından alınan elektrik, yüksek fiyatlar ve dağıtım bedelleriyle tüketiciye fatura edilmekte, kamu desteği ile sağlanan bu haksız kazançlar ve yüksek karlılık ise devam ettirilmektedir.

Yerli kömürle üretim yapan termik santrallerden yüksek maliyetli alım yapılabilecek olması da bu santrallerin elektrik üretimi sırasında ortaya çıkardıkları

çevre ve halk sağlığı sorunları, buna ilişkin alınmayan önlemler ve yerine getirilmeyen yükümlülükler ortada olmasına rağmen, yeni bir teşvik ve kamu desteği anlamına gelecek bir durumun yaratılacağıının göstergesidir. Yapılması gereken çevre ve halk sağlığı adına yükümlülüklerini yerine getirmeyen, kamu zararına sebep olan işletmelerin yeni teşvik ve destek anlamına gelecek düzenlemelerle ihya edilmesi değil, bu yapılara gerekli yaptırımların uygulanması ve toplum yararına düzenlemelerin yapılmasıdır. Kamunun elektrik üretimindeki payı arttırılmalı, özel sektöre tanınan imtiyazlara son verilmelidir.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir diğer nokta da elektrik dağıtım şirketlerinin genel aydınlatma ile teknik kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını da EÜAŞ’tan temin edebilecek olmasıdır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, 2008-2013 arası yapılan elektrik dağıtımdaki özelleştirmelerle, dağıtım bedeli olarak ödenen fiyatlar büyük oranlarda artmıştır. Tüketicilerden alınan bu bedel, yükselen faturalarla tüketicilerin dağıtım şirketlerine çalıştığını ve aslında bu şirketlere bir sermaye transferi yapıldığını göstermektedir. Halkın faturaları artarken, bu şirketler kârlarını katlamaya devam etmişlerdir. Dağıtım hizmeti bölge bölge bu şirketlere adeta parsellenmiştir.

Örneğin, bunlardan biri ve karını en çok katlayanlardan olan Cengiz Holding’in elektrik dağıtım yaptığı bölgeler, nüfusun en yoğun yaşadığı bölgelerdir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın Ekim 2024 verilerine göre, Cengiz Holding’e ait dört elektrik dağıtım şirketine sokakların ve caddelerin aydınlatılması karşılığında 690 milyon 156 bin 573 TL ödenmiştir. Elektrik dağıtım şirketlerine sokak ve caddelerin aydınlatılması karşılığında “genel aydınlatma ödemesi” adı altında 2020 yılında 2 milyar 440 milyon 589 bin TL ödenirken, 2022-2024 döneminde ödenen para ise yıllara göre şöyledir:

2021: 2 milyar 961 milyon 630 bin TL

2022: 10 milyar 471 milyon 504 bin TL

2023: 23 milyar 627 milyon 763 bin TL

2024: (Ocak-Haziran): 14 milyar 212 milyon 695 bin TL.

Ödenen payın giderek arttığı görülmektedir. Elektrik dağıtım şirketlerine genel bütçeden aktarılan payın yanı sıra belediye bütçelerinden de milyonlarca liralık kaynak aktarılmaktadır. Elektrik dağıtım şirketlerinin genel aydınlatma karşılığında belediyelere yüz milyonlarca liralık faturalar kestiği, büyükşehir belediyeleri, il ve ilçe belediyeleri ile belde belediyelerinin bütçesinden 2023 yılında elektrik dağıtım şirketlerine 512 milyon 627 bin 70 TL ödendiğinin tespit edildiği ise kamuoyuna haberlerle yansımıştır. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin yıllık olarak 300 milyar kWh saat elektrik tükettiği ve her kWh başına dağıtım bedeli olarak yaklaşık 1 lira alındığı düşünülürse, bu şirketlere aktarılan miktarın büyüklüğü ortaya çıkacaktır. Temel yükümlülüklerini yerine getirmeyen, elektrik dağıtım şebekelerinin gerekli bakım, onarım, yenileme gibi çalışmalarını yapmayan bu şirketlerin genel aydınlatma ile teknik kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ'tan nasıl ve neden temin edecekleri hususu yasa teklifinin komisyon görüşmeleri sırasında da açıklığa kavuşmamıştır.

Yerine getirilmeyen yükümlülükler ve artan taşeronlaşma sebebiyle toplumun can güvenliği de hiçe sayılmaktadır. 2024 yılının Haziran ayında Diyarbakır'ın Çınar ile Mardin'in Mazıdağı ilçeleri arasındaki bölgede çıkan yangınlar sonucu 15 yurttaş hayatını kaybetmiş, 80'e yakın yurttaş yaralanmış, yüzlerce hayvan yanarak can vermiş, hektarlarca alan küle dönmüş, büyük bir doğa ve canlı kıyımı yaşanmıştır. Yangınların çıkış nedeninin ise gerekli bakımları yapılmayan, onarılmayan elektrik dağıtım sistemi ile değiştirilmeyen eski elektrik direkleri olduğu bilirkişi raporlarıyla ortaya konulmuştur. Yine 2024 yılının Temmuz ayında İzmir Alsancak'ta sokakta

yürürken biriken yağmur sularındaki elektrik akımına kapılan iki yurttaş yaşamını yitirmiş, dağıtım şirketi GDZ Elektrik ise asli kusurlular arasında bulunmuştur.

Bu durum, mevcut haliyle toplumun can güvenliği tehlikesinin, doğanın katledilmesinin ve sermaye transferinin katlanarak devam edeceğinin göstergesidir. Tekrar vurgulamak gerekirse yerli kömürle üretim yapan termik santrallerden yüksek miktarda alım yapılması ihtimali, bu işletmelere yeni bir teşvik ve kamusal destek anlamına geleceğinden fosil yakıt kullanımından doğan ekolojik sorunları daha da büyütme riskini artıracaktır.

Bu maddenin tamamının yasa teklifinden çıkarılması, kamu kaynaklarını çarçur etmeyecek, toplumu zarara uğratmayacak, toplum sağlığını ve yurttaşların can güvenliğini, kamu yararını gözeterek, enerji alanındaki tekelleşmeleri sonlandıracak düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Madde 7- Madde ile yapılan düzenlemelerle TMSF’ye verilen yetkiler genişletilmektedir. Daha önce de 9. Yargı Paketi ile TBMM’ye getirilen bu düzenleme, Anayasa’ya aykırılık ve ticari faaliyetler üzerinde risk oluşturmaları sebebiyle ciddi bir muhalefetle karşılaşmış ve 9. Yargı Paketi’nden çıkartılmıştı. Fakat AKP-MHP iktidarı klasiği olan torba yasa tekniği ile yine bir “yasama kurnazlığı” sergilenerek aynı düzenleme bu teklifle geçirilmeye çalışılmaktadır. Teklife göre suç gelirlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde şirketlere 5 yıl süreyle TMSF kayyum olarak atanabilecektir.

TMSF’nin artık suçtan elde edilen malvarlıklarını “daha etkin” bir şekilde ve özellikle “terör suçlarıyla” bağlantılı şirketlerin yönetimini denetleyebileceği, şirketlere ya da malvarlıklarına beş yıl süreyle atanabilecek kayyumlarla devletin ekonomideki etkisinin daha da güçlendirileceği ve yasadışı faaliyetlerle mücadelenin

daha etkin hale getirileceği iddia edilse de TMSF’nin şirketlere OHAL sonrası bir sopa gibi kullanıldığı, el konulan şirketler üzerinde nasıl tasarruf edildiği ve sermayenin nasıl dağıtıldığı, bu şirketlerin büyüklükleri de dikkate alındığında, bir sermaye transferi merkezi olarak kurgulandığı bugüne kadarki iktidar pratiklerinde ortaya konulmuştur. TMSF’nin yetkilerinin genişletilmesi ve özellikle “terör” vurgusu adı altında belirsiz ya da keyfi uygulamalarla bu pratiklere devam edileceğinin göstergesidir.

TMSF’nin asli görevi mevduatın sigortalanması olarak tanımlanmıştır. Fakat, 15 Temmuz 2016 sonrası kayyumluk görevini de yürütmeye devam etmiştir. Bünyesinde 684 şirket barındıran TMSF’nin hâlâ bu görevi neden devam ettirdiği, OHAL kanunlarının ve uygulamalarının hâlâ neden geçerli olduğunun tartışılması, önceliğin bu durumun ortadan kaldırılması olması gerekirken, aksine bu uygulamaların daha da genişletilerek devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

Burada asıl tartışılması ve araştırılması gereken TMSF’nin bugüne kadar “terör” soruşturmaları bağlamında el koyduğu şirketler ve bu şirketlere dair nasıl tasarruflar yapıldığı, bu tasarruflar sırasındaki ihalelerde usulsüzlükler, bu şirketlerin piyasa değerlerinin altında iktidar yandaşlarına peşkeş çekilip çekilmediği iddialarının açığa kavuşturulmasıdır. AKP-MHP iktidarının, muhalifleri ya da en ufak bir karşıtlığı “terör” torbasına koyarak bastırmaya çalıştığı ve kayyum pratikleri göz önüne alındığında, bu düzenlemelerin ekonomik alanda faaliyet gösteren muhalif iş insanlarına ya da yurttaşlara bir sopa olarak kullanılabileceği açıktır. Madde metni tamamen yasa teklifinden çıkarılmalıdır.

Gülcan Kaçmaz Sayyigıt
Van

Heval Bozdağ
Ağrı

Hakkı Saruhan Oluç
Antalya

MUHALEFET ŞERHİ

10/01/2025 Tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına havale edilen 2/2858 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi; 7 madde, yürürlük ve yürütme maddeleriyle birlikte toplam 9 madde olarak 15 Ocak 2025 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmüştür.

Kanun Teklifi;

- Devlet Denetleme Kurulu’na ilişkin kanun teklifinin adı değiştirilmekte ve Devlet Denetleme Kurulu’nun kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilmesine ilişkin düzenlemeleri,
- Devlet Denetleme Kurulu Denetçilerinin görev ve yetkilerine ilişkin düzenlemeleri,
- Devlet Denetleme Kurulu’na görevden uzaklaştırma tedbiri uygulama yetkisine ilişkin düzenlemeleri,
- En düşük emekli aylığına ilişkin düzenlemeleri,
- İşveren asgari ücret desteğine ilişkin düzenlemeleri,
- Elektrik Üretim A.Ş.’nin hakları ve yükümlülüklerine ilişkin düzenlemeleri,
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanabilmesine ilişkin düzenlemeyi içermektedir.

Genel ve Usul Üzerine Değerlendirme

İlgili kanun teklifine ilişkin ilk inceleme teklifin niteliği hakkında olacaktır. Kanun teklifi, torba kanun niteliğindedir. Torba kanun, yasama sürecinde birden fazla konuyu tek bir kanun teklifinde birleştiren, çeşitli yasa değişikliklerini ve yeni düzenlemeleri tek bir teklifte toplayan, farklı konulardaki mevzuat değişikliklerini tek bir teklifte ele alan kanun yapma yöntemidir. Bu yöntemin çokça dezavantajları vardır. Bunlar, teklif maddelerinin yeterince incelenmemesi, şeffaflıktan uzaklık, fırsatçılık stratejileri, siyasi baskılar, bilgi eksiklikleri, hukuki hatalar ve aşırı yoğunluk ve birbirinden ilgisiz düzenlemelerin birleştirilmesi gibi sorunlar olarak sayılabilecektir.

AK Parti, torba kanun teklifi yönteminin dezavantajlarını adeta kendine bir araç olarak kullanmakta, ilgili yöntemin dezavantajlarına odaklanarak bu olumsuzlukları kendi lehine çevirmektedir. Dolayısıyla bu yöntemle, istediği kanun tekliflerini, memleketimizin ve vatandaşlarımızın hayrına olup olmadığına bakmadan hızla ve özensizce çıkarabilmektedir.

Bu farklılıklar sonucu olarak bir karmaşa meydana gelmiştir. Kanunun adı bile karmaşanın sonucu olarak belirmiştir. Teklifin, bu karmaşanın sonucu olarak ve sığ bir çalışma olarak belirmesinin en önemli ispatı da ilgili kanun teklifinin adıdır. Teklifin adı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”dir. Görüldüğü üzere teklifin aslında bir adı dahi yoktur

Teklif, Plan ve Bütçe Komisyonu asli, Adalet Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi Ve Teknoloji Komisyonu ise tali komisyonlar olmak üzere dört farklı komisyona havale edilmiştir. Lakin teklif tali komisyonlarda görüşülmemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 23. maddesi, tekliflerin tali komisyona gönderilmesi ve ilgili komisyonların görüşlerini açıklamaları yetkisini bu komisyonlara vermektedir. Bu husus yetki olduğu gibi İçtüzüğü’nün yorumu neticesinde aynı zamanda bir görevdir. Tekliflerin, havale edildikleri Tali Komisyonlarda incelenmemesi, bu tekliflerin etkin ve verimli bir müzakere ortamında görüşülmesini engellemektedir.

Mevcut iktidarın kendiyile özdeşleşen acele kanunlaştırma tekniği kötü bir alışkanlık olagelmıştır. Bu tekniğin adımlarından ilki de tali komisyonların devre dışı bırakılmasıdır. AK Parti bunu artık kendine adet haline getirmiş ve neredeyse tüm kanun tekliflerinde tali komisyonları teğet geçmeyi huy edinmiştir. Bu durum da doğal olarak yasama faaliyetlerinin kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Öte yandan teklif, iki farklı kanun teklifiyle birlikte TBMM’ye sunulmuştur. Toplam üç kanun teklifi aynı zamanda başkanlığa gelmiştir. Üç kanun teklifi üç farklı komisyonda aynı gün görüşülmüş bu süreç devam ederken Genel Kurul çalışmaları da ayrıca devam etmiştir. Çok önemli düzenlemeler içeren kanun teklifleri aceleyle getirilmek istenmiştir. Öyle ki ilgili komisyonlardan sonra TBMM ara tatile girmiştir.

Yine Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü m. 4/3-3’te yer alan “Komisyonlar, şartlarına uymayan Kanun tekliflerini, sahiplerine tamamlatmaya yetkilidirler.” hükmü komisyon tarafından görmezden gelinmiştir. Teklif metni hiçbir değişikliğe uğramadan

komisyondan çıkmıştır. İktidar partisi Anayasa'yı ve kanunları umursamadığı gibi İttüzüğü de yine bu şekilde görmezden gelmiştir.

Kanunlar, normlar hiyerarşisinin gereği olarak Anayasa'ya uygun olmalıdır. Normlar hiyerarşisi, hukuk kurallarının belirli bir düzen içinde sıralanmasını ifade etmektedir. Bu hiyerarşide en üstte Anayasa, ardından kanunlar gelmektedir. Anayasa, devletin temel yapısını, bireylerin hak ve özgürlüklerini ve devlet organlarının görev ve yetkilerini belirleyen en üst normdur. Anayasa, normlar hiyerarşisinin en üstünde yer aldığı için, diğer tüm yasal düzenlemeler Anayasaya uygun olmak zorundadır. Anayasa'nın üstünlüğü ilkesi, devletin hukuk kurallarına uygun olarak yönetilmesini ve keyfi uygulamalardan kaçınılmasını sağlamaktadır.

Anayasa'ya aykırı olan kanunlar, geçersiz sayılır ve iptal edilmektedir. Anayasa Mahkemesi kanunların Anayasa'ya uygunluğunu güvence altına almaktadır. Bu güvence, Anayasa'ya uygun olmayan kanun maddelerinin AYM tarafından iptal edilmesiyle sağlanmaktadır. İptal edilen hükümlerin yerine çıkarılacak hükümler AYM'nin iptal kararını karşılamalıdır.

İlgili kanun teklifinin birçok maddesinde, evrensel hukuk ilkelerine, Anayasa hükümlerine, temel hak ve hürriyetlere aykırılık bulunmaktadır. Bunlara ek olarak, teklifte Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği hükümlerin yerine getirilmesi istenen hükümlerin birçoğu AYM'nin iptal kararını karşılamamaktadır. Teklifte AYM tarafından iptal edilen hükümlere karşılık olarak getirilen bazı maddelerde, iptal edilen hükümdeki kelimelerin eş anlamlısı kullanılarak bu hükümler yeniden yazılmıştır. Öyle ki iptal edilen düzenlemelerden bazıları doğrudan yine aynı şekilde teklif metninin içine konulmuştur. Bu durum aleni bir biçimde Anayasa Mahkemesinin kararlarının tanınmadığının ve umursanmadığının göstergesidir. Dolayısıyla AYM'nin iptal kararının karşılanmaması da önemli bir aykırılıktır. Bu aykırılıklar, şerh metninin devamındaki maddelere ilişkin kısımda ayrıca detaylandırılacaktır.

İYİ Parti olarak; adaletin tecellisini sağlayacak, hukukun gelişmesine yardımcı olacak, vatandaşlarımızın taleplerine cevap verecek ve daha iyi bir Türkiye için yapılacak faaliyetleri hep yaptığımız ve yapacağımız gibi destekleyeceğiz. Lakin; ilgili kanun teklifi, genel olarak incelendiğinde, teklifin ne adaletin tecellisine ne hukukun gelişmesine ne de vatandaşlarımızın taleplerine cevap vermediği, özetle daha iyi bir Türkiye'ye katkı sağlamadığı, aksine bu hususların tam karşısında olduğu tespit edilmiştir. İYİ Parti Grubu olarak; yukarıda belirtilen

nedenlerle, bu kanun teklifini geneli ve usulü açısından sorunlu bulmaktayız. İlgili kanun teklifi, isminden başlamak üzere özensizlikler silsilesinden oluşmaktadır. Teklif istişareye açık, katılımcı, toplumun sorunlarına odaklanan, çareler üreten, kalıcı, parlamentonun yasama kalitesini ve sorumluluğunu gözeten, demokratik bir yasama sürecine uygun yapıda değildir. Komisyon sürecinde yapıcı eleştirilerimiz dinlenmemiş ve verdiğimiz tüm önergeler reddedilmiştir. Daha Yüce Meclisimize sevk edilmeden, sorunlu olarak nitelendirilen ve sevki sonrasında da eksiklikleri tamamlanmayan, hazırlanma usulü başta olmak üzere; aslında, kanun teklifi olarak dahi adlandırılmayacak bu metne, ilgili sebeplerden ötürü karşı olduğumuzu, kanun teklifinin usul yönünü kabul etmediğimizi belirtiyoruz.

Madde 3

Söz konusu teklifin üçüncü maddesinde DDK'nın görevden uzaklaştırma tedbiri düzenlenmektedir.

Devlet Denetleme Kurulu, 1 Nisan 1981 tarih, mülga 2443 sayılı “Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun” ve buna dayanan, Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan 5 Kasım 1981 tarihli mülga “Devlet Denetleme Kurulunun Teşkilat Görev ve Çalışma Düzeni Hakkında Yönetmelik” ile 1982 Anayasasından önce mevzuatta yerini almıştır. Kurul, 12 Eylül rejiminin ilk döneminde, yani askeri müdahalenin yapıldıktan sonra Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma Meclisi tarafından kurulmuştur. Milli Güvenlik Konseyinin son şeklini verdiği haliyle, halkoylamasıyla kabulünden sonra 1982 Anayasasının 108. maddesi “Devlet Denetleme Kurulu” başlığında düzenlenmiştir.

2017 Anayasa değişikliği sonrasında ise Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte, “Devlet Denetleme Kurulu Anayasanın 108. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

“İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapar.

Yargı organları, Devlet Denetleme Kurulunun görev alanı dışındadır.

Devlet Denetleme Kurulunun Başkan ve üyeleri, Cumhurbaşkanınca atanır.

Devlet Denetleme Kurulunun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve diğer özlük işleri, Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.”

Anayasa hükmüne göre; 5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) çıkarılmıştır. Söz konusu CBK ile Devlet Denetleme Kurulunun; kuruluşu, görevleri ve işleyişi, Cumhurbaşkanı adına kurul tarafından yapılacak denetleme, inceleme, araştırma ve soruşturmalarla ilgili usul ve esasları, mensuplarının nitelikleri, atanmaları ve görevlendirilmeleri, görev ve yetkileri ve diğer özlük işleri ile ilgili esasları, kamu kurum ve kuruluşlarındaki Teftiş Kurulları ile soruşturmacının faaliyet, yetki, görev ve sorumluluk esasları düzenlenmiştir.

5 sayılı CBK’nın 6. Maddesi; Devlet Denetleme Kurulu’nun “Görevden uzaklaştırma” yetkisini düzenlemektedir. CBK’nın 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında görevden uzaklaştırma tedbiri düzenlenmiştir. Fıkra göre DDK grup başkanı; denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan, görevde kalması hâlinde kamu zararını artıracak, suç delillerini karartacak anlaşılan, kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilir veya bu tedbirin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir. Kural uyarınca DDK grup başkanı denetlemeler sırasında görevden uzaklaştırma tedbiri uygulayabilmektedir.

Anayasa Mahkemesi fıkarda yer alan “...tedbiri uygulayabilir veya...” ibaresinin, konu bakımından yetki yönünden Anayasa’ya aykırı olduğunu belirterek iptaline karar vermiştir. Bu şekilde, DDK’nın “görevden uzaklaştırma tedbiri” uygulamasının önüne geçilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararının gerekçesi ise şu şekildedir:

“Örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olan dernek hakkı; kişi açısından, dernek kurma özgürlüğünün yanı sıra derneğe üye olma, derneğin etkinliklerine katılma ve mensuplarının menfaatlerini korumak üzere faaliyetlerde bulunma gibi hakları da içermektedir. Dernekler ise belirli bir amacın gerçekleştirilmesi ya da izlenmesi için kişilerin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirdikleri, örgütlenmiş ve tüzel kişilikle donatılmış kişi topluluklarıdır. Anayasa’nın 33. maddesi temel olarak dernek hakkının kullanılması sırasında kamu makamlarının keyfî müdahalelerine karşı korunmayı amaçlamaktadır.

Anayasa’nın 108. maddesi gereğince DDK tarafından derneklerde yapılacak denetlemeler sırasında grup başkanının maddede yer alan koşulların varlığı hâlinde görevliler hakkında

uygulayabileceği görevden uzaklaştırma tedbirinin Anayasa'nın 33. maddesinde yer alan dernek kurma hakkına yönelik bir sınırlama niteliğinde olduğu açıktır. Bu bağlamda kural, kapsamı itibarıyla Anayasa'nın "İkinci Kısım İkinci Bölüm"ünde yer alan kişi hakları ve ödevleri ile ilgili düzenlemeler içermektedir.

Bu itibarla kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci fıkrası uyarınca CBK ile düzenlenemeyecek yasak alan içerisinde kalmaktadır.

Söz konusu iptal kararından sonra, Devlet Denetleme Kurulu'nun kanunen görevden uzaklaştırma tedbirini uygulaması mümkün değildir. Bu durumun önüne geçmek için görüşülmekte olan kanun teklifinin 10. Maddesi ile, 2443 Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun'un mülga 6. maddesinde değişiklik yapılarak "Görevden Uzaklaştırma" tedbiri kanuni bir düzenleme haline getirilmektedir.

Yapılması istenilen düzenleme neticesinde;

"Devlet Denetleme Kurulu üyesi veya Denetçi;

- a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan,
 - b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracak anlaşılan,
 - c) Suç delillerini karartacak anlaşılan,
 - ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen,
- her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında bu tedbiri uygulayabilecektir."

DDK 12 Eylül 1980 darbesi sonrası kurulmuş bir kurumdur Söz konusu kurul, temel denetim birimi değildir. Her kurumun kendi iç denetim mekanizmaları vardır ve dış denetim olarak Sayıştay görev yapmaktadır. Sayıştay'ın, iç denetim mekanizmalarının, teftiş kurullarının yetkilerinin törpülenerek DDK üzerinden bütün kamuyu denetleme çabası mevcuttur. Bu çaba beyhudedir ve olumlu sonuç veremeyecektir.

İhtilalde dahi bu görevden uzaklaştırma yetkisi Anayasaya ve kanunlara dahil edilmemiştir. Ayrıca yine bu yetkinin CBK ile verilmiş olsa da kanunla ilk kez verildiği bu sebeple gözden kaçmamalıdır.

Anayasa'nın 108. maddesi, Devlet Denetleme Kuruluna denetim, inceleme ve araştırma yetkisi tanımakta ancak yürütme organı içinde dahi olsa doğrudan icra edici nitelikte yaptırım gücü sağlayacak bir yetki öngörmemektedir. Görevden uzaklaştırma tedbiri Türk hukuk

mevzuatında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 137 ile 145. maddelerinde detaylı olarak düzenlenmiştir. 657 sayılı Kanun’a göre görevden uzaklaştırma tedbiri: “Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir.” İlgili Kanun’a göre görevden uzaklaştırmaya yetkili birimler; atamaya yetkili amirler, bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri, illerde valiler ve ilçelerde kaymakamlardır. İlgili tedbir görüldüğü üzere hali hazırda mevcuttur. Eleştirimiz, bu görevin ve yetkinin konusu değil görev ve yetkiyi uygulayacaklara yöneliktir.

DDK’nın denetim ve inceleme faaliyetleri, idari vesayet denetimi çerçevesinde sınırlı bir alana sahip olmalıdır. Söz konusu madde metnine göre, DDK’nın görevden uzaklaştırma işlemine karşı herhangi bir idari veya yargısal denetim öngörülmemektedir. DDK’nın bu yetkisi idarenin keyfi uygulamalarına açık kapı bırakmaktadır. Bu yetkinin kaldırılarak, Anayasada da belirtildiği üzere, DDK’nın asli görevi olan denetim ve inceleme faaliyetleri ile sınırlı kalması gerekmektedir. Kurumların kendi iç denetim mekanizmaları mevcuttur. Devlet Denetleme Kurumu’nun siyasi baskı aracı olarak kullanılmasını sağlayacak görevden uzaklaştırma tedbiri ciddi riskler barındırmaktadır.

Söz konusu madde, Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’nde daha önce TBMM’ye havale edilmiştir. Bu maddeye ilişkin daha önce de şerhimiz ve çıkarılmasına ilişkin Komisyon ile Genel Kurul önergelerimiz mevcuttur. İlgili maddelere itirazlarımızı devam ettiriyor ve eleştirimizi paylaşıyoruz.

Tüm bu sebeplerden ötürü ilgili maddenin teklif metninden çıkarılması için komisyon sürecinde tarafımızca çıkarma önergesi verilmiş lakin ilgili önerge AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 4

Madde ile en düşük emekli aylığı 12.500 TL’den %15,75 artışla 14.469 TL’ye yükseltmek istenmektedir. Bu artış TBMM’ye kanun teklifi olarak gelmeden önce Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından karar mahiyetinde kamuoyuna açıklanmıştır. Oysa bu düzenlemenin kanun ile yapılması gerekliliği bilinmektedir. İktidar, TBMM’nin yasama yetkisini hiçe sayarak karar almaktadır. Bu rakamın siyasi nezaket gereği temenni olarak

kamuoyuna sunulması ve son kararın TBMM’ye bırakılması demokrasimiz açısından daha isabetli bir yöntem olacaktır.

Yapılan zam her bir emekli için 1969 TL olup toplamda yıllık maliyeti 48 milyar TL olarak açıklanmıştır. Oysa 2024 Merkezi Yönetim Bütçesinde 680 milyar TL olan “mal ve hizmet alımları” kalemi 65 milyar TL fazla harcanarak 745 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kamunun tasarruf yaptığını iddia ettiği bir yılda tasarrufun ilk önce başlaması gereken kalem olan bu kalemden 65 milyar TL fazla harcama yapılması hükümetin tasarruf konusundaki ciddiyetsizliğiyle birlikte ekonomik krizin faturasının sadece dar gelirli vatandaşa yüklendiğini göstermektedir.

Ülkemizde emekli aylıkları son yıllarda önemli ölçüde erimiştir. 2024 yılı sonu itibarıyla en düşük emekli aylığı 12.500 TL olup ortalama emekli aylığı ise 15.000 TL civarında kalmıştır. Öte yandan açlık sınırı 2024 yılı sonunda 21.083 TL olarak gerçekleşmiştir. Başka bir deyişle en düşük emekli aylığı açlık sınırının %59’una, ortalama emekli aylığı ise açlık sınırının %71’ine tekabül etmiştir.

Bu durumun birçok sebebi olmakla birlikte iki önemli sebebi ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki emekli aylıklarının artışında TÜFE’nin baz alınmasıdır. TÜFE toplumun tamamının tüketimini dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Oysa emeklilerimizin tüketim sepeti oldukça dar ve gıda, barınma, sağlık ve ulaşım gibi zaruri ihtiyaçlara yöneliktir. Söz konusu zaruri ihtiyaçların fiyatları son dönemde TÜFE sepetindeki diğer kalemlere göre daha yüksek artış göstermiş ancak emeklilerimiz tüm sepetin ortalama fiyat artışı kadar zam alabilmişlerdir. Böylece son yıllarda emeklilerimizin satın alma gücü büyük oranda zayıflamıştır.

Bu sorunla karşılaşmamak adına diğer ülkelerde olduğu gibi “yaşam maliyet endeksi” hesaplamaları yapılmalı ve emeklilerin tüketimine yönelik artış oranları uygulanmalıdır. Aksi takdirde sorun büyüyerek yaşanmaya devam edecektir.

İkinci önemli sebep ise altı ay boyunca yaşanmış ve satın alma gücünü tahrip etmiş enflasyon oranının dönem sonunda emekli aylıklarına eklenmesidir. Emekliler altı ay boyunca enflasyon karşısında ezilmekte dönem sonunda telafi edilmeye çalışılmaktadır. Ancak bu telafiden sonra da enflasyon yaşanmaya devam etmektedir. Dolayısıyla yapılan telafi fayda sağlamamaktadır. Özellikle yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerde emekli aylıklarına ya sık sık güncelleme yapılmalı ya da enflasyon oranı doğru tahmin edilerek önden artış sağlanmalıdır.

Ayrıca çalışanların yarıya yakının asgari ücrete endeksli bir yaşama mahkûm edilmesi durumu emeklilerimiz için de geçerli olmaya başlamıştır. Emeklilerimizin de yarıya yakını en düşük emekli maaşı alabilmektedir. Bu durum sosyal güvenlik sisteminin geleceği açısından endişe uyandırmaktadır. Çok prim ödeyenle az prim ödeyenin emeklilikte eşitleniyor olması çalışanların yüksek prim ödeme isteğini kırarak ve sisteme prim girişlerini düşürecektir.

İYİ Parti olarak en düşük emekli aylığının asgari ücret seviyesinde olması gerekliliğine inanıyoruz. Ancak bu nedenle Komisyon görüşmeleri esnasında maddedeki 14.469 ibaresinin 22.104 ibaresi ile değiştirilmesine yönelik önergemiz Cumhur İttifakı üyelerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 5

Madde ile 2016 yılından bu yana uygulanan işveren asgari ücret desteği günlük 23,33 TL’ den (aylık 699,9 TL) günlük 33,33 TL’ye (aylık 999,9 TL) yükseltilmektedir. Bilindiği üzere asgari ücrete %30 oranında memur maaşlarına ise yıllık toplam %33 oranda zam yapılmıştır. Buna karşılık işverene yapılan destek %42,86 oranında arttırılmaktadır. Hükümet işverenleri önemsedığı ölçüde çalışanları önemsememektedir.

İYİ Parti olarak bütçe görüşmeleri esnasında asgari ücretin 2025’in ilkk altı aylık dönemi için 28.000 TL olması talebimize istinaden işveren desteğinin de 1.500 TL’ye yükseltilmesine kaynak oluşturulması amacıyla önerge sunmuştuk. Ancak asgari ücret haklı taleplerimize rağmen 22.104 TL’de kalmıştır. Bu nedenle işveren desteğinin arttırılmasını olumlu bulmakla birlikte artış oranının ücretlere yapılan zam oranından yüksek olmasının doğru olmadığını belirtmek gerekmektedir.

Madde 6

Elektrik Piyasası Kanunu’nun temel amacı, rekabetin sağlanması ve serbest piyasa mekanizmasının işletilmesidir. Bu kapsamda arz ve talebin serbest bırakılması, fiyatların piyasa koşullarında oluşması esastır. Ancak mevcut uygulamalar bu hedefle bağdaşmamakta, rekabeti ortadan kaldırarak piyasayı bozmaktadır. Özellikle kömür santrallerine sağlanan alım garantileri ve imtiyaz sözleşmeleri, piyasa dinamiklerini yok etmekte ve kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına neden olmaktadır. Bu santraller özelleştirme adı altında devredilmiş, ancak gerekli yatırımlar yapılmadığı için rekabetçi fiyatlarla üretim gerçekleştirememektedir. Yerli kömürün düşük kalorifik değeri üretim maliyetlerini artırmakta, bu da santrallerin maliyet artı kâr marjıyla devlete satış yapmasını zorunlu hale getirmektedir.

Elektrik dağıtımının özelleştirilmesi sürecinde, EÜAŞ'a verilen ek görevler önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede, EÜAŞ'a, yüksek oranlı kayıp-kaçakların uluslararası kabul edilebilir seviyelere (%6-7) düşürülmesi amacıyla 5 yıllık bir süre boyunca, bölgelerindeki aydınlatma ve kayıp-kaçak miktarına orantılı olarak dağıtım şirketlerine düşük fiyatlı elektrik sağlama görevi verilmiştir. Ancak aradan uzun yıllar geçse de birçok dağıtım şirketi hedeflenen performans seviyelerine ulaşamamış, buna rağmen ek sürelerle desteklenerek EÜAŞ'tan düşük maliyetli elektrik satın almaya devam etmişlerdir. Bu elektriği yüksek fiyatla satarak haksız kazanç elde eden bu şirketler, kamu kaynakları üzerinden avantaj sağlamıştır. Bu durum, EÜAŞ'ı, dağıtım şirketlerini kamu kaynaklarıyla sürekli sübvans eden bir yapıya dönüştürmüştür.

Kamu kaynaklarının vatandaş yerine özel elektrik şirketlerini sübvans etmesi, açıkça kabul edilemez bir uygulamadır. Bu durum, devletin asli görevini unutarak, halkın cebinden alınan vergileri birkaç büyük şirketin kasasını doldurmak için kullanması anlamına gelmektedir. Vatandaş yüksek faturalarla boğuşurken, enerji dağıtımını elinde tutan şirketler devletin desteğiyle kârlarına kâr katmakta, kamu kaynakları göz göre göre talan edilmektedir.

Devletin görevi, vatandaş şirketlerin insafına bırakmak değil, halkın refahını ve ekonominin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Ancak bugün, hükümetin yanlış politikaları sonucu enerji sektörü, halktan alıp şirketlere veren bir sömürü düzenine dönüşmüştür. Kamu kaynaklarının bu şekilde heba edilmesi ne vatandaş ne memleket ne de geleceğe fayda sağlamaktadır.

Öte yandan, özelleştirme sonrası EÜAŞ'a gerekli yatırımlar yapılmadığından, linyite dayalı termik santrallerin yüksek maliyetli üretimlerini satın alma zorunluluğu getirilmiştir. Bu, hem EÜAŞ'ın finansal yükünü artırmakta hem de kamu maliyesine zarar vermektedir. Linyite dayalı termik enerjiye ilişkin imtiyazlı alım sözleşmeleri, özelleştirmenin temel hedefi olan serbest rekabet ortamını ortadan kaldırmış ve kamu kaynaklarının belirli şirketlere haksız şekilde aktarılmasına neden olmuştur. Ayrıca bu santrallerin elektrik üretimi sırasında ortaya çıkan çevresel sorunlar, enerji politikalarının sürdürülebilirlik hedefiyle çelişmektedir.

Bu süreçte EÜAŞ gibi stratejik bir kurumun zarar ettirilmesi dikkat çekicidir. EÜAŞ, kurulu gücün yüzde 20'sini elinde bulundurmakta ve toplam tüketimin yüzde 25'ini karşılamaktadır. Özellikle hidroelektrik santralleri, çok düşük işletme maliyetiyle elektrik üretebilme kapasitesine sahiptir. Buna rağmen, dağıtım şirketlerine ucuz elektrik sağlanması,

genel aydınlatma bedellerinin Hazine tarafından karşılanması ve piyasa fiyatının altında elektrik satışı, EÜAŞ'ı finansal sürdürülebilirlikten uzaklaştırmaktadır. Bu durum, kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına neden olmakta ve stratejik bir kurum olan EÜAŞ'ın asli görevini yerine getirmesini engellemektedir.

Hükümetin bu politikaları “arz güvenliği” gerekçesiyle savunması ise gerçekçi değildir. Doğalgaz santralleri, arz sıkıntısı durumunda hızlı bir şekilde devreye girebilmektedir ve bu santrallere kullanılmayan enerji için dahi kapasite ödemeleri yapılmaktadır. Dolayısıyla kömür santrallerine sağlanan alım garantilerinin arz güvenliğiyle bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu uygulamalar, piyasa fiyatlarının serbest rekabet koşullarında oluşmasını engellemekte ve fiyat katılığına yol açmaktadır. Bu durum, elektrik fiyatlarının düşmesini imkânsız hale getirirken, uzun vadede kamu maliyesine ek yük getirmektedir.

Yerli kömüre dayalı termik santrallerde toplam kurulu güç 2024 yılı itibarıyla 10.200 MW seviyesinde olup en büyük pay yüzde 25 ile Çelikler Holding'e aittir. Onu yüzde 24 ile EÜAŞ, yüzde 21 ile Konya Şeker, %11 ile Limak+ İbrahim Çeçen Holding ortak girişimi izlemektedir. Geriye kalan yüzde 19'luk pay ise çeşitli özel sektör firmalarına aittir.

Uygulamada daha yüksek maliyetli elektrik üretiminin sübvansede edilmesi nedeniyle elektrik piyasasında rekabetçi bir yapının oluşması engellenmekte ve özelleştirme yoluyla bu santralleri işletme hakkı elde eden firmalara haksız kazanç sağlanmaktadır.

Uygulama ile ilgili daha doğru ve kapsamlı bir görüş oluşturabilmek için özelleştirme uygulamasının amaçları, enerji piyasasının mevcut yapısı ve geleceğe ilişkin öngörüler çerçevesinde, daha ayrıntılı bir değerlendirmenin yapılmasının gereklidir.

Sonuç olarak, kömür santrallerine verilen alım garantileri ve imtiyaz sözleşmeleri derhal sonlandırılmalıdır. EÜAŞ, piyasa koşullarına uygun şekilde yönetilmeli ve kamu kaynaklarının verimli kullanılması sağlanmalıdır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelik yatırımlar artırılmalı ve çevre dostu enerji politikaları benimsenmelidir. Özelleştirme sürecinin temel amacı olan rekabetçi bir piyasanın oluşturulması için, kamu kaynaklarının belirli şirketlere aktarılmasını engelleyen düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Aksi takdirde mevcut uygulamalar, Elektrik Piyasası Kanunu'nun temel amacına aykırı sonuçlar doğurmakta ve kamu yararını zedelemektedir. Bu nedenle, kamu maliyesini ve enerji piyasasını korumak adına söz konusu uygulamalardan vazgeçilmelidir.

İlgili madde, Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 18. maddesinde daha önce TBMM'ye havale edilmiştir. Madde, kanunun genel kurul görüşmeleri esnasında tekliften çıkarılmıştır.

Tüm bu hususlardan ötürü, ilgili maddenin yeniden düzenlenmesi gerektiğinden ötürü verdiğimiz çıkarma önergesi Komisyon sürecinde AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 7

Madde ile şirketin faaliyeti çerçevesinde suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerini aklama, silahlı örgüt, silahlı örgüte silah sağlama, terörizmin finansmanı suçları işlendiğine dair kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde ilgili şirkete TMSF tarafından 5 yıl süreyle kayyum atanmasına karar verilmesi ve kayyumlukla ilgili işlemlerde 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 127. maddesi hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Daha önce 8 inci Yargı Paketinin (Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi) 22. maddesinin beşinci fıkrasında gizlenerek getirilmeye çalışılan bu madde, OHAL Kanununa atıf yaparak kayyımlara dokunulmazlık zırhı öngörmüştür. Sonrasında 8 inci Yargı Paketi Genel Kurulda görüşülürken İYİ Parti'nin itirazları üzerine bu madde teklif metninden çıkarılmıştır.

Söz konusu teklif maddesi bu şekliyle 9. Yargı Paketi olarak bilinen kanun teklifinde tekrar gündeme gelmiş lakin Genel Kurul görüşmeleri sırasında teklif metninden çıkarılmıştır. İlgili madde aynı şekliyle yeniden bu kanun teklifinde gündeme gelmiştir.

İlgili maddeye iki yönden eleştirimizi belirtiyoruz:

A) Sorumluluğa İlişkin Eleştiriler:

Maddede, *“Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyum olarak atandığı şirketleri veya malvarlığı değerlerini yönetmek ve temsil etmek üzere atananlar veya görevlendirilenler ya da atananlar tarafından temsil yetkisini haiz olmak üzere görevlendirilenler ile bu kapsamda yapılan işlemler hakkında 5411 sayılı Kanunun 127 nci maddesi uygulanır.”* hükmü yer almaktadır.

Kanun maddesinde, TMSF'nin kayyumluk yetkisindeki sorumluluğa ilişkin Bankacılık Kanununun 127. maddesine atıf yapılmaktadır.

Bankacılık Kanunu’nun, “Fon Kurulu üyeleri, Fon personeli, Fonun atadığı veya Fonu temsilen seçilen yöneticilerin, iflas idare memurlarının ve Fon personelinin sorumlulukları” başlıklı 127. maddesinin son paragrafı şu şekildedir:

“Yönetim ve denetimi Fon tarafından devir alınmamış şirketlere Fon tarafından atanan yönetim ve denetim kurulu üyeleri ile müdürler, ortaklar genel kurulunca görevden alınamayacağı gibi, ibra edilmeyerek haklarında görev yaptıkları dönem veya dönemler dışında şahsi sorumluluk davası açılmaz.”

Görüldüğü üzere, Bankacılık Kanunu’nun 127. Maddesi; TMSF’nin yönetimi ve denetimi fon tarafından devralınmamış şirketlerdeki TMSF görevlilerini şahsi sorumluluk davası dışında bırakmaktadır. (Yönetim ve denetim fon tarafından tamamen devralınmadığı için buradaki şahsi sorumluluk davasına ilişkin hüküm yanlış değildir.)

Lakin, Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 7. Maddesinde, TMSF’nin ilgili şirketlere kayyım olarak atandığı hallerde şirketin tüm yönetimi ve denetimi TMSF’ye devredilmektedir.

Yani tüm yetki TMSF’ye devredilmişken, sanki bu yetkiler devredilmemiş gibi, TMSF kayyımlarına şahsi sorumluluk davası açılmaması hususu anlamlı değil ve bu görevlileri bu dava bakımından dokunulmaz kılmaktadır.

B) Yetkili Mahkemeye İlişkin Eleştiriler:

İlgili 7. maddenin 3. fıkrasında; “*Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülür.*” hükmü yer almaktadır.

Madde ile, TMSF’nin merkezi olduğu için bu konulardaki tüm davaların İstanbul İdare Mahkemesinde görülmesi sağlanmak istenmektedir. TMSF’nin kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemleri ticari nitelik taşımaktadır. Bu iş ve işlemler ticari dava niteliğine haizdir. Ticari davalarda görevli mahkeme Türk Ticaret Kanunu’nun 5. Maddesine göre; asliye ticaret mahkemeleridir.

TMSF’nin kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemler; kayyım olarak atandıkları şirketlere ilişkindir. Söz konusu dava TMSF’ye karşı olsa da davaların konusu TMSF kayyımlarının karar ve eylemlerinden ötürüdür. Bundan ötürü, TMSF’nin karar ve işlerinde

yetkili mahkemenin ise şirketin merkezindeki yer mahkemesi olması gerekmektedir. Öyle ki Türk Ticaret Kanunu, bu şirketlere ilişkin farklı hususlarda yetkili mahkeme olarak şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesini yetkili görmüştür. (Örnek: TTK m. 547/1: Şirketin ek tasfiyesi yetkili mahkeme şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi)

Şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemenin yetkili olmasının diğer önemli sebebi ise, hukukun doğrudanlığı ilkesidir. Doğrudanlık ilkesi, hükmü verecek olan yargıcın maddi gerçeği yansıtan kanıtlara bir aracı olmadan ulaşmasını ve onları bizzat incelemesini ifade eden ilkedir.

Mevcut kanun teklifi bu şekilde kanunlaştığı durumda, örneğin Kayseri ilindeki bir şirkete TMSF'nin kayyım atanması durumunda, bu kayyımın işlemlerine karşı bir yargılamaya yürütüldüğünde İstanbul mahkemeleri yetkili olacaktır. Bu durum hukukun doğrudanlığını ve usul ekonomisi ilkesine zarar verecektir. İstinabe yoluyla işlem yapma zorunluluğu yargılamaya sürecini olumsuz etkileyecektir. (İstinabe: Yargı çevresi dışında yapılması gereken belli bir iş veya işlemin davaya bakan mahkeme dışında bir mahkeme tarafından yapılmasıdır.

Söz konusu madde, şu şekilde olmalıdır: *“Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, ilgili şirketin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemelerinde görülür.”*

Ayrıca Komisyon sürecinde; AK Parti Milletvekilleri, TMSF'nin kayyımlık görevlerine yüzeysel baktığını ve basiretli iş insanı gibi davranma imkanlarının bulunmadığını iddia etmiştir. Bu durum tarafımızca eleştirilmiştir. Öyle ki bu durumun en somut ifadesi ise batıştır. Özetle, basiretli tüccar gibi davranmamanın sonucu şirketin batmasıdır. Şirketlerin kötü niyetle batırılması düşüncesi dahi tedirginliğe neden olmuştur.

İlgili hususlardan ötürü verdiğimiz önerge AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

SONUÇ

Söz konusu teklifin en önemli unsuru ise; içerisindeki birçok maddenin daha önce farklı kanun tekliflerinde Genel Kurul gündemine alınmış ve geri çekilmiş olmasıdır. Hatta aralarında öyle maddeler vardır ki daha önce birden fazla kanun teklifinde TBMM Başkanlığına havale edilmiş ve sonrasında geri çekilmiştir.

İktidar partisi, şark kurnazlığı olarak nitelendirilebilecek bir şekilde, daha önce gündeme alınan kanun tekliflerinde muhalefetimiz sonucunda geri çekilen maddeleri bir torba kanun teklifi içerisinde tekraren gündeme taşımıştır. Bu durum yasama faaliyetleri açısından risk teşkil etmekte, alenen iktidarın muhalefeti dolandırma taktiği olarak görünüm kazanmaktadır.

Öyle ki iktidar partisi bu durumu alışkanlık haline getirmiştir. İktidarın çalışma yöntemi şu şekildedir: AK Parti, kanun teklifinin içine geçmeyeceğini bildikleri ve çok uç olarak nitelendirilecek birkaç maddeyi serpiştirmekte daha sonrasında ise Genel Kurul çalışmaları esnasında kanun teklifini daha rahat kanunlaştırmak adına bu maddeleri geri çekmeyi önermektedir. Sonrasında ise bu çıkarılan maddeleri bir başka kanun teklifinin içerisinde gündeme getirmektedirler. Bu durumu derhal ve şiddetle reddediyoruz.

Yukarıda detaylı olarak açıkladığımız sebepler ile 2/2858 esas numaralı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ni yetersiz bulmaktayız. Bahse konu teklife ilişkin çekincelerimizi bu şerh aracılığıyla kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

Ayyüce Türkeş Taş
Adana

Erhan Usta
Samsun

OSMANİYE MİLLETVEKİLİ SEYDİ GÜLSOY
VE RİZE MİLLETVEKİLİ HARUN MERTOĞLU
İLE 74 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kamuya yararlı derneklerle vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

MADDE 2- 2443 sayılı Kanunun mülga 5 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Denetçilerin görev ve yetkileri:

MADDE 5- Denetçilerin görevleri şunlardır:

a) Denetim ve soruşturma grupları içinde görev onayları ve/veya grup çalışma programlarıyla verilen konularda denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak.

b) Denetlemelerde görevlendirildikleri konularla ilgili olarak kurum ve kuruluşlar ve bankalar dahil diğer gerçek ve tüzel kişilerle yazışma yapmak, bilgi ve belge ile açıklamalarda bulunulmasını istemek.

c) Raporlar hazırlamak ve Kurul toplantılarında açıklamalarda bulunmak,

ç) Mevzuatla verilen görevleri yapmak.

d) Kurul Başkanı ve ilgili Kurul üyesinin verdiği işleri yapmak.

Kurul üyeleri ve denetçiler denetim görevi mucibince, denetim kapsamına dahil kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir.”

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 1/4/1981 tarihli ve 2443 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Başkan ve Üyelerine İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanunun adı “Devlet Denetleme Kuruluna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiş ve mülga 2 nci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Kamuya yararlı derneklerle vakıflar, kooperatif ve birliklere ilişkin görevler:

MADDE 2- Devlet Denetleme Kurulu kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, kooperatiflerde, birliklerde ve bu kurum ve kuruluşların her türlü ortaklık ve iştiraklerinde her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir.”

MADDE 2- 2443 sayılı Kanunun mülga 5 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Denetçilerin görev ve yetkileri:

MADDE 5- Denetçilerin görevleri şunlardır:

a) Denetim ve soruşturma grupları içinde görev onayları ve/veya grup çalışma programlarıyla verilen konularda denetim, inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak.

b) Denetlemelerde görevlendirildikleri konularla ilgili olarak kurum ve kuruluşlar ve bankalar dahil diğer gerçek ve tüzel kişilerle yazışma yapmak, bilgi ve belge ile açıklamalarda bulunulmasını istemek.

c) Raporlar hazırlamak ve Kurul toplantılarında açıklamalarda bulunmak,

ç) Mevzuatla verilen görevleri yapmak.

d) Kurul Başkanı ve ilgili Kurul üyesinin verdiği işleri yapmak.

Kurul üyeleri ve denetçiler denetim görevi mucibince, denetim kapsamına dahil kurum ve kuruluşların teftiş, denetim veya bu maksatla kurulmuş birimlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını haizdir.”

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 3- 2443 sayılı Kanunun mülga 6 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Görevden uzaklaştırma:

MADDE 6- İlgili Kurul üyesi veya denetçi;

a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan,
b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracığı anlaşılan,

c) Suç delillerini karartacağı anlaşılan,

ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen,

her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında bu tedbiri uygulayabilir.

Görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin gerekçeli yazı, görevden uzaklaştırılanın atamaya yetkili amirine, Kurul Başkanına ve diğer ilgililere bildirilir.

Denetlemeler sırasında görevden uzaklaştırma gerekçesinin ortadan kalkması, denetlemeler sonunda suç işlendiğinin belirlenememesi veya disiplin yönünden memurluktan çıkarma dışında bir ceza önerilmesi halinde, ilgili denetim veya soruşturma grubunca hazırlanacak yazı veya rapor üzerine, görevden uzaklaştırılan, atamaya yetkili amir tarafından derhal görevine başlatılır.

Görevden uzaklaştırma tedbiri uygulamasına ilişkin iş ve işlemler öncelikle tamamlanır.”

MADDE 4- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun ek 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “12.500” ibaresi “14.469” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 109- 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında haklarında uzun vadeli sigorta kolları hükümleri uygulanan sigortalıları çalıştıran işverenlerce;

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 3- 2443 sayılı Kanunun mülga 6 ncı maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“Görevden uzaklaştırma:

MADDE 6- İlgili Kurul üyesi veya denetçi;

a) Denetlemeler sırasında denetimi güçleştiren veya engelleyen davranışlarda bulunan,
b) Görevde kalması halinde kamu zararını artıracığı anlaşılan,

c) Suç delillerini karartacağı anlaşılan,

ç) Kamu hizmetinin gerekleri yönünden görevi başında kalmasında sakınca görülen,

her kademe ve rütbedeki görevliler hakkında görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasını yetkili makamlara önerebilir, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında bu tedbiri uygulayabilir.

Görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin gerekçeli yazı, görevden uzaklaştırılanın atamaya yetkili amirine, Kurul Başkanına ve diğer ilgililere bildirilir.

Denetlemeler sırasında görevden uzaklaştırma gerekçesinin ortadan kalkması, denetlemeler sonunda suç işlendiğinin belirlenememesi veya disiplin yönünden memurluktan çıkarma dışında bir ceza önerilmesi halinde, ilgili denetim veya soruşturma grubunca hazırlanacak yazı veya rapor üzerine, görevden uzaklaştırılan, atamaya yetkili amir tarafından derhal görevine başlatılır.

Görevden uzaklaştırma tedbiri uygulamasına ilişkin iş ve işlemler öncelikle tamamlanır.”

MADDE 4- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun ek 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “12.500” ibaresi “14.469” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 5- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 109- 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında haklarında uzun vadeli sigorta kolları hükümleri uygulanan sigortalıları çalıştıran işverenlerce;

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

a) 2024 yılının aynı ayına ilişkin Kuruma verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde prime esas günlük kazancı 1.000 Türk lirası ve altında bildirilen sigortalıların toplam prim ödeme gün sayısını geçmemek üzere, 2025 yılında cari aya ilişkin verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısının,

b) 2025 yılı içinde ilk defa bu Kanun kapsamına alınan işyerlerinden bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısının,

2025 yılı Ocak ile Aralık ayları/dönemi için günlük 33,33 Türk lirası ile çarpımı sonucu bulunacak tutar, bu işverenlerin Kuruma ödeyecekleri sigorta primlerinden mahsup edilir ve bu tutar İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanır. Ancak (a) bendinde belirtilen prime esas günlük kazanç tutarı, 6356 sayılı Kanun hükümleri uyarınca toplu iş sözleşmesine tabi özel sektör işverenlerine ait işyerleri için 2.000 Türk lirası olarak esas alınır.

Bu madde kapsamında destekten yararlanılacak ayda/dönemde, 2024 yılı Ocak ile Aralık aylarında/döneminde aylık prim ve hizmet belgesi veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında uzun vadeli sigorta kollarından en az sigortalı bildirim yapılan aydaki/dönemdeki sigortalı sayısının altında bildirimde bulunulması hâlinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Mevcut bir işletmenin kapatılarak değişik bir ad ve ünvan altında ya da bir iş birimi olarak açılması veya yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan veya dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında istihdamın kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi İşsizlik Sigortası Fonu katkısından yararlanmak

a) 2024 yılının aynı ayına ilişkin Kuruma verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde prime esas günlük kazancı 1.000 Türk lirası ve altında bildirilen sigortalıların toplam prim ödeme gün sayısını geçmemek üzere, 2025 yılında cari aya ilişkin verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısının,

b) 2025 yılı içinde ilk defa bu Kanun kapsamına alınan işyerlerinden bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısının,

2025 yılı Ocak ile Aralık ayları/dönemi için günlük 33,33 Türk lirası ile çarpımı sonucu bulunacak tutar, bu işverenlerin Kuruma ödeyecekleri sigorta primlerinden mahsup edilir ve bu tutar İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanır. Ancak (a) bendinde belirtilen prime esas günlük kazanç tutarı, 6356 sayılı Kanun hükümleri uyarınca toplu iş sözleşmesine tabi özel sektör işverenlerine ait işyerleri için 2.000 Türk lirası olarak esas alınır.

Bu madde kapsamında destekten yararlanılacak ayda/dönemde, 2024 yılı Ocak ile Aralık aylarında/döneminde aylık prim ve hizmet belgesi veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında uzun vadeli sigorta kollarından en az sigortalı bildirim yapılan aydaki/dönemdeki sigortalı sayısının altında bildirimde bulunulması hâlinde bu madde hükümleri uygulanmaz.

Mevcut bir işletmenin kapatılarak değişik bir ad ve ünvan altında ya da bir iş birimi olarak açılması veya yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan veya dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında istihdamın kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi İşsizlik Sigortası Fonu katkısından yararlanmak

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

amacıyla muvazaalı işlem tesis ettiği anlaşılan veya sigortalıların prime esas kazançlarını 2025 yılı Ocak ile Aralık ayları/dönemi için Kuruma bildirmediği veya eksik bildirdiği tespit edilen işyerlerinden İşsizlik Sigortası Fonunca karşılanan tutar, gecikme cezası ve gecikme zammıyla birlikte geri alınır ve bu işyerleri hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz. Ancak, ilgili ayda 2025 yılı Ocak ile Aralık aylarına/dönemine ait aylık brüt asgari ücretin onda birini geçmeyecek tutarda eksik prime esas kazanç bildirimi yapıldığının tespiti durumunda Kurumca yapılacak ihtar üzerine on beş günlük süre içinde söz konusu eksikliği gideren işyerleri hakkında bu madde hükümleri uygulanmaya devam eder.

İşyerinde çalıştırılan sigortalılarla ilgili 2025 yılı Ocak ile Aralık aylarına/dönemine ait aylık prim ve hizmet belgelerinin veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinin yasal süresi içinde verilmediği, sigorta primlerinin yasal süresinde ödenmediği, denetim ve kontrole görevli memurlarca yapılan soruşturma ve incelemelerde; çalıştırılan kişilerin sigortalı olarak bildirilmediği veya bildirilen sigortalının fiilen çalıştırılmadığı durumlarının tespit edilmesi, Kuruma prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunması hâllerinde bu maddeye ilişkin hükümler uygulanmaz. Ancak Kuruma olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendiren ya da ilgili diğer kanunlar uyarınca yapılandıran işverenler bu tecil ve taksitlendirme veya yapılandırma devam ettiği sürece bu madde hükümlerinden yararlandırılır. Bu maddenin uygulanmasında bu Kanunun ek 14 üncü maddesi hükümleri uygulanmaz.

Birinci fıkranın (a) bendinin uygulanmasında, bir önceki yılın aynı ayına ilişkin olarak aylık prim ve hizmet belgesi veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi verilmemiş olması hâlinde

amacıyla muvazaalı işlem tesis ettiği anlaşılan veya sigortalıların prime esas kazançlarını 2025 yılı Ocak ile Aralık ayları/dönemi için Kuruma bildirmediği veya eksik bildirdiği tespit edilen işyerlerinden İşsizlik Sigortası Fonunca karşılanan tutar, gecikme cezası ve gecikme zammıyla birlikte geri alınır ve bu işyerleri hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz. Ancak, ilgili ayda 2025 yılı Ocak ile Aralık aylarına/dönemine ait aylık brüt asgari ücretin onda birini geçmeyecek tutarda eksik prime esas kazanç bildirimi yapıldığının tespiti durumunda Kurumca yapılacak ihtar üzerine on beş günlük süre içinde söz konusu eksikliği gideren işyerleri hakkında bu madde hükümleri uygulanmaya devam eder.

İşyerinde çalıştırılan sigortalılarla ilgili 2025 yılı Ocak ile Aralık aylarına/dönemine ait aylık prim ve hizmet belgelerinin veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinin yasal süresi içinde verilmediği, sigorta primlerinin yasal süresinde ödenmediği, denetim ve kontrole görevli memurlarca yapılan soruşturma ve incelemelerde; çalıştırılan kişilerin sigortalı olarak bildirilmediği veya bildirilen sigortalının fiilen çalıştırılmadığı durumlarının tespit edilmesi, Kuruma prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunması hâllerinde bu maddeye ilişkin hükümler uygulanmaz. Ancak Kuruma olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendiren ya da ilgili diğer kanunlar uyarınca yapılandıran işverenler bu tecil ve taksitlendirme veya yapılandırma devam ettiği sürece bu madde hükümlerinden yararlandırılır. Bu maddenin uygulanmasında bu Kanunun ek 14 üncü maddesi hükümleri uygulanmaz.

Birinci fıkranın (a) bendinin uygulanmasında, bir önceki yılın aynı ayına ilişkin olarak aylık prim ve hizmet belgesi veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesi verilmemiş olması hâlinde

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

bildirim yapılmış takip eden ilk aya ilişkin aylık prim ve hizmet belgesindeki veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesindeki bildirimler esas alınır. 2025 yılından önce bu Kanun kapsamına alınmış ancak 2024 yılında sigortalı çalıştırmamış işyerleri hakkında birinci fıkranın (b) bendi hükümleri uygulanır.

Sigortalı ve işveren hisselerine ait sigorta primlerinin Devlet tarafından karşılandığı durumlarda işverenin ödeyeceği sigorta priminin İşsizlik Sigortası Fonunca karşılanacak tutardan az olması hâlinde sadece sigorta prim borcu kadar mahsup işlemi yapılır.

3213 sayılı Kanunun ek 9 uncu maddesi uyarınca ücretleri asgari ücretin iki katından az olamayacağı hükmüne bağlanan “Linyit” ve “Taşkömürü” çıkarılan işyerlerinde yer altında çalışan sigortalılar için birinci fıkranın uygulanmasında (a) bendi uyarınca belirlenecek günlük kazanç 2.667 Türk lirası olarak ve 2024 yılının aynı ayına ilişkin Kuruma verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen prim ödeme gün sayısının bir buçuk katını geçmemek üzere, 2025 yılında cari aya ilişkin verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısı dikkate alınır.

Bu madde hükümleri, 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerleri için uygulanmaz.

4734 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde sayılan idareler tarafından ilgili mevzuatı uyarınca yapılan ve sözleşmesinde fiyat farkı ödeneceği öngörülen hizmet alımlarında, ihale dokümanında personel sayısının belirlendiği ve haftalık çalışma saatinin tamamının idarede kullanılmasının öngörüldüğü işçilikler için bu maddenin birinci fıkrası uyarınca İşsizlik

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

bildirim yapılmış takip eden ilk aya ilişkin aylık prim ve hizmet belgesindeki veya muhtasar ve prim hizmet beyannamesindeki bildirimler esas alınır. 2025 yılından önce bu Kanun kapsamına alınmış ancak 2024 yılında sigortalı çalıştırmamış işyerleri hakkında birinci fıkranın (b) bendi hükümleri uygulanır.

Sigortalı ve işveren hisselerine ait sigorta primlerinin Devlet tarafından karşılandığı durumlarda işverenin ödeyeceği sigorta priminin İşsizlik Sigortası Fonunca karşılanacak tutardan az olması hâlinde sadece sigorta prim borcu kadar mahsup işlemi yapılır.

3213 sayılı Kanunun ek 9 uncu maddesi uyarınca ücretleri asgari ücretin iki katından az olamayacağı hükmüne bağlanan “Linyit” ve “Taşkömürü” çıkarılan işyerlerinde yer altında çalışan sigortalılar için birinci fıkranın uygulanmasında (a) bendi uyarınca belirlenecek günlük kazanç 2.667 Türk lirası olarak ve 2024 yılının aynı ayına ilişkin Kuruma verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen prim ödeme gün sayısının bir buçuk katını geçmemek üzere, 2025 yılında cari aya ilişkin verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde veya muhtasar ve prim hizmet beyannamelerinde bildirilen sigortalılara ilişkin toplam prim ödeme gün sayısı dikkate alınır.

Bu madde hükümleri, 5335 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerleri için uygulanmaz.

4734 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde sayılan idareler tarafından ilgili mevzuatı uyarınca yapılan ve sözleşmesinde fiyat farkı ödeneceği öngörülen hizmet alımlarında, ihale dokümanında personel sayısının belirlendiği ve haftalık çalışma saatinin tamamının idarede kullanılmasının öngörüldüğü işçilikler için bu maddenin birinci fıkrası uyarınca İşsizlik

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

Sigortası Fonu tarafından karşılanacak tutarlar bu idarelerce işverenlerin hak edişinden kesilerek Türkiye İş Kurumuna iade edilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumunun görüşleri alınmak suretiyle Kurum tarafından belirlenir.”

MADDE 6- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 26 ncı maddesinin yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci, onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(7) EÜAŞ, mülga TETAŞ’ın taraf olduğu mevcut sözleşmeler kapsamında imzalanmış olan enerji alışı ve satış anlaşmalarını yürütür. Elektrik enerjisi mübadele, ithalat ve ihracat anlaşmaları ile mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alışı ve satış anlaşmaları imzalayabilir.

(8) EÜAŞ, bu Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında elektrik enerjisi ve kapasitesi alım ve satımına ilişkin ikili anlaşmalar yapar ve yürütür, organize toptan elektrik piyasalarında faaliyette bulunabilir.

(9) EÜAŞ, görevli tedarik şirketlerine tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketiciler için toptan satış tarifesinden elektrik enerjisi satar.

(10) EÜAŞ’ın tarifesi düzenlemeye tabi olmayan tüketiciler için görevli tedarik şirketlerine elektrik enerjisi satışına ilişkin fiyat, hüküm ve şartlar taraflar arasında serbestçe belirlenir.

(11) Kurul tarafından son kaynak tedarikçisi olarak yetkilendirilen tedarikçiler, son kaynak tedarikçisi kapsamındaki müşteriler için temin ettiği elektrik enerjisinin Kurul tarafından belirlenecek oranı kadarını, EÜAŞ’tan temin etmekle yükümlüdür.

(12) Dağıtım şirketleri, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ’tan temin ederler.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Sigortası Fonu tarafından karşılanacak tutarlar bu idarelerce işverenlerin hak edişinden kesilerek Türkiye İş Kurumuna iade edilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Türkiye İş Kurumunun görüşleri alınmak suretiyle Kurum tarafından belirlenir.”

MADDE 6- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 26 ncı maddesinin yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onbirinci, onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(7) EÜAŞ, mülga TETAŞ’ın taraf olduğu mevcut sözleşmeler kapsamında imzalanmış olan enerji alışı ve satış anlaşmalarını yürütür. Elektrik enerjisi mübadele, ithalat ve ihracat anlaşmaları ile mevcut imtiyaz ve uygulama sözleşmeleri kapsamında enerji alışı ve satış anlaşmaları imzalayabilir.

(8) EÜAŞ, bu Kanun ve ilgili mevzuat kapsamında elektrik enerjisi ve kapasitesi alım ve satımına ilişkin ikili anlaşmalar yapar ve yürütür, organize toptan elektrik piyasalarında faaliyette bulunabilir.

(9) EÜAŞ, görevli tedarik şirketlerine tarifesi düzenlemeye tabi olan tüketiciler için toptan satış tarifesinden elektrik enerjisi satar.

(10) EÜAŞ’ın tarifesi düzenlemeye tabi olmayan tüketiciler için görevli tedarik şirketlerine elektrik enerjisi satışına ilişkin fiyat, hüküm ve şartlar taraflar arasında serbestçe belirlenir.

(11) Kurul tarafından son kaynak tedarikçisi olarak yetkilendirilen tedarikçiler, son kaynak tedarikçisi kapsamındaki müşteriler için temin ettiği elektrik enerjisinin Kurul tarafından belirlenecek oranı kadarını, EÜAŞ’tan temin etmekle yükümlüdür.

(12) Dağıtım şirketleri, genel aydınlatma ile teknik ve teknik olmayan kayıplarından dolayı enerji ihtiyaçlarını EÜAŞ’tan temin ederler.

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

(13) EÜAŞ; dokuzuncu, onbirinci ve onikinci fıkralarda belirtilen elektrik enerjisi miktarını mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder. Söz konusu teminle ilgili miktar, süre ve fiyat belirleme dâhil diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(14) Bakanlık ve Kurum, EÜAŞ'ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi ve bu yükümlülüklerden kaynaklanan herhangi bir mali yükün ortaya çıkmamasını teminen, enerji piyasasında faaliyet gösteren diğer kamu iktisadi teşebbüslerinin mali yapılarını olumsuz etkilemeyecek şekilde, ilgili bakanlık ve kamu kurumlarının görüşlerini almak suretiyle her türlü önlemi almaya yetkili ve yükümlüdür.”

MADDE 7- 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde veya 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanabilir. Bu halde kayyımlık hak ve yetkileri bakımından 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkiler kıyasen uygulanır. Şirketlerin genel kurul yetkileri, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın Tasarruf Mevduatı

(13) EÜAŞ; dokuzuncu, onbirinci ve onikinci fıkralarda belirtilen elektrik enerjisi miktarını mevcut sözleşmeler kapsamında karşılayamaması durumunda yerli kömür yakıtlı elektrik üretim santrallerini işleten şirketlerden temin eder. Söz konusu teminle ilgili miktar, süre ve fiyat belirleme dâhil diğer usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.

(14) Bakanlık ve Kurum, EÜAŞ'ın alım yükümlülüklerini tam olarak karşılayabilmesi ve bu yükümlülüklerden kaynaklanan herhangi bir mali yükün ortaya çıkmamasını teminen, enerji piyasasında faaliyet gösteren diğer kamu iktisadi teşebbüslerinin mali yapılarını olumsuz etkilemeyecek şekilde, ilgili bakanlık ve kamu kurumlarının görüşlerini almak suretiyle her türlü önlemi almaya yetkili ve yükümlüdür.”

MADDE 7- 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci, 314 üncü ve 315 inci maddelerinde veya 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi gereğince şirketlere veya 128 inci maddesinin onuncu fıkrası gereğince malvarlığı değerlerine kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl süreyle Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kayyım olarak atanabilir. Bu halde kayyımlık hak ve yetkileri bakımından 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen hak ve yetkiler kıyasen uygulanır. Şirketlerin genel kurul yetkileri, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın Tasarruf Mevduatı

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Sigorta Fonu tarafından kullanılır. Bu şirketler veya malvarlığı değerleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gözetiminde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun atadığı yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun olarak ve basiretli bir tacir gibi yönetilir. Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin mali durumu, ortaklık yapısı, piyasa koşulları veya diğer sorunları nedeniyle şirketin veya varlıklarının ya da malvarlığı değerlerinin kısmen veya tamamen satılmasına veya feshi ile tasfiyesine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karar verilebilir. Satış ve tasfiye işlemleri, ilgili şirketin yönetim/müdürler kurulu veya malvarlığı değerleri kayyım temsilcileri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yerine getirilir. Satış ve tasfiye işlemlerinde azınlık hisselerinin sahiplerinin rızası aranmaz. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar, şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Fesih ve tasfiye işlemleri sonunda borçlar ödendikten sonra kalan tutar, yargılamanın kesin hükümle sonuçlandırılmasına kadar açılan bir hesapta nemalandırılır. Şirketlerin tasfiye işlemlerini yürütmek üzere Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu tarafından görevlendirilen tasfiye komisyonu, adli işlemler veya davalar bakımından taraf ehliyetine sahiptir. Kayyımlık görevi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yürütülen şirketler, açtıkları davalarda harçtan muaftır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına karar verilen şirket, taşınmaz, hak, varlık ve alacaklar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesi uyarınca verilen el koyma ve tedbir kararları, kayyım yetkisinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devriyle birlikte kendiliğinden kalkar. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atandığı şirketleri veya malvarlığı değerlerini yönetmek ve temsil etmek üzere atananlar veya görevlendirilenler ya da atananlar tarafından temsil yetkisini haiz olmak

Sigorta Fonu tarafından kullanılır. Bu şirketler veya malvarlığı değerleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun gözetiminde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun atadığı yöneticiler tarafından ticari teamüllere uygun olarak ve basiretli bir tacir gibi yönetilir. Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin mali durumu, ortaklık yapısı, piyasa koşulları veya diğer sorunları nedeniyle şirketin veya varlıklarının ya da malvarlığı değerlerinin kısmen veya tamamen satılmasına veya feshi ile tasfiyesine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karar verilebilir. Satış ve tasfiye işlemleri, ilgili şirketin yönetim/müdürler kurulu veya malvarlığı değerleri kayyım temsilcileri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yerine getirilir. Satış ve tasfiye işlemlerinde azınlık hisselerinin sahiplerinin rızası aranmaz. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar, şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Fesih ve tasfiye işlemleri sonunda borçlar ödendikten sonra kalan tutar, yargılamanın kesin hükümle sonuçlandırılmasına kadar açılan bir hesapta nemalandırılır. Şirketlerin tasfiye işlemlerini yürütmek üzere Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu tarafından görevlendirilen tasfiye komisyonu, adli işlemler veya davalar bakımından taraf ehliyetine sahiptir. Kayyımlık görevi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yürütülen şirketler, açtıkları davalarda harçtan muaftır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atanmasına karar verilen şirket, taşınmaz, hak, varlık ve alacaklar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 128 inci maddesi uyarınca verilen el koyma ve tedbir kararları, kayyım yetkisinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devriyle birlikte kendiliğinden kalkar. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyım olarak atandığı şirketleri veya malvarlığı değerlerini yönetmek ve temsil etmek üzere atananlar veya görevlendirilenler ya da atananlar tarafından temsil yetkisini haiz olmak

(Osmaniye Milletvekili Seydi Gülsoy ve
Rize Milletvekili Harun Mertoğlu ile
74 Milletvekilinin Teklifi)

üzere görevlendirilenler ile bu kapsamda yapılan işlemler hakkında 5411 sayılı Kanunun 127 nci maddesi uygulanır.

(2) Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin müsadereğine karar verilmesi halinde müsadere kararı; şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin, bunların yönetim/müdürler kurulları veya kayyım temsilcilikleri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından satışı veya tasfiye edilmesi suretiyle yerine getirilir. Bu süreçte şirket ya da malvarlığı değerlerinin yönetimine birinci fıkra kapsamında devam edilir. Şirket veya malvarlığı değerlerinin satış veya tasfiyeleri veya ticari ve iktisadi bütünlük satışları 5411 sayılı Kanun ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen yetkiler çerçevesinde yapılır. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Tasfiyeye karar verilmesi halinde işlemler tasfiye komisyonlarınca yerine getirilir. Tasfiye sonunda bakiye kalması halinde Hazineye irat kaydedilir.

(3) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülür.”

MADDE 8- Bu Kanunun;

a) 4 üncü maddesi 2025 yılı Ocak ayı ödeme döneminden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

b) 5 inci maddesi 1/1/2025 tarihinden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

c) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 9- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

üzere görevlendirilenler ile bu kapsamda yapılan işlemler hakkında 5411 sayılı Kanunun 127 nci maddesi uygulanır.

(2) Bu şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin müsadereğine karar verilmesi halinde müsadere kararı; şirketlerin veya malvarlığı değerlerinin, bunların yönetim/müdürler kurulları veya kayyım temsilcilikleri ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından satışı veya tasfiye edilmesi suretiyle yerine getirilir. Bu süreçte şirket ya da malvarlığı değerlerinin yönetimine birinci fıkra kapsamında devam edilir. Şirket veya malvarlığı değerlerinin satış veya tasfiyeleri veya ticari ve iktisadi bütünlük satışları 5411 sayılı Kanun ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna verilen yetkiler çerçevesinde yapılır. Satıştan elde edilen gelirden şirket veya malvarlığı değerlerinin borçları ödendikten sonra kalan tutar şirket veya malvarlığı değerlerinin işlerinde kullanılabilir. Tasfiyeye karar verilmesi halinde işlemler tasfiye komisyonlarınca yerine getirilir. Tasfiye sonunda bakiye kalması halinde Hazineye irat kaydedilir.

(3) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kayyımlık görevi kapsamındaki karar ve işlemlerine karşı açılan davalar, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun merkezinin bulunduğu yer idare mahkemelerinde görülür.”

MADDE 8- Bu Kanunun;

a) 4 üncü maddesi 2025 yılı Ocak ayı ödeme döneminden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

b) 5 inci maddesi 1/1/2025 tarihinden itibaren uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

c) Diğer maddeleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

MADDE 9- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.